

Bertsio elektroniko honen jatorria: *Txirrita*. *Jose Manuel Lujanbio Retegi*, Txirrita
(Antonio Zavalaren edizioa). Auspoa, 1992.
<http://www.susa-literatura.com/emailuak/txirrita/>

Klasikoen Gordailuan:
<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/T/Txirrita.htm>

BERTSO JARRI GUZTIAK

Txirrita

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira,
eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak
bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

Bertso berriak

Txirritak jarriak

1

Milla zortzireun larogei eta
gaude seigarren urtian,
bertso berriak jartzera nua
euskara eder batian;
pelea aundiyak egin dituzte
pelotariyen artian,
Pedro Yarza guzien buru
probintziyako partian.

2

Indaleziok dauzkan bentajak
nua kantuz esatera:
probintziyako plaza denetan
jarri aukera;
partida firme zerratu zuten
iskribiturik papera,
Billabona'ko Mankubarekin
ez dira ondo atera.

3

Indalezio eibartarra,
Bizente Elizegi bestia,
Pedro Yarza pensatu zuten
orien kontra astia;
nekatu gabe zerizkioten
partida irabazia,
dituzten sosak galdu artian
eskarmentatu ezia.

4

Suerte txarrak jo zualako
beso bat dauka moztua,
bañan bestia sano duala
obra da manifestua;
begiyak ernai, memori ona,
ankaz ibildun listua,
Billabona'n da probintziyako
pelotariyen maixua.

5

Bizente Elizegi pelotarekin
ez da mutil aldrebesa,
ori bigarren jarriko nuke
ni baldin banitz jueza;
kuidado gabe egin liteke
orren anparo trabesa,
oiek ez dira tontuak baño
Billabona'n da *cabeza*.

6

Premiatuak izandu ziran
Amerika'ko partian,
estimatuta ibilli zuten
kaballeruen artian;
ankaz listo ta begiyak erne,
beti koraje fuertian,
orrelakorik ez da atera
juan da larogei urtian.

7

Plazan pelotan asten danian
ez du ematen itxusi,
baliyo zuen saiatutziak,
etzuan gaizki ikasi;
beso-motxa da aziyu ortan
Españiya'ko nagusi,
ez det gizon bat bizkorragorik
sekulan iñon ikusi.

8

Urriko illak amar zituban
Bizkaia'n da probintziyan,
kontrariyoric gabe zebiltzan
pelotariyak Frantziya'n;
beste lan gabe ibillitubak
bere denbora guztiyan,
Billabona'ko beso-motz batek
laster konpondu zizkiyan.

9

Llarrondo eta Zapaterua,
Txillarra zuten bestia,
oien moduko jokalariryak
Frantziya'n asko ezta;
Españi ontan pensatu zuten
desapiyoka astia,
bi enbaliyok portunatu da
oieri irabaztia.

10

Batek begiya itxuba zuben,
besua motxa bestiak,
malezi asko dutelarikan
oraindik dira gaztiak;
onra aundiya eman diyote
partiduba irabaztiak,
oien anparo egin dutenak
ez daude gizon tristiak.

11

Erreboteko lanian ere
badaki anak dantzatzen,
ikutu gabe pelotarikan
plazan etzaio pasatzen;
bola bezela beti badabil
ala ere ez da nekatzen,
orrelakorik munduban zanik
iñork etzuben pensatzen.

12

Pelotariyak duten bentaja
 nua kontuz esatera:
 noiznai deitu ta daramazkite
 Amerika'ko partera;
 iñork jokatu nai badiyote
 ipintzen dute aukera,
 erri batetik lau olakorik
 sekulan ezтира atera.

13

Jende guztiya ikaratzen du
 plazako bibotasunak,
 nekatu arren laguntzen diyo
 gorputzeko osasunak;
 adelantatzen dijuazkiyo
 diru eta ontasunak,
 iru erreino bildurrak dauzka
 beso batekin gizonak.

14

Pedro Yarza ikasiya da
 pelotarekin lanian,
 joka-biriak egiten ditu
 idiamentu onian;
 Urriko illak ogei zituban
 emendik irten zanian,
 obiaguak jarriko dizkat
 andik etortzen danian.

15

Pedro nagusi atera zaie
 pelotariyen artian,
 emengo lanak eginda dabil
 Amerika'ko partian;
 anakak listo ta besua zorrotz,
 beti koraje fuertian,
 jeniyo orrek eutsiko diyo
 biziya duben artian.

16

Jose Emeterio Agirre
 apelidua eta izena,
 Billabona'ko pontian bertan
 bataiatu zan gizona;
 Pedro Yarza, egin ezazu
 Lujanbio'ren esana,
 ori da zure bertsuak jartzen
 asko enpeñatu dana.

[1886]

Atso gezurti bati

1

Ni il naizela sortu omen du
Aurriñazpi'ko atsuak,
pena galanta artuko zuten
siñare ta gurasuak.
Ai zer negarrak nere koñata
eta illoba gaxuak!
Bizi naizela jakiñ dezaten
jartzera nua bertsuak.

2

Izeba zar bat bada Panplona'n
gure etxian aziya,
artxek emanda artua naiz ni
bataiuaren graziya;
argana ere allegatu da
ill naizela notiziya,
koittara ura an omen dabill
guziyya lutoz jantziya.

3

Pamplona'n dedan izeba xarra
zenbatxu maite dedan nik,
ez derizkiyot iñortxok ere
juzgatuko lukianik;
koittara arek abixutxo bat
artu biar du nigandik:
luto oriek erantzitzeko,
bizi naizela oraindik.

4

Zeruban dauden santu ta santak
daude triste ta seriyo,
gure auzuan bizi dan atso
sorgin bat dala meriyo;

baldin Jainkuak salbaziyorik
orri ematen badiyo,
umildade ta errezatziak
askorik eztu baliyo.

5

Publiko asko egiña dauka
alaba biren tratua,
beste bat ere salduko luke
baleuka zeñek artua;
inozentiak galtzen dabillen
atso desordenatua,
salbaziyorik iñon ez daukan
amona kondenatua.

6

Bat itxua zan, mixerablia,
saldu zuana lenbizi,
kuarto batian sartu zuten da
atia ziyoten itxi;
ezer etzuen ikusten eta
nola juango zan igesi?
Ai zer gustua eman ziyoten
Barrabas eta Judasi!

Bertso berriak

1

Apellidua Olazabal det
eta Felix da izena,
irundarra naiz Bidasoa'ko
Elorri'n bizi naizena;
bertso birekin egin nai nuke
esplikaziyo zuzena,
kulparik gabe bada amaika
nigatik gaizki esana.

2

Milla zortzireun larogei eta
amairugarren urtian,
landaretxo bat jaio da Irun'go
Bidasoa'ko partian;
ni bizi naizen palaziyotik
ezta leku apartian,
ia itoan ibilli naute
iru atsoren artian.

3

Urriko illaren ogei ta zazpin
uste det izango zala,
gure etxera atso bat jua zan,
etzeukan mea azala;
aren marrisxa zepuan dago
basakatuak bezela,
aurren bat nunbait jaio dala ta
aren aita ni naizala.

4

Atso zar orri au esan nion:
«Zer modu, adiskidea?
Kulpa gabia kastigatzeko
al dabilkizu idea?»

Nork erakutsi dizu nundik dan
gure etxera bidea?
Alper-alperrik etorri zera,
aur ori ez da nerean».

5

Atso zar orrek eztul aundi bi
egin zituen lenbizi,
gero pauso bat atzera eta
ezpain biurrika asi;
besteren batek oker egin da
neri nai ziran erantsi,
esaten zuen: «Ez al du aur orrek
aitormenikan merezi?».

6

Modu txarrian itzegitea
kristauarentzat kalte da,
anima asko da argatik juana
etsai gaiztoen tartera;
eta bein ara sartzen danikan
geiago ezin atera;
zuretzat ere orixe dator
konparazio batera.

7

Abertzentziyan ipiñi dute
Irun'go erretoria,
bitarteko bat bialdurikan
izugarri dotoria,
al baldin bada billa dezala
aien aurraren jabia;
ark ere aisa asolbitu nau
pekaturikan gabia.

8

Aingeru orrek izan bear du
iturri asko nastua,
eta tragorik gozoen ura
nun eran zuen aztua;

nun kargatu dan ez dakiela,
da azkenian ustua,
ni ote naizen pekataria
atso gaiztoen juzkua.

9

Aur gaiso ori or agertu da
urrikaltzeko moduan,
estimazio aundirik gabe
bere amaren onduan;
arentzat ere ez dira izan
gusto guziak munduan,
enpeño batez biartuta ere
ez daki aita nor duan.

10

Alabaren bat egin dezula
aditu degu, maitia,
al dan lenena sendatutzeko
ongi goberna zaitia;
zeñena dezun ez dakizula
lotsa dezu esatia,
beragatikan sortu dezute
ni naizala kulpantia.

11

Tropesi batek arrapatuta
orduko orren pobreza,
baño lagunak izandu zuten
aiudatzeko nobleza:
oiñuts gorrian Lezo'ra juanda
kunplitua da promesa,
fabrikan bertan dirua bildu
an ateratzeko meza.

12

Bein tropesiak konkortu zuen,
ezta bereala zuzendu,
«Suerte txarra dauka gaisoak!»
makiña batek esan du;

ai, pekatuan erortzen danak
larrutik pagatutzen du,
obe zenduen zure lorea
ongi guardatu bazendu.

13

Kaballero ta bigote-dunak
gustatzen zaizka aldean,
aiek lajatu duten orduan
asi da nere galdean;
musika-soñu ederra franko
aditua da Katean,
plaza betean ibiltzen ziñan
amaiak arte bailean.

14

Zerbait bazala bazeizkion
orrek bere buruari,
pretendiente balienteak
izandu ditu ugari;
eta txaskoak gertatzen zaizka
orrela dabilenari,
ontaz aurrera pakean utzi
kulparik ez duenari.

15

Zeru ta lurren bikarioa,
erregien alkatia,
zuk ere noski jakingo dezu
ez naizala kulpantia;
bestela banaiz ejenplo onez
ero doaiaz betia,
motibo ortaz ez dit itxiko
zeruetako atia.

16

Alde batera kantak jartzia
ezta ederki egiña,

Jesus bezela pazientziaz
 konpleto egon bagiña;
 bertso oietan ezta gezurrik,
 dena izketa berdiña,
 lotsa ederra eman dit baño
 artu dezala ordañan.

[1893]

Reina Regente'ri

1

Aitona zar bat suplikatu zait
 guztiz modu egokiyen
 bertso batzuek onak ipintzen
 ia bai al nerokiyen;
 ikusi orduko igarri niyon
 etzebillela tranpiyan,
 arren lastima zabalduko det
 euskera dagon graziyan.

2

Aitona orrek klaro esan dit
 gizon prestuaren gisa,
 orain galdu dan bafori ortaz
 kantak jarri al banitza,
 dolorez azitako seme bat
 nola ito zaion aisa;
 gixagaxuaz urrikalduta
 baietz eman diyot itza.

3

Modu ortako deskalaborrik
 legorrian da bustiyan
 etzait gôatzen gertatu danik
 nere denbora guztiyan;
 pasadizu au nai arren zail da
 adierazten itz biyan:
 amaika amaren seme sartu da
 itsasuaren azpiyan!

4

Kartzela zarren onduan dago
 Donostiya'ko kuartela,
 izenez ezin separatu det
 andik urrengo otela;

len esan dedan aitona zar au
 etzan jeniyo z motela,
 emaztia ta biyak an zeuden
 negarra zeriyo tela.

5

Kristo zerura iyo zanetik
 oraiñdaño bitartian
 orrelakorik ezta gertatu
 España'ko partian;
 milla zortzireun larogei eta
 amairugarren urtian
 gure bafore Reina Regente
 ezkutatu da ur-pian.

[1895]

Azpeiti'ko premiyuengatik

1

Dozenatxo bat bertso
 bear ditut bota,
 jendiak jakin dezan
 nik daukan nota.
 Obeak asko dira,
 ez naiz orren kontra,
 baño itzegin nai det
 sasoi an nago ta.
 Or dabil marroka,
 al dana zurrupa,
 iya jo du arroka,
 ori da erropa,
 alabatzero nua
 Pello Errota.

2

Pello, gaizki zabiltzala
 aditu det oso,
 enteratua nago
 au dala kaso.
 Zuek agure zar bat
 egiteko falso,
 zeok aundiyaguak
 zerate akaso.
 Premiyua jaso,
 polsan sartu preso,
 partitzeko manso,
 denak bertan gazo,
 gizonak ez dik bear
 pantasioso.

3

Juan Josek testigua
 du erretoria,
 izketako lanian
 zer dotoria!
 Iñon pare gabeko
 predikadorea,
 konfesiyaan ere
 badu podoria.
 Bajatzen ari da,
 juan zaio edadia,
 iya erori da
 zeruko glorira;
 Azpeiti'ko apaizen
 diretoria.

4

Beti keñuka zaude
 loruaaren gisa,
 esanaz nagusitzen
 zerala aixa.
 Ori da jaiotzetik
 eldu zaizun gaitza,
 nere lañuak dakar
 zuretzat ekaitza.
 Zuk dezula giltza
 erronkaz zabiltza,
 nai badezu mintza
 orain da agintza;
 ez nago ukatzeko
 ni nere itza.

5

Zu ziñala onena
 Donostiya'n uste,
 amaika duro eder
 eman dituzte.
 Ez daukazu arturik
 beste orrenbeste,

alperrik juango zera
 berriz ara eske.
 Or zabiltza triste,
 erronka ta naste,
 tabernan jai t'aste
 ikusten zaituzte;
 obiak bagaude gaur
 zenbait gazte.

6

Pello, jokatu dezu
 amaika apostu,
 kulpa zeorrek eta
 zertan zapuztu?
 Bertsoetako lanak
 badu franko kostu,
 ontan ezin liteke
 iñor aberastu.
 Zabiltzate justu,
 ez iñori ostu,
 partitzia aztu,
 lotsa asko eztu,
 gizon gezurtiyari
 mingaña moztu.

7

Bera baño oberik
 ez dala iñun jaiio,
 tabernaren batian
 ixuri zaio.
 Izan ere egin du
 amaika ensaio,
 beste bi goierriar
 arturik soziyo.
 Gogotik da piyo,
 gora nai du iyo,
 au dala meriyo
 jendia seriyo,
 orgullo geiegiyak
 ez du baliyo.

8

Zuk badakizu joaten
 besteren etxera,
 pakian daudenak
 endreatzera.
 Norbaitek ordaintzeko
 beldurtzen etzera,
 Juan Jose isillik
 diruba artzera.
 Gizona zartzera
 tristura sortzera,
 odolak aultzera,
 franko bajatzera,
 zedorrek len bezela
 kapaz al zera?

9

Pello bertsolariya
 oso dotoria,
 Juan Jose Ugarte berriz
 askoz obia.
 Bein batian Tolosa'n
 oien umoria!
 Konportaren gañetik
 pasa zan baria.
 Deus ezta guria,
 aik dute ploria,
 naiz juan edaria
 biba aguria!
 Errekalden daukate
 direktoria.

10

Dibersiyo polit bat
 obe degu pasa,
 ala ematen diyot
 nik nere traza.

Taberna-zokuetan
 or zabiltza lasa,
 guregatik esanaz
 ez gerala gauza.
 Kulpa banu utsa,
 ze ote da kausa?
 Giza-lege motza,
 ez gera orren lotsa:
 eskojitu lezake
 nai duen plaza.

11

Pello bertsolariya
 guztizko pijua,
 ez dauka semia're
 nolanaikua.
 Gaztia dalarika
 soma aundikua,
 aitag berriz diruri
 kasik Jaungoikua.
 Gizona bapua,
 eztago plakua,
 izdun galakua,
 pare gabekua;
 orain Amerika'ra
 omen dijua.

12

Pello bertsu oriyek
 zuretzako dira,
 probintziyan egingo
 dutenak jira.
 Gustoz egon ditezke
 batzuek begira,
 orain sendatuko da
 zarraren erida.
 Jar zazu segira,
 artuaz medira,

egin eskojira
nai dezun tokira,
etzaitzela izan
nere kupira.

[~1895]

Bertso berriyak Neskazar bat tentatzen Txirritak jarriyak

1

Dozena bat bertso
nai nituzke jarri
jaietan kantatzeko
entretenigarri;
nere publikatzia
izango da sarri,
alabantzak emanaz
zenbait neskazarri.

2

Neskazar bat tentatzen
asi naiz lenguan,
izan ere alako
polita zeguan;
umill eta seriyo
itz egin genduan,
baño gusto guziyak
ez dira munduan.

3

Izketan asi giñan
biyak gozo-gozo,
ezkontzeko mandatu
egin diyot atzo;
leiotikan ujuka
ama ta bi atso:
«Ez dek arrapatuko
uste bezin mantsol».

4

Ama preparatu zait
 asarrez betia,
 lenbiziko ujuba:
 «Zenbat dek dotia?
 Ainbeste kostatako
 alaba maitia,
 lastima izango dek
 iri ematia!».

5

«Zere familiyari
 errespetoz eldu,
 inozente daudenak
 ez ditezen galdu;
 diru-truka alaba
 nai zenduke saldu,
 lenago erostunik
 ez al zaio azaldu?»

6

Nere jakinduriya
 ari da atzentzen
 errez dala uste du
 zenbaitek ezkontzen;
 promesa on bat eginda
 ezpazera ontzen,
 lanak izango dira
 zurekin konpontzen!

7

«Ez dezu sinistu nai
 egiya esanda're:
 zintzua nai genduke
 pobria izanda're;
 gure baztarrak baño
 obiak nun dare,
 alabari sasoia
 pixka bat juanda're?».

8

«Bere alabarentzat
 orrenbeste fama!
 Nik ez det sinistatzen,
 aiziak darama;
 zuen baztarran nik
 egitia lana
 izan liteke, baño
 ez det uste, ama!».

9

«Ez al dala uste dek
 orren errespuestik?
 Atarramentu onik
 mutill zarrak eztk!
 Nere alabak ez dauka
 ezkontzeko kezkiak,
 ez bezelakuak
 nai-ez-ta zekazkiak!».

10

«Itz bat esan biar det
 nere borondatez,
 ez banau inork lotzen
 grilluz edo katez:
 ezkontzeko ideak
 banituan ustez,
 ardua maitatzen det
 andriaren partez».

11

«Mutil malizioso
 deabruz betia,
 ez dizut zabalduko
 geiago atia;
 beñe etzaitut izandu
 biotzez maitia,
 nigandik libre zera,
 or konpon zaitia!».

12

Orra amabi bertso
 oraingo berriyak
 bere andregaiari
 Txirritak jarriyak;
 eman dizkit desgusto
 ikaragarriyak,
 negar egin lezake
 nigatik arriyak!

Bertso berriak

Aita San Martin de Loinaz

Beasain'goaren

bizitzari jarriak

1

Bertso berriak jartzera nua
 Aita San Martin Loinaz'i,
 relijioso egiazkoak
 ondo letuta ikasi;
 zenbait bezela etzan ibiltzen
 enemiguen igasi,
 sinisten zuan Jesus degula
 zeru ta lurren nagusi.

2

Milla bost egun irurogei ta
 geunden seigarren urtean,
 Aita San Martin jaio zanean
 Beasain'go partean,
 Amonabarro deitzen zioten
 baserri eder batean;
 fede santua maitatu zuan
 bizirik zegon artean.

3

Jaio ta amar urte baño len,
 bere lagunak utzita,
 Ama Birjiña Loinaz'koari
 egiten zion bisita;
 asko bezela etzan ibiltzen
 lujoz ta galaz jantzita,
 arriak negar egin lezake
 orren planta ikusita.

4

Guraso fiñak beren semia
maite zuten gogotikan,
eskola ona eman zioten
pobre biziagatikan;
entendimentu argia zeukan
errespetozko praktikan,
artaz gañera ikasi zuan
latiñezko gramatikan.

5

Len baño askoz argiago zan
gramatika ikasita;
Beasain'dik Alcalá'raño
zuan lenengo bisita;
mundu ontako gusto guziak
zeuzkan alde bat utzita,
kontentu zegon besterik gabe
zerua irabazita.

6

Amazazpi urte zituanian
zan emendikan atera,
España'ko Alcalá deitzen
zaion paraje batera;
bere garaian allegatu zan
gero meza ematera;
ark etzuen nai iñor joaterik
deabruaren katera.

7

Jesuzentzako zuan Martiñek
aiñ amorio zorrotza,
jakiñik nola artu biagun
sententzia bat garratza;
ogei eta bost urte inguru
zelebratu zuan meza,
San Franziskoren istoriua
ezta ikasten erreza.

8

Milla bostegun larogei eta
amaseigarren urtean,
San Franzisko ta San Martin sartu
ziran Japon'go partean,
bere lagunak anparatzea
guztizko borondatean;
oju aundiak egin zituzten
salbaje zarren artean.

9

Desiaturik allegatu zan
Japon'en Aita San Martin,
ango lastimaz urrikalduta
predikatzen ziyon ekin;
bi akolito gazte-gazteak
gertu zituan berekin,
azkenerako esan bear det
zer gertatu zan aiekin.

10

Arrapatuta belarritikan
puska bana kendu aurrena,
bire luzean oñez joateko
eman zioten ordena,
ta gero berriz bi lantza sartu
saietsetatik barrena;
au da geiena padezitua
Jesukristoren urrena.

11

Aita San Martin mundu onetan
martirio asko pasea,
sekulan iñork ikusi duan
leialenaren klasea;
alde batera etzuen penik
bi lantzak ala sartzea,
askoz geiago sentitu zuan
Japon'en enterratzea.

12

Aita San Martin Loinaz'koa zan
 predikadore abilla,
 España'tik Japon'a joana
 anima galduen billa;
 tormentu gutxi sufritu eta
 etzan gurutzean illa,
 merezi du ta opa diogu
 zeruan goza dedilla.

13

Irureun da zazpi urte dira
 Aita San Martin il zala,
 oraindik emen sumatzen degu
 ark utzi zuan itzala;
 beasaindarrak suplikan gaude
 nai gendukenak bezela,
 aizken piñean gure kontua
 arren eduki dezala.

14

Txit errespetoz pasa zituan
 Mejiko eta Manilla,
 gero Japon'en ikusi zuten
 predikadore abilla;
 Taikosama'ren ordenarekin
 an da Nagasaki'n illa,
 errezo asko egiten diot
 guzaz akorda dedilla.

15

Pena gogorak pasa zituan
 San Martin gizagaixoak,
 azkenerako bi lantzazo aiek
 etziran goxo-goxoak;
 nuan denporan laztanduko nau
 zabaldukan besoak,
 esanaz: «Onek jarri zizkiran
 Beasain'en bertsoak!»

Bertso berriak**1**

Gure aurreko guraso zarrak
 aspaldi samar il zian,
 guk ainbat biar faltatu gabe
 fede santuko itzian;
 izar tartetik or daude beida
 jendia nola bizi'an,
 negar-malkuak dakazkitela
 fueruak ofenditzian;
 zer kontatua izango dute
 Josafatera biltzian.

2

Kantabriya da ibai eder bat
 guziya arraiz betia,
 eta geiena jenero fiñak,
 bastuak banakak tia;
 beste erriyo zatar batzuek
 artu ziguten partia,
 fortunatzen da gaiztuak ona
 bentzutu edo jatia,
 beragatikan dago asarre
 ur onen ama maitia.

3

Nola etxian esposatuta
 nagusitzen dan morroya,
 alaxen dago ibai on ontan
 gaiztueta arraya;
 egiten asi giñadenian
 airi ongi-etorriya,
 galdu giñuen bizi-lekua,
 barriyua eta erriya;
 euskaldunentzat au izandu zan
 egun goguangerriya.

4

Zori gaiztozko gerra zibilla
 sortu zalako meriyo,
 lau probentziyak gelditu giñan
 fetxaz beteta seriyo;
 egun batian lur jo genduben,
 ezin giñazke gora iyo,
 berriz altxako ote geraden
 ere ez naiz oso fiyo;
 erdara etzan bakarrik kapaz,
 euskarak lagundu diyo.

5

Gau eta egun antzika dago
 gure Kantabri ederra,
 alde batera naiago nuke
 ezipantz emengotarra;
 mundu guziyak aditutzen du
 euskaldunaren negarra,
 enpeñatzia ezpada libre
 alperrik degu indarra,
 au da txoriyak gari tartian
 gosiak egon biarra!

6

Abilan barrena zijularik
 Frantziya'tikan pasuan,
 usu eder bat deskuidatu zan
 Urbietta'ren lazuan;
 golpe gaiztorik etziyon eman
 ta artu zuban besuan,
 maitatu eta festak egiñaz
 aiñ modu kuriosuan,
 lau probentziyak kintatik libre
 Don Juanek eskatu zuan.

7

Lenengo etsaiak erromatarrak,
 bigarren txandan jentillak,
 ta gero berriz frantzesarekin
 izugarrizko batallak;
 gure aurreko aitona zarrak
 asko dira gerran illak;
 mundu guziya bildurtzen zuten
 Kantabriya'ko mutillak,
 oraingo mauser ainbat baziran
 orduko lizar-makillak.

8

Baldin egiya esaten badu
 libruan dagon fediak,
 isla asko ta onak zituen
 len España'k beriak,
 ta geienetan agintzen zuten
 euskarazko aguriak;
 orain geienak galdu ditugu,
 iya egin du guriak,
 Zeruko Aita, zuzen gaitzazu
 nola baikeran zuriak.

9

Lengo San Tomas egun batian
 zazpi t'erdiyak aldian
 aitona bati begira egon naiz
 Zurriola'ko parian;
 dudarik gabe dabil fueruak
 ekarrizkeo idian,
 oso kontentu apenas dagon
 atzerritarren mendian,
 ezpatarekin erakusten du
 euskal mendiyak nun dian.

10

Garai batian Kantabri on au
 erregalotan bizi zan,
 ta orain berriz jarri gaituzte
 miserablearen gisan,
 ez ain eskasak geradelako
 gerran edo gudaritzan;
 Tubalen kasta nunbait oin-pian
 ikustia komeni zan,
 Urbietaren pausu tristiak
 etziran alperrik izan!

11

Alegre bizi banitzan ere
 nago tristetzen asiya,
 atzerritarrak egin digute
 iya nai duten guziya;
 juan dan ogei ta amar urtian
 auxen da diferentziya!
 Arrazoi gabe kendu ziguten
 aurreko erentziya,
 gu emen ondo ekustiâtik
 guraso zarrak utziya.

12

Lekobide zan euskalduntarra,
 gerrero izugarriya,
 Erroma'ri ta beste askori
 artu ziyoten neurriya;
 ta Otsobalek egiten ziyon
 aldamenetik guardiya,
 irugarrena Lartaun gaztia
 seme-orde ekarriya;
 gaur Kantabriya'n badago alako
 kuadrilla baten premiya!

13

Gure arbola maitagarriyak
 etzuen ori merezi,
 otsolarrak eta aien nastuak
 jarri zaizkiyo nagusi;
 euskaldun danak lagun zaiegun,
 ez inor galtzera utzi;
 Kantabriya'ko lastima au zer dan
 orra nik adierazi,
 paper bakoitza amar zentimo
 nai ditubenak erosi.

[1906]

Bertso berriak («Zeruko aita, marka itzazu...»)

1

Zeruko Aita, marka itzatzu
pekatarien pausuak,
Kantabria'ko deskalabroak
dirade lastimosuak;
arbola eder bat dala mediyo
jartzera nua bertsuak,
milla urtean mantendu gaitu
lau probintzia osuak.

2

Gutxienaz izan bear du
milla urte pasatua,
arbola aundi bat bada Gernika'n
aitona batek sartua;
aren azpian egin omen zan
fueroen juramentua,
orain argati deitzen diogu
arbola bedeinkatua.

3

Biba arbola maitagarria!
Biba kantabrietarrak!
Biba Bizkaia, Gipuzkoa'kin,
Alaba eta Naparrak!
Biba kortean gure fabore
dauden ministro bakarrak!
Beste gauzarik ez degu eskatzen:
biba lengo fuero zarrak!

4

Arbola maite zoragarriya,
etzaude gutxi kostia,

igartu arren ateratzera
atrebitutzen ezta;
zarra oraindik zutik daguala
aldatu dute bestia,
izugarrizko furiya dakar
izanagatik gaztia.

5

Arbola dago igartua ta
euskaldunak gaude triste,
ez det pentsatzen pasatu danik
munduan beste onenbeste;
orain gertatu zitekeanik
ere ez nuen nik uste,
milla urtean segitu duten
fueroak kendu dituzte.

6

Konbenioa egin zanean
arbola aldatu zuana,
motiborikan asko badu ta
aserre dago gugana;
ez da enkargu gutxi emanda
mundu ontatik juana,
defenditzera saia liteke
sentimenturik duana.

7

Arbola orren zain prinzipala
zan Bergara'ko partean,
arri sillarez inguratua
burnizko kaja batean;
milla zortzireun irurogei ta
amalaugarren urtean
satorrak fuerte ibilli ziran
ura ebaki artean.

8

Milla zortzireun irurogei ta
zortzigarrengo urtean
izar eder bat estali zuten
oroï askoren tartean;
lañoak fuerte korritu zuten
ura tapatu artean,
geroztik ez da egualdi onik
Kantabria'ko partean.

9

Ara izar au tapatu eta
zer egin zuten lenbizi:
fraileak eta monjak bidaltzen
konbentuetatik asi;
jesuitak eta misionistak
saltatu ziran igesi,
esaten zuten: «Gu gaituk orain
España'ko nagusi!»

10

Memorial bat eskribitu du
tunante batek Paris'a,
ango puerkoak firmatu eta
atzera bueltan Cádiz'a;
masoiak eta protestanteak
alkar arturik dabilta,
erregereztat egin nai dute
lege gaiztoko eliza.

11

Lendabiziko fueroen kontra
firmatu zuen gizona,
eskeleto bat bezela eginda
ez dago oso gizona;
dudarik gabe gogoratzen zaio
etzuela egin gauza ona,
kastigatzera bildur ezpanitz
esango nuke izena.

12

Fueroak kendu zituen ori
izenez ez det esango,
iltzen danean ez da orrentzat
salbaziorik izango;
gusto guztiyak kunplitu eta
ezta mundutik juango,
deseo diyot bizi dedilla
urte askoan ta ondo.

Bertso berriyak

1

Bertso berriyak jartzera nua
 oraiñ neska zar batentzat,
 nigandik ondo irabaziak
 dauzkala iruritzen zat,
 zergatik ori ibillia da
 kastigu billa guretzat,
 gau eta egun isildu gabe
 gaizki esaka neretzat;
 asko pentsatzen etzuben baña
 orra ordañak beretzat.

2

Gezurrarekiñ engañatuta
 jarri zituben auzuak,
 eta gañera esaten ditu
 testimonio falsuak;
 oraiñ jendiak jakindu dezan
 jartzera nua bertsuak;
 tragatu nairik ibilli naute
 lau neskazar da atsuak,
 kopeta zimur iduki arren
 ez daude oso mantsuak.

3

Neskazar orri esan biayot
 belarriaren ertzera
 nai dubenian azaldutzeko
 arrazoi oni ertzera:
 guri konduta galtziagatik
 apropos ari al zera?
 Zedorri ere azitarako
 prenda eder bat etzera,
 lotsik ez dezan gezurtia ta
 mingaiñ gaiztoko saltsera.

4

Bi illabete kunplitu dira
 broma bat pasatu zala,
 eta geroztik aditzen nuan
 kontrario bat bazala,
 non jakiñ detan neska zar ori
 besterik iñor etzala;
 mendian dagon otsuak baño
 beltzago daka azala;
 ori andretzat suertatzia
 Jainkoak gorde nazala.

5

Batetik beltza ta itsusia,
 gustagarria da ori,
 buruko zimak falta ditu ta
 bizarra dauka ugari;
 begiak triste, sudurra luze,
 ortzak erdiak erori;
 bati ta biri bezela igual
 aditzen diyot iruri:
 anima salbo, ikatz-kajatik
 sortutakua diruri.

6

Askok bezela berrogei urte
 mundu onetan korritu,
 aspaldi onetan larru-azalik
 etzaio asko guritu;
 azkenerako lizundurikan
 zimurtu eta oritu,
 ortzak galantak, buruba berriz
 ille guztiya zuritu...
 Mundu ontako desgrazi danak
 neskazar orrek baditu!

7

Aspaldi ontan arkitzen zera
nitzaz gaizki itzegiña,
konsideratu ondo orain zuk
nola zauden utsegiña;
neregatikan dantzatu dezu
gaizki esaka mingaña,
eta pena det kulparik gabe
desprezio au egiña,
baztar guztiak desonratutzen
zabiltzan buru-ariña.

8

Andik bostetan atera giñan,
etzan berandu artian,
seietarako gure etxetik
ez giñan txit apartian;
gero denbora pasatu gendun
kontu kontari atian,
gauza batzuek esplikaturaz,
umorez eta pakian,
ez zuk esaten dezun bezela
itxura gaizto batian.

9

Beste gauza bat kontatutzen du
ero-aldiyak jotzian:
«Nai bezelako mutil guztiak
aukeran dauzkat atzian;
gañera berriz bazter ederra
sagastiakin ertzian,
denda polita, ardo ta guzti,
ezer falta ez etxian;
nere senarrak zer suertia
ni emaztetzat artzian!»

10

Berak dituben gauza guztiak
orgulloz kontatzen daki,
ta ori bera nolakua dan
mundu guztiak badaki;
etxian berriz bei zar batekin
ollo batzuek eduki,
asto koskor bat eta zakurra,
taberna berriz edoki,
oiek guztiak izanagatik
iñork etzaitu erruki.

11

Baldin suertez ikusten bada
prenda ori ezkondata,
lastima baña artu biar du
andre gaztien kenduta;
artzen dubenak esan lezake
trapu zar bat konponduta,
lengo jenio txarrak utzita
ezpada jartzen onduta,
gizona laster bigalduko du
soñeko galtzak kenduta.

12

Nork esplikatu kantetan ondo
zer saltsa duben ekarri?
Eta sekula gauza txarrikan
ez diot egiñ nik orri;
bere kaltian berotu ditu
alperrik zenbait belarri,
arrazoi gabe jarri ninduen
trantze estuban txit larri,
beragatikan amabi bertso
ara Manuelek jarri.

Bertso berriak

1

Bertso berriak jartzera nua
 ejenplo eder batian
 gazte jendia dibertitzeko,
 ezta inoren kaltian;
 atentziyua jarri zazute
 paper au letu artian,
 milla gañera bederatzireun
 beatzigarren urtian,
 esan dezadan zer pasatu dan
 Gipuzkoa'ko partian.

2

Doble via bat egiten ari
 dira Legazpi aldian,
 ala biarrez ni ere antxen
 asi nintzanen lanian;
 goi xamarrian jarri ninduten
 lenbiziko egunian;
 katapazaren kaseta aldera
 inguratu nintzarian,
 neskazar batek geldituzeko
 ots egin ziran parian.

3

Arren esanak aditzen jarri
 nintzan beraren onduan,
 biyotza tranpan zebilelarik
 mingañez maite ninduan.
 «Zu baño gizongai oberikan
 ezta neretzat munduan;
 Baranbiyo'ra biyok juan biagu»
 zerorrek esan zenduan;
 askoz obe da nik ez nekien
 zuk zer egingo zenduan.

4

Neskazar ori nola deitzen dan
 publikatzeko izenez
 libertaderik ez omen dago
 orain, esaten dutenez;
 diru-piska bat bazubela ta
 zentimorikan izan ez,
 ni ere berriz aspertuba naiz
 neskazar-musu lizunez,
 edertasunak engañatuta
 ez da aseko gizonez.

5

Trozorik-trozo ibiltzen ere
 asperturikan nenguan,
 ezkondutzeko pensamentuak
 artu nituen buruan;
 diru-piska bat bazedukala
 juntu alkarren onduan,
 orren partez bai beste batzuek
 Donostiya'ko Bankuan,
 inozentia izan banitza
 engañatuko ninduan.

6

Lendabiziko bitartekua
 gizon txiki bat genduan,
 neskazar arren kontu guziak
 orrek ekartzen zituan;
 ni ere ori zetorrenian
 egoten nintzan kontuan,
 bere kartetan esaten ziran
 nai ninduela onduan,
 fiyatu banitz zeñen ederki
 farra egingo zenduan!

7

Asi ezkeru dana guzia
publikatutzero nua:
kutxillotxo bat neskazar orren
lenengo erregalua;
noizik beñean arrautzatxo bi,
oiekin urdai-trontxua,
gauza oiekin engañatzeko
atera zuen planua
Jaun Zerukuak eman deidala
entendimendu sanua!

8

Besteri prendak artzeko bera
gustagarriya da ori:
buruko zimak falta ditu ta
bizarra dauka ugari,
begiyak triste, sudurra luze,
ortzen erdiak erori;
bati ta biri bezela igual
aditzen zaio iruri:
ijituari bizkarretikan
galdutakua diruri.

9

Neskazar ori dala diyote
bi aldiz moja izana,
komentutikan atera eta
artu nai zuen gizona;
Baranbiyo'tik etorriya da,
ezta alaja zuzena;
bere buruben etsaia ezta,
gorputzetikan gizona;
kastigatzera bildur ezpanitz
esango nuke izena.

10

Arren da nere kontu guziak
tratatzeko asmuhan,
jai-egun batez biajetxo bat
disponitua genduan;
Deskarga'tikan laister dagoen
pagotxo baten onduan,
«Neretzat galai ederra zera!»
esan zenidan orduan,
oraingo partez zeñen ederki
begiratutzen zenduan!

11

Andikan zortzi egun baño len
asi zan kartak biraltzen:
bera etxean bisitatzera
enitzadela azaltzen;
beste batzuek esan ziyoten
ote nebillen tentatzen,
berialatik asi zitzaidan
inbusteroa tratatzen,
aliak oso dituenari
ori etzaio tokatzen.

12

Erlojutxo bat aspalditxuan
banebilkien nerekin,
egun batian gelditurikan
zeguen matxurarekin;
neskazar orrek au esan ziran:
«Ekarri zazu zerekin,
konpondutzera biralduko det
etxeko mutillarekin».
Erlojuba ta katia biyak
eraman ditu berekin.

13

Neskazar orren kontubak orra
 gusto dubenak aditu,
 pozik esango nitukeanak
 geiago ere baditu;
 konpondu gabe nere alajak
 berekin eraman ditu,
 oiegatikan ez du gajuak
 poltsarik asko loditu,
 deseo diyot izan dezala
 lenago ainbat kreditu.

14

Azkenekotzat biraldu ziran
 guzizko karta ederra,
 askoren gisa mingañetikan
 dezente dauka indarra:
 «lotsik gabia eta granuja»
 ez da arrazoi ederra,
 bañan geiago sentitu nuen
 paltsua esan biarra;
 beste bi orla bai omen ditu,
 enitzaden ni bakarra.

15

Beste gauza bat kontatutzen du
 ero-aldiak jotzian:
 «Bueltatuta mutil gaztiak
 begira dauzkat atzian;
 neroni berriz neskatx ederra
 ta gauza pranko etxian,
 obeto bizi danikan ez da
 Araba'ko probintzian,
 nere senarrak zer suertia
 ni emaztetzat artzian!»

16

Zure kontuak nola diraden
 jendiak ditu jakiñak,
 biar dan baño gauza geiago
 esan du zure mingañak;
 formalarentzat ez dira oiek
 oso arrazoi bikañak,
 neregatikan gaizki esanka
 gutxi nekatu ezpañak,
 ez dan gauzarik baldin badago
 atera oien ordañak.

[1909]

Bertso berriyak

.....'k

bere andregaiari jarriak

1

Geuden milla ta bederatzi eun
amargarrengo urtian,
tratamentu bat asi genduen
orko partian;
.....ko ermitatikan
ez da oso apartian,
neskatxa bati itz egiñ niyon
baña neretzat kaltian.

2

.....det
nik dadukadan graziya,
.....!arra eziñ ukatu
bertan jaio ta aziya;
.....ko neskaxa orrekiñ
nitzan tratatzen asiya,
ez da posible esplikatzia
merezi duen guziya.

3

Agoztubaren amazapiyan
zortzi ta erdiyak aldian
neskatxa ori topo egin det
Donostiya'ko kalia;
iya nerekin konforme zegon
asi nazaion galdian,
baietz ta baietz erantzun ziran
izketa eder batian.

4

Itzak elkarri orla emanda
andikan illabetera
esan dit: «Biyak pasiatzera
biar genduke atera;
zuen etxera juañ nai nuke
urruti samar ote da».
Erantzun niyon: «Aldian dago,
laister iritxiko gera».

5

.....n bizi gera gu,
ez oso eskas ta urri,
iru akuri Guarda-Plata'tik
aitak zituen ekarri;
ill da larrua kendu ziyoten,
amak kazuelan jarri,
merendatuaz kontu politak
esan genizkan elkarri.

6

Merendatuta au esan ziran:
«Ai, neria!
Geren sallari segitutzeko
libre daukagu biria:
biyotz oneko emakumia
nola dan ama guria,
nai degunian esposatzeko
eman du libertadia».

7

Merenda ori egin genduen
elkartasun ederrian,
errespotoko itzak esanaz
guraso zarren aurrian;
sentimentubak deklaratzeko
ez gaunden gaita txarrian;
etxera zintzo lagundu niyon
gero illunabarrian.

8

Iñoiz bisitak egiten nizkan
guztizko borondatian,
persona fiñak fiyatzen gera
anbat geretzat kaltian;
neskatxa orrek serbitutzen du
juandaneke bi urtian
Donostiya'ko Juzgado ondoko
ostatu eder batian.

9

Donostiya'ra juntatu giñan
bere aizparen etxera,
len agindua nola baizegon,
amari itza kentzera;
esan dit: «Nere alabarekin
esposatutzen bazera,
mundu onetan egun ederrik
pasako dezu zartzera».

10

Egun ori da bisita egin
gendiyona Santa Kruz'i,
al zan guztiya errezzatuaz
ez genduen arras utzi;
zer desiotan etorri ziran
orduan nuen ikusi:
amak eta aizpak gure etxia
biar zutela ikusi.

11

Esan bezela pentsatu degu
Lezo aldera juatia,
elizan pozik sartu giñaden,
zabalik zegon atia;
Santa Kruz'eri eskatu dizka
osasuna ta pakia;
fiñ zebillela uste nuen da
guztiya tranpez betia.

12

Gure etxera etorri eta
beidaka ziraden asi,
zelai, okullo, zerri ta beiak,
denak zituzten ikusi;
zezen-tokiya non egiñ ere
dama orrek zuen berezi;
guk ez genduen despreziyu au
zuregandikan merezi.

13

Ama Birjiña egun batian,
mezetara guazela,
izketa ori berritu degu
lenago iñoiz bezela;
beira jarri zat, au esan ziran
mudatu gabe azala:
«Gure amak diyo esposatzeko
gaztiegiya naizela».

14

Despatxu ori artu ta laister
atso batek esan ziran:
«Zuk biar dezun aingeru ori
dabil aldrebes antzian;
itzak ederrak ditu mingañez,
kariño fiña atzian,
disgustoren bat emango dizu
sartzen badezu etxian».

15

Motibo gabe ez naiz asiya
dama orrentzat kantari,
mundu guztiyak autan artuta
begira gure plantari;
ezkontzen dala ibilliya da
auzo denetan kontari,
kuidado ez dan abisatua
Amerika'ko aitari.

16

Mundu ontara jaio giñaden
gauza asko ikusteko,
maestra ederra billatu zaitut
eskola erakusteko;
ogei urteko neskatxa batek
orla bazterrak nasteko,
uste deanez obia zaude
artzeko baño uzteko.

[1910]

Kantabria'ko itxas-gizonai oroipen bat**1**

Nere biyotz gaixua
eskaka ari zat
bertso bi ipintzeko,
baldin baderitzat.
Abuztuben amabiyen
sortu zan ekaitzak,
egiñ dizkigu oso
deskalabru gaitzak,
makiña bat persona
ondatu du beintzat.

2

Penak esplikatzera
orain naiz abiyen,
motibua dan gisan
mintzatu nadiyan.
Milla bedetzireun
eta amabiyen,
gañera Abuztuko
illaren erdiyañ,
desgrazi (y) au pasa da
Kosta Kantabriyan.

3

Kulpa gabeko franko
badu eramana,
bakoitzai errezatu
aita gure bana.
Ain da negargarriya
egin digun lana,
anparo gabe utzi
ainbeste aur ta ama,
sinisten ere gaitz da
aurten pasa dana.

4

Abuztuko illaren
amairugarrena,
guretzat argitu dan
egunik txarrena.
Izan zangun kupira
denak alkarrena,
gogoratu utsarekin
lertzen zait barrena,
au da paraderua
kantabritarrena.

5

Eun da amaseikua
Bermeo bakarra,
aurten ez dute izan
suerte ederra.
Erri txiki batentzat
ai ori negarra!
Aurrak aita falta du
ta amak senarra,
badaukate anparo
on baten bearra.

6

Itxasua zitzaigun
asarretzen asi,
bendabal aldetik zan
aizia nagusi.
Nork bere puestuari
ezin ziyon eutsi,
denak zatitu ditu,
iñor ez du utzi,
Gipuzkua'n bertatik
ez da falta gutxi.

7

Eun da berrogei ta iru
omen dira danak,
arrantzalietaatik
ondu diranak,
gure Jangoikuari
kontuba emanak.
Guk egin biar degu,
bizirik geranak,
aietzaz erregutu
biyotza dubenak.

8

«Aita San Inaziyo»
belako barkuba
amairu gizonekin
urpian sartuba.
Beraren imajiña
an zuben santuba,
Habana'ko partian
dago kostatuba,
tenpestade gaixtuak
jo ta puskatuba.

9

Egur biren gañian
gizon bat jarriya,
ai, zer ote zan aren
orduko larriya!
Lagunak bera jun ta
estadu urriya,
ez da Donostiya'ra
errez etorriya,
ikusi du birian
ixtillu gorriya.

10

Señale ibilli dala
 arraixku aundiyetan,
 arrai txarra besterik
 ez dan tokiyetan.
 Illaren amabostan,
 goizeko seietan,
 baporiak artu zun
 beraren deietan,
 naikua sufritu du
 paraje oietan.

11

Izena Daniel du,
 nombria Eskurtza,
 jeniyo bizikua,
 espiritu utsa,
 ta baliatu zaio
 Jaunaren laguntza.
 Oso maltratatuba
 sartu zan ununtza,
 berriz egon liteke
 juan gabe aruntza.

12

Iñork galdetzen badu:
 «Gauz ori nola da?»,
 nik erantzungo diyot:
 «Egiyaz onla da».
 Iñor dudan badago
 betor eskolara,
 anuntziyatu zuben
 orduko bolara,
 graziyak milla bider,
 Aita Orkolaga.

13

Ai, gure biyotzeko
 Aita Orkolaga,
 beraren eskutikan
 ez gaitzala laga.
 Orain bezela zaitu
 eguna ta gaba,
 berriz itxasu ortan
 ez gaitezen traba,
 bedorren talentuba
 gauza biarra da.

14

Jainkua portatzen da
 danentzat ondradu,
 gaiztuarentzat igual,
 ain biyotz ona du,
 emanaz irabazten
 degun ainbat gradu.
 Itxaso sagraduba
 ur guziyen buru,
 ark ere gurutzia
 errespetatu du.

15

Jesus maitiak eman
 dezala argiya,
 oraingo bolara ontan
 badago premiya.
 Euskaldunen artian
 au da pikardiya:
 Bermeo'tik galdu da
 jendien erdiya,
 lutoz jantziya dago
 Kosta Kantabriya.

16

Ango itxas-kolpiak
 ta urro borroyak
 tragatu nai zituen
 mendi ta erriyak.
 Pasa dira desgrazi
 ikaragarriyak.
 Orra amasei bertso
 oraingo berriyak,
 Fermin Imaz'ek eta
 Txirritak jarriyak.

[1912]

Bertso berriak Txirritak jarriak

1

Deklaratzera nua kaso bat
 Valle Baztan'en pasia,
 egun arretan bistan giñenak
 akordatzeko klasia;
 elizan zauden santuak urak
 eramán ditu sasia,
 mundu untako gaiztakeriaz
 Jainkua dago asia,
 azken juiziyo gañian degu,
 desafioka asi'a.

2

Au zan milla ta bederatzi egun
 amairugarren urtian,
 desgrazi ori gertatu zaiku
 Valle Baztan'go partian;
 mendi, elizak eta etxiak
 bota zituen golpian,
 len bistan zauden terreno asko
 tapatu ziran ur-pian,
 erakutsi du nai balin badu
 zer egingo ligokian.

3

Tenpestadi au Auza'tikan
 olako modu torpian,
 oraíndik ere miñ artzen degu
 ark eman zigun golpian;
 elizari're erdia kendu,
 bestia ia batian;
 zubi zar asko, tente zaudenak
 juan dan zenbait urtian,
 egun orretan gelditu ziran
 porrokatuta ur-pian.

4

Au juzgatzeko eztire asko
gure abilidadadiak,
zergatik geran estudiatzen
iñon ibili gabiak;
mendi, elizak eta basuak,
denak zituen beriak,
urka añeko arbolak presan
ipurdiz gora pariak;
azken juiziyo eguna zala
pensatu zuben jendiak.

5

Biar bezala guztiak zuzen
ezin nitzake kontatu,
baño kasuak alde-aldea
nai nituke apuntatu;
Valle Baztan'go zubi geienak
jota zituen botatu,
Jesukristoren imagina're
etzuen errespetatu;
orrenbestian geradenian
izan gintezke kontentu.

6

Ama Birjiña ur golpi arek
leio batian utziya,
Santa Barbara mine-zuluan,
ura ango desgraziya!
San Pedro berriz arkaitz gañian
zegon beso bat autsiya,
gañera ala trastornatua
zeru ta lurren artzaya;
erri ortako bikarioa
etzen egongo lasaya.

7

Egun orretan gertatu giñan
franko estadu flakuan,
lenago elizan ziren santuak
gelditu ziren kanpuan;
jendia billa enpeñatu zan
urak bajatutakuan,
Jesukristori sube aundi bat
bildu zitzaion lekuan;
gauza guziak tristiak dira
desgrazia den lekuan.

8

Mangera onek begira nola
amenazatu gaituan,
gauza guziak beretako nai,
etzan kontentu kituan;
egun orretan iru andre're
urak eraman zituan,
aur bat ere an atera zuten
gaixua ia ituan;
negoni bistan enitzen baño
ala jakindu nituan.

9

Besotik aurra urak eraman,
ikaragarrizko lanak,
zer naigabia artuko zuten
aren aitag eta amak!
Merezi duen persona bati
eman bear dizkat famak;
gurutzetxo bat merezi luke
ura salbatu zuanak;
itua zala uste genduen,
oso triste geunden danak.

10

Urrutitikan beiratuta're
ematen zuben itsusi,
ganadu asko zeraman urak
bere ganbela ta guzi;
etxiak eta murallak berriz
porrokatu eta autsi,
jende guziak erreztatuaz
mendiak gora iasi,
mundua galdu zidanez gero
ezta olakorik ikusi.

11

Marin bera're gaizki ibilli da
goitikan bera jatxita,
nora abiatu etzakiala
bide guziak itxita;
semia urak kanpora bota,
aita barrenan etsita,
pikatxoien bat arrapatu du
zerbaiten billa asita,
bere biziya an salbatu du
zielo rasua autsita.

12

Egun guzia uretan pasa,
allegatu zen arratsa,
Elizondo'ko jendientzako
tristia eta garratza;
almazenetan zauden barrikak
kalietan bera pasa,
gauza egiten ezta izaten
ondatzen bezein erreza,
garai onetan etzeuden lasai
Jabier eta Galarza.

13

Ur golpi orrek zerra-fabrikan
egin duan pikardiya,
zenbatan ezin juzka litake,
ain zan ikaragarriya;
amar minuto baño lenago
eraman zion erdiya,
beren biziya ezin salbatuz
jendiak ura larriya!
Felix Opoka'k ongi gostata
egiña dauka berriya.

14

Ainbeste egur urak eraman,
fabrika geiena bota,
baporía ta majineriak
etzuten gutxi inporta;
diran bezala esango ditut
enteratua nago-ta,
ongi dakiyen gizon prestu bat
neri jardun zait ojuka:
geien-geiena kastigatua
dala Don Felix Opoka.

[1913]

Aita Zapirain'i

Gure aita Zapirain,
euskaldun abilla,
arrokeri gabeko
zintzo ta umilla;
zan ibiltzen etzana
erriyeta billa,
gañera gizon ona
prestu ta ixilla,
zeruaren erdiyan
gaur arki dedilla.

Beti idukiko det
biyotzez goguan,
ta bere iduriya
al banu kolkuan;
bazekiyen zer nola
ibili munduan,
argatik ipintzen det
aundiyen graduan,
noski Pello Mari'kin
gaur dago zeruan.

[1914]

Bertso berriyak misiolari pasionistai Joxe Manuel Txirritak jarriak

1

Gaude milla ta bederatzieun
amaseigarren urtian,
oso ez gera iristen baño
ez gabiltza apartian;
misionistak izandu dira
Goizueta'ko partian,
oien bisitaz oroituko naiz
bizirik nagoen artian.

2

Misio oiek bazetozela
genduenean aditu,
eserzetako lanak utzita (*sic*)
agudo giñan mugitu;
Madalena'ko zabaltokian
iñor ezin zan kabitu,
ankarik jaso zezakeanik
etxean etzan gelditu.

3

Alkatia ta bikarioak
eman zizkaten eskuak,
oien barrendik irteten ziran
asnase larri estuak;
alde batera uzteko diye
mundu ontako gustuak,
garai arretan etzauden lasai
emengo maiorezkuak.

4

Apirillaren zortziyan ziran
predikatutzen asiyaq,
parrokiara sartu giñaden
juntatu giñan guziyaq;
oiek dirade Jaungoikoaren
bildur aundiyan aziyaq,
argatik eman biar zaizkate
eskerrak eta graziyaq.

5

Makario zan lendabiziko
predikatutzen asiya,
asko gustatu zitzaidan aren
itzegiteko graziya;
gu salbatzeko asmuhan dabil
sotana beltza jantziya,
bildurrik gabe juateko diyo
bada ba gomenentziya.

6

Ura gizonen kuraji eta
itzegiteko graziya!
Arriturikan gelditu giñan
bisteko jende guziya;
Makario zan lendabiziko
predikatutzen asiya,
pekatariyaq gonbertitzeko
jarri zan gomenentziya.

7

Mutil gaztiangatikan ere
zerbait esan du fraileak,
uzteko diyo garaitzarreko
zurrutak eta baileak;
nola dakarren ondoren txarra
gazte farranda-zaleak,
oiera juanda errezzatzeko
ezpagaude loaleak.

8

Eju in zuten guraso zarrak
atentziyoan jartzeko,
bakoitzak bere familiari
ondo erreparatzeko;
misio santu ontako itzak
ondo goguan artzeko,
munduan ongi portatu eta
gero zeruan sartzeko.

9

Beren bisita egiten dute
bost urtetik bost urtera,
esanaz: «Emen lenago lotsaz
gelditurikan ote da?».
Gonbertitzeko asmorik bada
jarri digute aukera,
gero okerrik izan ez dedin
orain kontuak atera.

10

Emakumiak ere gaixuak
ez daude denak justuak,
eztul batzuak aditu ditut
nearrarekiñ nastuak,
malkuak bera deizkiotela
gurutzeturik eskuak;
ez ikaratu, barkatuko du
gure Jaungoiko prestuak.

11

Oinbesteraño nekatutzeko
inork ez ditu biartu,
esaten zuten: «Atozte lasai,
etzaitzela bildurtu!»
Olaxe ere jaun oietara
inor ezin zan limurtu,
lenago etsai bizi giñanak
orañ aingeru biurtu.

12

Ministro oiek izandu dira
predikadore sotillak,
lendabiziko gizonengatik
izugarrizko batallak;
gero aboan artu dituzte
neskatxak eta mutillak,
azkenerako astindu ziran
atsuen patar-botillak.

13

Elizarako ate onduan
dago gurutze santua,
zeñengatikan ipiñia dan
ongi atera kontua;
mundu triste au salbatzegatik
ez da gutxi nekatua,
gora Jaungoiko egiazkoa
eta bera pekatua!

14

Bertso oriek ez dira izan
goizuetarran kaltian,
len aña anima ez dago orain
diabruaren katian;
Aita San Pedrok sartu gaitzala
zeruetako atian,
denak jostatzen an ibiltzeko
aingeruakin batian.

[1916]

Bertso berriyak Txirritak jarriyak

1

Bertso berriyak jartzera nua
euskera eder batian,
kulpa gabeko jende umillak
lotu gaituzte katian.
Gu askok autan ibilli gaitu
tabernetan da kapian,
tximillu txar bat asi da artza
artu nairik anka-pian,
bazar guztiyak nastuko ditu
uzten bazaio pakian.

2

Liburutikan letuta dakit
Getari zerbait bazala,
zenbait tokitan presentatua
mudatu gabe azala,
biotz oneko jende ondradu
prestua ta serbitzala,
lareun urtian eman diona
Kantabria'ri itzala;
zuek Oriyo'n zein dezute guk
emen Elkano bezela?

3

Asarratzeko ainbat badegu
zerbait inporta zagunak,
kopeta illun jarriko degu
sentimenturik degunak;
gu mendeaturik egin dituzte
esplikaziyo legunak,
gaizki esaka ixildu gabe
arratsak eta egunak,
eskerrik asko, begi-okerra
eta dituzun zagunak.

4

Indartsua ta korajetsua
 beti izan da Oriyo,
 nik ez det inor bera jetxi nai,
 al dan guziya gora iyo;
 bertsuak jarri dituztelako
 gaude pixka bat seriyo,
 bi erri autan artu gaituzte
 txanboi bat dala meriyo,
 obrak begiyen bistan or daude,
 gezurak ez du baliyo.

5

Aita Elkano'n seme maitiak
 gure erriko personak,
 España'n da Frantziya'n ere
 guztiyen buru izanak;
 garai arretan umill ziraden
 orain arro dabilzanak,
 oraindik danak ez dira illak
 denbor'artako gizonak,
 mundu guziya bildurtu zuben
 Getariya'ren izenak.

6

Amalau gizon arraunlariyak
 beren txalupa ta guzi,
 ez det kuadrilla bizkorragorik
 itxas gañian ikusi;
 illabetian iru batalla
 zituztenak irabazi,
 emen ezikan Baiona'n ere
 Getariya zan nagusi;
 orain bertsuak orla jartzia
 guk ez genduben merezi.

7

Kulparik gabe jarri dizkigu
 begi-okerrak bertsuak,
 imposible da lau zientziak
 ote dituen osuak;
 orren kontuak getariarrak
 ongi dauzkagu jasuak,
 beti gureztat azaltzen dira
 endredadore batzuak,
 indar gutxiko bularra zuben
 ura azi zun atsuak.

8

Zelebria da kulparik gabe
 jarri diguzun disputa,
 ze adelantu espero dezu
 okasiyua piztuta?
 Zure kontuak getariarrak
 ez daukazkigu aztuta,
 guri bertsuak jarri ta saltzen
 sos batzuekin poztuta;
 zernai orlako erdi txoruak,
 juiziyorik ezta-ta.

9

Jai-goiz batian ikusi nuben
 Zarautz'era etorriya,
 pranko altutik mintzatutzen zan,
 ona zeukan eztarriya;
 arrazoi gabe desonratu du
 pakian daguen erriya,
 toki onian allegatu da,
 artuko zaio neurriya,
 gogotsua da kantatzen baña
 jakinduriyaz urriya.

10

Guri bertsua jartzia orrek
 egin du pranko itxusi,
 iñoren ere lizentzi gabe
 gero kantatzen zan asi;
 Zarautz'en nola portunatu zan
 neronek nuan ikusi:
 bi aguazillak kargu artuta
 bere papera ta guzi,
 preso sartuko ez baldin bazan
 larri juañ zan igesi.

11

Tokatzen ez dan gauza txar asko
 guregatikan esan du,
 aurten atzetik etorri arren
 ezkera txarrak izandu;
 kulparik gabe kantañ jartzia
 jendiak damu artzen du,
 guztiyen buru balitz bezela
 erri guziya sartzen du,
 ez nuen penik zerbait azaña
 zerozer egin bazendu.

12

Oriyo ere gelditu izan da
 aurten gu gauden moduan,
 Getariya'tik etzan bertsorik
 aientzat izan orduan;
 gorroto txarrik ez degu baño
 lengo kontuak goguan,
 eskuetako arraunak ere
 jokatzeko eman ginduan,
 ongi egiñak gaizki askotan
 pagatzen dira munduan.

13

Kontrariyoric gabe egondu
 giñan amabi urtian,
 emen da Bilbo'n, ta Baiona'tik
 San Juan de Luz bitartian;
 gure atzetik segitu eziñik
 asko zebiltzen nekian,
 desafiyuak izaten dira
 projimuaren kaltian,
 errespetua guardatu zuben
 Zirilo zebillen artian.

14

Bertsuen bidez emen jendiak
 pena pixka bat artzen du,
 eskarmentuba ikustiak bat
 juiziyuan sartzen du;
 bera aldrebes dabillen batek
 martxa guztiya galtzen du,
 au aditu ta Zirilo zarrak
 bere koleran esan du:
 «Oriyotarra paore baizik
 eztiyet egin izandu!»

15

Etsai gaiztua saiatutzen da
 justuba tentatutzeko,
 motiborikan asko izan da
 gu eskarmentatutzeko;
 aiek etzuten eskubiderik
 gure konduta galtzeko,
 ordena nuben bertso oriyek
 paperan plantatutzeko,
 Santana zarrak eta Zirilok
 jaietan kantatutzeko.

Bertso berriyak Txirritak jarriyak

1

Zori gaiztoan fundatutako
Alemaniya'ko gerra,
aixá nai zuten eskuperatu
gure erreino ederra;
oraindik ere bada Frantziya'n
diruba eta indarra,
len zan bezela ipiñitzeko
izango degu biarra.

2

Beljika'tikan galdetu zuten
lendabiziko pasua,
jakiñik nola zeguen Paris'a
andik bide erosua;
aitatik ere artubak dira
uste etzan erasua,
porrakatu ta puskatu zuten
naziyo txiki gaxua.

3

Ogei ta amar milla milloiko
asi zitzaigun eskaka,
otso gaizto bat zirudillela
artaldiari oskaka;
jeneral Foch'ek bialduba da
Holanda aldera eskapa,
orain lau urte ainbat erronka
garai onetan ez dauka.

4

Amorratubak ziruditela
etorri ziran Frantzia,
orain esaten errezago da
orduko gure trantzia;
jenerak Foch'ek eman diyote
uste etzuten partxia,
mereziko du diamantezko
estatua bat jartzia.

5

Beren joera Paris aldera
egin ziguten aurrena;
ango etsiyak artu zituzten,
Verdun'a berriz urrena;
sei illabete sutan pasa ta
etzian sartu barrena,
ezta andikan gustora juana
Kaiser'en seme zarrena.

6

Ernegatuta jarri giñuzten
zerbait egin biarran,
zergatik gerra eman ziguten
arrazoi-bide txarrian;
jeneral Foch'ek artu zituben
danak guziyak aurrian,
gaur iru urte ainbat aleman
ez da Frantzi'ko lurrian.

7

Lenbizi oiek pentsatzen zuten
ilko giñala guziyak,
bañan oraindik gure kuadrillan
bagera gizon biziyak;

indar aundiko armak dauzkagu
soñian ondo jantziyak,
Alemani'ko buru arruak
bajatu ditu Frantziya'k.

8

Aleman batek neri esana,
biyok geudela kafian:
«Kaiser agintzen ikusiko da
laister Paris'ko kortian».
Zepelinakin aidetik eta
sumarinoak ur-pian,
disgusto asko eman digute
jun daneko lau urtian.

9

Zepelin zarrak bonbaz betiak
goiko oroian tartian,
millaka minak itxasoan da
sumarinoak ur-pian;
oiek sumatzen ibilli dira
berrogei ta lau urtian,
Kaiser Paris'en ez da sartuko
Wilson bizi dan artian.

10

Orrek etzuben errespetatzen
legorrik eta urika;
sententzi txarra emango zaio,
ortan ez dago dudika;
orrek nai zuben amenazatu
Frantzi'ko errepublika,
berriz Paris'en ez du egingo
len bezelako burlika.

11

Gerra gaizto au eman zutela
au da bostgarren urtia,
oiek besteren interesakin
artu nai zuten partia;

inglesa eta amerikano
gu bezin jende fuertia,
alemanaidi eman diyote
izugarrizko golpia.

12

Laguntzalliak nundik dituben
ezagutu du Frantziya'k;
geren setari eutsi diyogu,
ez giñan dudan asiyak;
biba gerra ontan gure fabore
ibilli diran guziyak,
nere partetik ematen ditzet
eskerrak eta graziyak.

[1918]

Bertso berriak (Europa'ko gerra, 1914-1918)

1

Bertso berriak jartzera nua
tokatzen dian moruan:
pentsamentuan aspalditxuan
pasia naukan buruan,
nola gerra bat izugarriya
Europa'n izan genduan;
orain artian orlakorikan
ez da ikusi munduan.

2

Au da Kaiser'ek lendabiziko
eman zuan erasua:
Beljika'tikan zala arentzat
guztiz bide erosua;
pasa besela itzegingo det
aien orduko kasua:
armarik gabe juaan nai bazuten
agindu ziyon pasua.

3

«Austria'tarrak anparatzera
egin biagu bisita,
an ez genduke ongi emango
armak etxian utzita;
birian libre biarko degu,
egon zaitezte etsita,
bestela fuerzan pasako gera
zuen fuertiak autsita».

4

Beren armakin etorri ziran
ainbesteko jende-pilla,

asi ta iru egun baño len
nunai bazan gizon illa;
txasko polita pasa zitzaion
izanagatik abilla:
alanbre batek galdu zituan
gutxienaz ogei milla.

5

Galduak galdu pasa ziran da
urbildu ziran Paris'a,
kañoiak onak zeuzkatela ta
artuko zutela aisa;
baño bueltatzen etzan erreza
ango zarrallaren giltza,
arrunka pranko bazuten baño
orain bajuan dabilta.

6

An ezer ezin egiñ zuan da
Berdun'en berriz urrena:
«Gero Paris'a juango gera,
au artu zagun aurrena!»
Jeneral Petaiñ sartu zanian
ango fuertian barrena,
etzuen asko errespetatu
Kaiserren seme zarrena.

7

Jeneral Petaiñ nola baizuan
presidentiak laguna,
idea aundiko gerra-gizona
eta izketan leguna,
Rusia'tikan abisatuta
ekarri zuten Berdun'a;
alemanentzat etzan ederra
ura sartu zan eguna.

8

Zepelin asko bonbak botiez,
 nonai kañoia-paria,
 aiek guziyak sostenditzeko
 bazan abillidadia;
 jeneral Petaiñ genduen buru,
 arrek zeukan poderia,
 oraiñ argatik deitzen diyogu
 Berdun'en salbadoria.

9

Orduko salsak izandu ziran
 Kaiserrentzako gaziyak:
 milloi erdi bat gizon baditu
 gure lurrian utziyak;
 Berdun'en etzan kanpotar asko,
 prantzesak giñan gaziyak;
 onenbestian kontentu gera
 Jaungoikuari graziyak.

10

Aleman oiek larri zebiltzan
 jo goia eta jo bia,
 lan ortan asi izan ez balitz
 guziyentzako obia;
 geren etxian agindu naia,
 jakiña dago guria;
 aziyuetan ezagutzen da
 non dan abillidadia.

11

Millaka minak itxasuan da
 ainbeste urpeko untzi,
 markaz fuerako kañoi aundiyak,
 beren zepelin da guzi;
 Kaiser jaun orrek jarri nai zuen
 mundu guziko nagusi,
 geienak bertan utzita jun zan
 Olanda aldera igesi.

12

Berdun'en ezik Melilla'n ere
 egin du orrek beria:
 ango moruak bialdu ditu
 auntzak bezela mendia;
 iñoiz umillak asarretzian
 arruak bajatzen dia,
 eskarrik asko, jeneral Petaiñ
 eta Praintzi'ko jendia.

Bertso berriak

1

Milla bederatzi eun kunplitu eta
 emeratzigarren urtian,
huelga baten bidez okertu
 gera Antxo'ko partian;
 buruzariya bailitz bezela
 oiartzuarren tartian,
 guri bengantzan asi zerate
 oso gorroto fuertian;
 beti goguan izango degu
 bizirik geran artian.

2

Bertso berriyak jartzera nua,
 nai dituanak ikasi,
 asuntu ori onratu gabe
 ezin nezake nik utzi;
 oiartzuarrak Antxo aldian
 ez gaituzte nai ikusi,
 txori batzuek joan diralako
 kaiolatikan igesi,
 langilliar burla egiñaz
 alperrak daude nagusi.

3

Huelga ortan eskatu ziran
 lau kondiziyo berriyak,
 bañan etziran orko maisuak
 Oiartzun'dik etorriyak;
 iduritzen zat ote gauden gu
 libru berdian jarriyak,
 lenago alde genituanak
 kontra ditugu erdiyak,
 artzai gaiztuak diran tokiyan
 pagatutzen du ardiyak.

4

Portu artako kontratista bat
 gizona balientia,
 Goiarri'tikan etorriya da
 euskaldun korrientia;
 urte batzuak baditu baña
 gorputza dauka tentia;
 oiartzuarrak badadukagu
 orrentzat borondatia,
 San Estebanez fiesta da eta
 naiko genduke joatia.

5

Oiartzuarrak ez diyote egin
 jaun orri ustez gaitzikan,
 zentruak esan digun legera
 errenditzia baizikan;
 beraren kontra ez degu esan
 tokatzen ez dan itzikan,
 pasa diranak esplikatzeko
 ez dadukagu lotsikan,
 begiyak balak baldin balitu
 tirako luke pozikan.

6

Mualla ortako kapataz batek
 propina asko artzen du,
 berari zerbait eman ezker
 lanian azkar sartzen du;
 neonek ez det ikusi baño
 jendia prankok esan du,
 erregaliyak izugarriyak
 nola dituen izandu;
 badauka zeñek gobernatua
 nai balin badu gizendu.

7

Inbasteruak ez izatia
 degu gureztat kaltian,
 gizona zail da ezagututzen
 pruebak ikusi artian;
 «Tori ollua! —esanaz jua zan
 aurreko egun batian—;
 ardo-puska bat ez da paltako
 orren iztarrak artian».
 Lana aguro agindu ziyon
 sartu zanian atian.

8

Iñoiz suertez jartzen bazaizkit
 gizon oriyek aurrian,
 alde artara begiratzten det
 triste ta gogo txarrian;
 zenbait naigabe sufritzen degun
 bizi geranak lurrian,
 ardi gaiztuak paotxa jaten,
 onak gosiak larrian,
 gauz ori bera pasa zitzaigun
 Karlosen gerra zarrian.

9

Leku askotan ikasi dute
 Antxo'ko jernalen berri,
 ta berak ere adierazten
 or dabilta erriz erri;
 Irun'dik eta Ondarrabi'tik
 jende asko da etorri,
 beste batzuak abisatuta
 Goiarri'tika ekarri;
 emen dagona ez da besterik:
 bengatu naia elkarri.

10

Zelebria da gizon batzuak
 egin duten ajustia,
 lantegi (y) orren segurantziya
 ez dute gutxi kostia;
 gero're oiek ez da komeni
 edozein modu uzta,
 olluarekin etorri zan bat,
 solomuakin bestia;
 nik ere pozik jango nituke,
 jenero txarrak ezta.

11

Nola presari eragiñ eta
 pasatzen dan ugaldia,
 ala berian kanpotarrakin
 bete da Antxo aldia;
 gu lanik gabe onla uzteko
 oiek zeukaten zalia,
 au da batere asarre gabe
 egiten degun galdia:
 oiartzuarrak bestiak baño
 eskasaguak al dia?

12

Miseriyarik ez dadukagu
 edanian ta janian,
 gure gorputzak argatik daude
 onen estadu onian;
 estimatuak izaten giñan
 besterikan etzarian,
 orduan bañan eskasaguak
 orain ez gaude lanian;
 edozein burla egiten dute
 komenentziya danian.

13

Usteko zuen orren kontuak
ez ditugula jakindu,
bestiak baño aldrebesago
utsa ikusi bagindu;
gure kuadrilla asarre dago,
askok biotzian min du;
zarrak etxian geldi daudela
besteri lana agindu,
Pasai San Joan'go ollo-jaliak
aziyo txarra egin du.

14

Altza gañeko beste gizon bat
dabil Antxo inguruan,
gu bajatzia beste gauzarik
ez dabilkana buruan,
eskirolakin unitu eta
altubeneko graduan;
gizonez gizon jarri zaitezte
oiartzuarran onduan,
zein dan langille balientia
ikusiko da orduan.

15

Orren idea zer izango zan
aguro niyon igarri,
bere galoiak gora altxatzen
enpeñatua da larri;
atzo gizon bi izketan zeuden,
atenditutzen naiz jarri,
sujeto orrek zer egin duban
esan ziyoten elkarri:
«Biba euskera!» maiz oju egin,
kastillanuak ekarri.

16

Oraingu ontan izandu dira
asunto izugarriyak,
bañan gugatik ez du merezi
desonratzia erriyak;
gusto duanak ikasi bitza
amasei bertso berriyak,
muallan lanik etzeukan eta
Trajinos Beltzak jarriyak;
aditu nai eztuanik bada
itxi bitza belarriyak.

[1919]

«Dama gazte bat adoratzeko...»

1

Dama gazte bat adoratzeko
artutzen dut enpeñua,
gusto duenak ikasi betza,
bertsuak jartzera nua;
ustez seguro iduki eta
eman det desengañua,
toki onean enpleatu dut
lenbiziko kariñua!

2

Oren batean uste ez nuela
begietara sortu zen,
fortuna on bat datorrelakotz
nere bihotza poztu zen;
aren orduko arrazoinekin
sekulan etzait anztutzen:
«Txit gustatua nago ni zutaz,
etzera konformatutzen?»

3

Gañera berriz bertze gauza bat:
eskojitzeko oihala,
esposatzeko trajia ere
berak egingo zidala;
ofizioa zigarrerian
leihorrean zeraukala,
ni langillia izanez geroz
aise biziko giñala.

4

Errespuesta eman nioen
berak merezi bezala:
zer gisetako galaia nitzen
len ere bazakiela;

lana egiten kostunbratua
tiki ta gazte nitzela,
ez mundu huntan zenbeit bezala
tunantea ta alferra.

5

Kasu ttiki bat dela medio
izandu degu mudantza,
tranpa aundiko sarearekin
egin nai zuen arrantza;
kaballero aundi orienganik
dirua zuen esperantza,
ni ondotikan postizutako
tontua izan banintza.

6

Azkenerako errematia
nobiuaren despedira,
mundu guzian zabaldu ditzen
orai inprimatu dira;
Bilbao'tikan etorria zen
Donostia'ko hirira,
jendiak farra egingo luke
jarriz geroztik begira,
bortz zentimotan nai tuenak hartu
komedia politak dira.

Bertso berriyak Txirritak jarriyak

1

Orain bi milla urte inguru
bezela ziran asiyak
erromatarak berendu nairik
gure zazpi probintziyak;
garaia artako abarkadunak
ziran jeniyo biziyak,
baziran penaz amildu eta
beren ezurak autsiyak,
lastimosuak izango ziran
aien orduko autsiyak!

2

Denhora artako gerrero zarrak
ziran gizon onraduak:
aziyuetan irabazita
jazten zituzten graduak;
irurogei ta lau urtekuak
bazebiltzan soldaduak,
orain bezela etzuen inñor
engañatutzen diruak,
Lekobide ta Osobal ziran
Kantabria'ko buruak.

3

Aitona oiek zer pensatu zuten
azkeneko eriyotzian
ez genduela jakin izango
pena daukat biyotzian;
arrats guziyak otzak guardiyan,
egunaz erdi gosian,
zenbat naigabe sufritu zuten
Erniyo'ko gurutzian,

aien orduko oraziyuak
ederrak izango zian!

4

Gure izeben amen amonen
osaben aiten aitonak,
emen fueruak defenditutzen
ibillitako gizonak;
bertan batalla irabazita
gero Erroma'ra joanak,
Octaviano'k galdu zituen
bereziziko lagunak;
aundi gaiztuak diran tokiyan
pagatzen du txiki onak.

5

Arrosa baño zabalagoko
gure zazpi probintziyak,
baratza eder bat bezela zauden
guziyak lorez jantziyak;
lau España'ya'n morroi gaudenak,
iru an ditu Frantziya'k,
gizon gaizto bat dala mediyo
ondatu giñan guziyak,
beste munduan ikusten badet
eman biazkat graziyak!

6

Persegituak izandu gera
juan da zenbat urtian,
asko zebiltzan agindu nairik
Kantabria'ko partian,
mantxa gabeko lora ederrak
estalirikan lurpian;
errespetua guardatzen zuten
Lartaun emen zan artian,
oraindik ere denbora dago
berriro saia gaitian.

7

Geren sallari segi zaiogun,
ez bestetara mugitu,
motiborikan asko badaukat
ongi esango nai baditu:
ni engañatzen ez baldin banaiz
Euskal-Erriyak baditu
Kantabria'ren izenik ere
nai ez dutenak aditu;
zazpi senide aita batenak
ezin gerade unitu.

8

Zazpi senide aita batenak
danak euskaldun garbiyak,
Tubal zarraren artaldetikan
banatutako ardiyak,
aitan aitona nungua zuten
ez dakitenak erdiyak;
utzi ditzagun bide illunak,
billa ditzagun argiyak,
beti-betiko bere izena
izan dezan Kantabriya'k.

9

Beren idea beste gauzarik
ez daukatenak buruan,
gaurko egunian alako asko
baditugu inguruan;
esaten zaie Kantabria onek
bere jabia nor duan,
kontra egiten asten zaizkigu
setosuaren moduan,
geren anaiak ez ditugula
esan gentzake orduan.

10

Baldiñ egiaz egiña bada
aurreko zarren papera,
zazpi probintzi euskerazkuak
Kantabrietarrak gera;
nere biyotzak daukan asmua
beti dijoa pakera,
bide askotatik martxa zuzenik
ezin gentzake atera,
onena zein dan ongi neurtuta
bildu gaitezen batera.

11

Zazpi senide aita batenak
egotia emen triste
fortunatu da desgrazi batez,
bañan ez genduan uste;
maitatzen dute etorri dana
besteren gauzaren eske,
egunen batez aserre samar
ikusi biar gaituzte,
jakin dezaten bagerala gu
izena degun ainbeste.

12

Mundu onetan ezin bizita
ez degu joan nai bestera,
gezurra esanda ez dago andik
etorritzenik osterara;
arrazoi gabe eman ziguten
lege kontrako jazkera,
gañera berriz kontari daude
galduko dala euskera,
gogor egiten ezpazaiote
oientzat aña ez gera.

13

Kolka txarraren azpiyan dauden
txito urrikalgarriyak,
amarretatik bost iltzen dira,
beste bostak elbarriyak:
pizti gaiztuen bildurrez beti
gora begira jarriyak,
indar gutxiko gorputzak eta
suspiriyuak berriyak;
kastigu onen mendian bizi
gera gaur euskal erriyak.

Bertso berriak

Txirritak jarriak

1

Fermin Imaz deitzen dan
binoteru orri
lengo bertsuen bueltak
biaizkat jarri.
Nai bazenduen jakiñ
teatroko berri,
zertan etziñan garaiz
nigana etorri?
Orain erriz erri
or zabiltza larri,
nai dubenak neurri
kulpante zegorri,
afana franko eta
talentuz urri.

2

Ernani'n jaiua naiz,
an bertan aziya,
Jose Lujanbio da
nere graziya.
Amabost urterako
lan ontan asiya,
oraiñ Fermin Imaz'ek
eman dit auziya.
Badakat sasoya,
gorputza lasaya,
billatutzen saya
nun dan arrazoya;
sekulan enaiz izan
zure etsaya.

3

San Tomasez esan du
 mozkorra etzala,
 nik erantzungo diyot
 bai ala zala.
 Izan liteke ona
 eta serbitzala,
 bañan egiten diyo
 arduak itzala.
 Nere kontra ala
 oju eta gala,
 gaiztua nitzala,
 gaizki gabiltzala;
 obia da pasa zan
 juan zan bezela.

4

Txarraguak esango
 nizkioke, baña
 kupitu egiten naiz
 ni alajaña.
 Uste al du dagoala
 kantari bikaña,
 egingo lukiela
 esanaz nik aña?
 Badaduka griña,
 intentziño piña,
 zuk daukazun miña:
 supritu eziña;
 deituko ziñuzteke
 kapaz baziña.

5

Neri lotsagabia
 zuk dirazu esan,
 inozente dagonak
 sinistra dezan.

Iñoiz jardunak gera
 zu eta ni plazan,
 beti gelditzen ziñan
 bajuaren trazan.
 Zuk nai zendun ditzan
 ni arkitzen nitzan,
 ez arrua izan
 esponjaren gisan;
 zegorrek pentsa zazu
 nola zabiltzan.

6

Bera bañan oberik
 eztala iñon jayo,
 mozkor-alдин batian
 itzul'in zayo.
 Gradu altuetara
 nai du orrek iyo,
 allegatuko dala
 enitzake piyo.
 Itzegin du yayo,
 erantzungo zayo,
 muturra seriyo
 gezurra dariyo;
 salda gatzik gabiak
 eztu baliyo.

7

Bertsuakin nai luke
 orrek aberastu,
 bai ezpalizkiyote
 paperak ostu.
 Kanpuan ibilliyak
 badu milla gastu,
 ezpaldin bazabiltza
 konpasian justu.
 Eran arte estu,
 berak aldrebestu,

egon zaitez prestu,
ez kopetik beztu;
muatzen dan monedik
iñork nai eztu.

8

Goiz tabernan sartuta
atera berandu,
premi aundirik gabe
zenbait eran du.
Nekatu gabetandik
nai luke mantendu,
andriak egiñetik
ogiya jaten du.
Bost aldiz esan du,
entzun nai bazendu,
zurrutak sutzen du,
ark eziñ zuzendu;
gaxuak larrutikan
pagatutzen du.

9

Errenteriya'n ziñan
kantari azaldu,
nere kontra paperak
ziñuen saldu.
Beste batzuek berriz
mozkortuta galdu,
aldrebestasunian
oi zeñek igualdu?
Memoriya auldu,
izketa moteldu,
neri artzen kargu
lotsarik bai aldu?
Motibuak badauka
nundikan eldu.

10

Gazte-denboran ziñan
zu nere laguna,
errespetokua ta
iztun leguna.
Orain elkarri esaten
goatzen zaguna,
au da jolas-bidia
ipiñi deguna!
Zu zerala ona
zabaldu da sona,
zedorrek esana,
ongi dakizuna;
amar aur azitzeko
ai zer gizona!

11

Nik eztiyot emango
juezari parte,
berriz ere jarrita
kantatu fuerte.
Bertsuen almazena
ez daukat aparte,
bueltak emango ditut
kapaz naizen arte.
Makiña bat kolpe
eman dezu torpe,
arrazoi baluke
aitortuko nuke;
nigana noiz bildu zan
esango dute.

12

Ankak zabaldu eta
balantzaka asi,
kopeta illunduta
begiyak itxi.

Aurrian zein daguen
ezin du ikusi,
txandarikan eztiyo
iñori nai utzi.
Oju eta irrintzi
iñork ezetz autsi,
orrek nai du bizi
guziyen nagusi;
iñon ametitzerik
eztu merezi.

Bertso berriak Txirritak jarriak

1

Bigarren txandan Fermiñek kantak
ni mendratzeko pozian,
arrazoi-bide aundirik gabe
dabill tankera motzian.
orren kontuak bostetatik lau
gezurrak izango zian,
orain ordañak artu ditzala
ijituaren bozian.

2

Ori tabernan sartu ezker
beti aingeru-jazkeran,
arriturikan dago jendia
nola itotzen etzeran.
Buru guztiya nastua dauka,
faltatutzen du euskeran,
zeuk esan dezun funtziyu ori
etzan San Tomas bezperan.

3

San Tomasetan seiak aldian
zertan etziñan juntatu?
Komentziya jarriko nizun
nai bazenduen kantatu.
Nik orduantxe zein juango ziran
biar nuben apuntatu,
ipurdiyari atzegiozu
ez bazerade kontentu.

4

Elkarri artu biar dizkagun
kargu-klasiak ok tia?

Kojuenera zertan ez bildu,
 juan dan urteko tokia?
 Nekatu gabe gustatzen zaizu
 mokadu onak jatia,
 kalerik kale nai al zenduen
 ni zure billa juatia?

5

Ernegatuta bezela nago
 zu bezelako gizonetz,
 baldarragorik ez det billatu
 ni akordatzen naizenez.
 Isildu gabe beti or zaude
 ona zerala esanez,
 juango ziñake gustora baño
 iñondik deyik izan ez.

6

Geienak gera zaliak baño
 kontu izan eranian,
 ez al dakizu zer pasatzen dan
 deskuiratzen geranian?
 Nundik-nai deia izango dezu
 trebe bazaude lanian,
 zenbaitek danak paltsuak ditu
 bera mozkortzen danian.

7

Andriagandik apartatuta
 iñoiz ibilli da ori,
 erdi mozkorra zegon batian
 berak esan ziran neri.
 Arduarekin adiskide da,
 gorroto gutxi lanari,
 agindutzia ez du baliyo
 berez alperra danari.

8

Geren barrengo sentimentuak
 esan ditugu itz biñan,
 gaita txarrian egon bagiñan
 orrentzat ainbat ez giñan.
 Zenbait naigabe pasatu dezu
 kaieko Portal-izkiñan,
 oraiñ e noski etzera egongo
 Hotel Maria Cristiñan.

9

Gutxieneko bost ofiziyo
 badituzu len pasiak,
 ongi saiatu izan baziñan
 baliyo zuten klasiak.
 Berriz andikan ez dezu deyik,
 gelditu ziran asiak,
 argintzan bizi biar badezu
 galduko zaitu gosiak.

10

Lenago ere ibilli zera
 oso tankera txarretan:
 egunak pasa parrandan eta
 lotan ukullu zarretan.
 Ez dakit nola utzi dituzun
 pagatuta edo zorretan,
 nik baño obeto jakingo dute
 Antigualde orretan.

11

Gañera burlaz jarri dirazu
 autsi derala besua,
 asko dakiyen batek jartzeko
 ai zer nolako bertzua!
 Gizon txarrari edozein gauza
 esanda're igualtsua,
 ni ez naiz izan zu zeran bezin
 alperra eta paltsua.

12

Maiatza da-ta arrantz aundiyak
egiten ditu larrian,
atzian biar luken puska bat
lastimaz dauka aurrian.
Nere erdiya ez daki eta
ez da konforme parrian,
tontor aundiyak bajatutzeko
ez dabill leku txarrian.

13

Jendia franko juntatu izan da
bertsolariyen sonara,
diru pixka bat irabazteko
franko paraje ona da.
Ez al zaizkitzu akordatutzen
lenagoko bi jornada?
Berrizko deyik nai duenikan
ez mozkortuta jun ara.

Bertso berriyak

1

..... au da
nik dadukadan graziya,
..... 'ko naturala naiz
..... 'n bertan aziya;
auzoko galai batekin nitzan
ustez tratatzen asiya,
ori dan arte ezta faltako
gezurra ta maliziya.

2

Lenago're nik jarri nituben
galai orrentzat bertsuak,
arrazoi gabe ari naizela
omen diyote batzuak;
inposible da lau zientziyak
daukazkiyela osuak,
edozin gauza eragiten du
kristau eskandalosuak.

3

Nere bertsuen buelta kantatzen
dabil kopeta beztuta,
bere buruba garbitu nairik
baztar guztiyak nastuta,
egin dizkian despreziyuak
dauzkadalako aztuta,
lotsa gaiztua gal dakiyola
lenago asko ezta-ta.

4

Bost urte dira pasatuxiak
adiskidetu giñala,
personak ezta muatu biar
asi ezkerro beñ ala;

inozentiak engañatutzen
egin dezu egiñala,
garai arretan ez nuben uste
orren paltsua ziñala.

5

Soldaduskara juañ ziñanian
zeorrek esan zenduban
ni baño neskatz maiteagorik
etzendubala munduban;
aski gustora egoten giñan
biyok alkarren onduban,
geroztik orla muatu zea
tela txarraren moduban.

6

Pruebak neronek ikusi ditut,
ez det auzotik jakiña;
mundu guziyak ezagutu du
eztala persona piña;
berak nai zuben ainbat pikardi
ezta nerekin egiña,
komentziak jartzen zituben
artako egon bagiña.

7

Auzotar batek enteratu nau
guztiz modu egokian:
nobiyaak zer martxa dabilkan
aber bai al nerokian;
itzak ederrak, begiyak alai
eta biyotza tranpiyan,
gusto onikan eman biar du
allegatzen dan tokian.

8

Zuk neri egin dizkiatzunak
esatekuak ezta:
neri despeida eman baño len
billatu dezu bestia;

ongi zekiten toki batetik
jakin nuben albistia;
zuk emazterik artzen badezu
urrikari det tristia.

9

Ezaguturik nola zebillkan
iñor engañatu-naia,
etorritzeko abisatuaz
bialdu niyon anaia;
gizon justu bat balitz bezela
presentatu zan galaia,
egunsentiko izarra bezin
argiya eta alaia.

10

Ta esan niyon: «Nere biyotzak
au da sentitzen duana:
neri despeida eman baño len
besterengana duana».
Erantzun ziran: «Albisti ori
iritxi bada zugana,
inbusteron bat etorriko zan
ezin supritu zugana».

11

Ta galai orrek itzegin zian
guztiz izketa gozuan:
«Elkarri beira egondu gera
juan dan bost urte osuan,
geren lanari segi zaiogun
beñ asi giñan kasuan,
guregantikan iñork gaizkirik
esan ez dezan auzuan».

12

Ola esanaz abiatu zan
ni triste asko utzita:
«Bizirik banaiz denbora labur
egingo dizut bisita».

Martxa onikan etzendubala
 orduko negon etsita,
 orrelakua ezta pagatzen
 bizkar-ezurra autsita.

13

Despeirarekin etorri ziñan
 urrengo arrats batian,
 karta satora bota zendian,
 etziñan sartu atian;
 aziyo ortaz oroituko naiz
 bizirik naizen artian,
 amaika gezur sartu dirazu
 juan daneko bost urtian.

14

Kontari dabill pena dubela
 nik modu ontan uztia,
 beraren kartak deklaritzen du
 nola darukan bestia;
 bost urte pasa alkarrekin da
 ai au despeira tristia!
 'ko neskatxa danak
 orrentzat ainbat ezta.

15

Zentzu gabeko arrazoi asko
 atera dezu autikan:
 eskolarikan ez daukatala
 diozu neregatikan;
 eskribiante ederra zera,
 ongi dakizu pratikan,
 alaxen ere serbiziuian
 etziñan egin kapitan.

16

Jendia franko engañatu du
 bateko eta besteko,
 zuk etzendukan arrazoirikan
 bueltak ematen asteko;
 buru arin bat bada naikua
 baztar guziyak nasteko,
 uste deanez obia zaude
 artzeko bañan uzteko.

Bertso berriyak Txirritak jarriyak

1

Lagun on batek enkargatu nau
bertso berriyak jartzeko,
neonek ere badet gogua
arren itza mantentzeko;
obek izango dira Fernando
Amezketarrarentzako,
festa-denboran kanta ditzagun
tristura danak kentzeko.

2

Tolos'aldera maiz bajatzen zan
deus gutxiren aitzakiyan,
ostatu zarrak bisitatuaz,
ango berri baizekiyan;
usai gozua zegon tokitik
nekez jungo zan plakiyan,
bertso ederrik kantatzen zuben
allegatzen zan tokiyan.

3

Neonek ez det ikusi baño
dakizkit bestek esanak,
intzizu batek aña malezi
bazuben Fernando zanak;
barruti gutxi erosi eta
beti ardiyak gizenak,
arrazoia da saiatutzia
premiyan dagon gizonak.

4

Bederatzi seme-alabarekin
bere emazte ta guzi,

ezta euskaldun abillagorik
sekulan inon ikusi;
ardi batzuek baituagatik
nekez juango zan igasi,
juezetara deituta ere
askotan bera nagusi.

5

Bein juez batek otsegin zion:
«Atoz, amigo maitia;
zurekin itz bi egin biatut,
sillan eseri zaitia;
kostako zaizu oraingo teman
irabazi ta juatia».
Erantzun zion: «Bai bedorri're
eztan tokitik jatia».

6

Juezak, pranko aturditurik,
beiratu zuan atzera,
bañan Fernando seriyo zegon
obispo baten antzera:
«Apatxo-borda'n bizitzen zeran
bertsolariya al zera?
Ez det zurekin ezer ere nai,
bazijuazke etxera».

7

Aberats askok maitatzen zuen
pobria izanagatik,
grazi aparta zedukalako
bertsotik eta kantatik;
arrazoia ongi neurtzen zakiyen
ondotik eta puntatik,
makiña bati gusto emanda
juana da mundu ontatik.

8

Oroipen asko ditu Fernandok
ain zan gizon zelebria,
interes asko etzuen bañan
alaia ta alegria;
astian bitan bajatutzen zan
Tolosa ta Alegria,
garai arretan Laskabonian
zuben ostatu libria.

9

Andriarekin alkar artuta
bein atera zan etxetik,
atsua aurrian eta Fernando
makillarekin atzetik;
isil kontuak ola esanez
maite zuben biyotzetik:
«Gaur oraindikan jan biar digu
bikariyuen eltzetik!».

10

Eriyosuar andre gaisua
sartu zan apaiz-etxera,
bikariyuak uju egin ziyon:
«Gizona, erotu al zera?
Beraz, Fernando, makillarekin
zere emaztia jotzera?
Ikuitzen ere baldin badezu
gaizki ibilliko zera!».

11

Bañan Fernandok egiten zuan
beti asarre-papera:
«Gaur eltzerikan eztit egosi,
ortik okertuak gera».
Erantzun ziyon: «Gurian bada,
iyo zaitezte jatera,

baño andria jotzen badezu
zere kontuak ateral».

12

Bazkari jaten ari zirala
bikariyuak galdetu:
«Emazteari zer ingo ziñon
bazenduen arrapatu?».
«Plater oneri bezelaxe nik
azkar lepua biortul».
Ezurrak apaizari emanta
Fernandok mamiak artu.

13

Fernando zanak arrats batian
ardo-puska bat eran du,
orma galanta ari zubela
etxera juan zan berandu;
ordu ta erdiyan atal onduan
etzan gustora egondu;
parragarizko kontuak dira
ondo esango bagendu.

14

Emazteari uju egin ziyon:
«Ez al zerade kupitzen?
Gizonik ezta atal onduan
modu ontan edukitzen!
Nere burua galtzera nua
ezpanazu irikitzen!».
Oiek guziyak adituta ere
andria etzan jaikitzen.

15

Fernandok, bere koleran juanda,
altxatu zuben arriya,
putzura bota ta egin zuben
soño bat izugarriya;

kamis utsian atsua juan zan,
aren orduko larriya!
Aizkenerako ikusi zuben
berak istillu gorriya.

16

Putzura arriya botatzeakin
emaztia engañatu,
epel samarra bazegon ere
ederki ziyon freskatu;
parajerikan onena nun zan
gizonak zuan billatu:
andre gaxua kanpoan utzita
Fernando barrenan sartu.

17

Sesiyo gutxi izaten zuben
ain zan gizona bapua,
zenbait aberats eta pobreri
parra eragindakua;
aita jaiotzaz adunatarra,
bera Amezketakua,
parroki (y) artan bataiatua,
Ispillazal etxekua.

18

Gure Fernando Bengoetxea
egun urte da il zala,
denbora askuan sentitzen degu
ark utzi zuben itzala;
Jaungoikuari eskatzen diyot
nai lukienak bezela:
komeni bada arren anima
zeruan izan dezala.

[~1923]

Bertso berriak

Txirritak jarriak

Pernando Amezketarrari

1

Ijiniero baten etxera
juan zan egun batian:
urre-barra bat aundi samarrak
zenbat balio lukian.
Erantzun zion: «Etorri gero,
esango dizut jatian,
bazkal-onduan gero kontuak
egingo dira kafian».

2

«Urre barr'ori nun dezu bada,
nere baserritar ona?»
«*Por si acaso* billatzen badet
galde egin diyot, jauna».
«Danak debalde uzten dizkitzut
gaurko erana ta jana,
naiago nuke etxe ontatik
baldin bazeudeke joana!».

3

Neskamiari uju egin ziyon:
«Zabaldu zaiozu atiak!».
Erantzun ziyon: «Pena ematen dit
asarretuta joatiak!».
Berari parra eragin ziyon
Pernandoren esatiak:
«Bein elkarrekin bazkalduko ta
artu ditzagun kafiak».

4

Neskamiari bigarren txandan:
«Bultza, Maria, atia;
lastima dala diyo jaun onek
asarretuta joatia;
ontâ ezkeru igualtsu da ta
eman zaiozu kafia,
arraio onei kostako zaio
berriz gurekin jatia».

5

Bein praile zar bat etorri zan da
zorrotz artu ziyon kargu:
«Errot-arriyak zerutik bera
zenbat denbora biar du?»
Pernando zanak erantzun ziyon:
«Jauna, ez noski bi ordu».
Arro etorri zitzaion baño
laister aurretik bialdu.

6

«Zenbat denbora biar lukian
orain nua esatera,
errot-arria prailia balitz
konparaziyo batera:
gaur amaiketan bota bazuen
Jainkuak zerutik bera,
amabitako etorriko zan
bikariyuen atera».

7

Pernando etzan olakuetan
isillik egon-zalia,
asko pentsatzen etzan aldetik
ematen zuen dalia;
arentzat ere sumatu zuben
uste etzuen alia,
orduko zopa mayian zan da
barrena sartu zan prailia.

8

Orduko oien pasadizua
iñork nai badu ikusi,
bikariyua balkoian zegon,
andik zituben ikusi:
«Prailiak asko dakite baño
gaur artzaia da nagusi;
atoz, Pernando, bazkaldutzero
zere makilla ta guzi».

9

Egun batian astuarekin
abiyatu zan etxetik,
lepo gañian palakatuaz,
maite zuen biyotzetik,
ipurdi-pian zatarrarekin
ez ebakitziagatik;
bazijuan ta apaiz jaun batek
arrapatu du atzetik.

10

Burla egiten asi zitzaion
gure sazerdote jauna:
Jesus, Pernando, au da lujua
zure astuak daukana!
Tela oberik iñun billatzen
izango da naiko lana,
nik ere pozik artuko nuke,
zenbatian dago kana?».

11

Sazerdotiak itz ori esan,
Pernandok buelta urrena;
eskuarekin asto-zipotza
altxatu ziyon aurrena,
esanaz: «Jauna, or dago denda
tela-jeneru orrena;
bertan ederki ikasiko du,
sartu liteke barrena».

12

Dendako ate itxusi ura
 zuben denboran ikusi,
 sazerdotia ikaratu ta
 abiyatu zan igesi.
 Uju egin ziyon: «Jauna, etzuben
 gutxiagorik merezi;
 ordañak entzun nai ezpaditu
 neri burlaka ez asil».

13

Pernando nola bizitzen baizan
 bikariyuen auzuan,
 egun batian abisatu ta
 etxea ekarri zuan;
 biyak izketan egondu zian
 ordu bete bat osuan
 txerriya il da partiziyua
 nola guardatuko zuan.

14

Ta esan ziyon: «Pernando, laster
 il biar degu txerriya,
 bañan badago nere barrenen
 kezka bat izugarriya:
 igez nundik-nai etorri zaigu
 odolkiya ta urdaya,
 orain ordañak partitzekotan
 besterentzat det erdiya».

15

Erantzun ziyon: «Il beza, jauna,
 neri esan diran gisan;
 bañan odolki gutxi partitu,
 ez bedi tontua izan;
 gero balkoian jarri biar du
 jendiak ikusi dezan,
 gaberdi aldian barrena sartuta
 ostu diyotela esan».

16

Kriara laster bialdu zuen
 arakiñaren galdian,
 ilda balkoian ipiñi zuten
 ta odolkiyak baldian;
 Pernandok berak eraman ziyon
 gabeko amarrak aldian,
 apenas asko partitu zuben
 Amezketako kalia.

Bertso berriyak

Uzkudun'eri Txirritak jarriyak

1

Gaude milla ta bederatzi eun da
ogei eta sei urtian,
bertso berriak jartzera nua
euskera eder batian,
zurrut egiñaz kanta ditzagun
kantabritarren tartian:
euskaldun batek zer egin duben
Barzelona'ko partian.

2

Gipuzkoa'ko Errezill'ena,
Gurutze'n jaio ta asiya,
obekiyago jakitiatik,
Paulino Uzkudun graziya;
oraiñ iru urte San Juanetan
zan boziuan asiya,
garai onetan bere mendian
dauka Europa guziya.

3

Toki txarrera ote zijuan
esaten zuten batzuak,
bañon koajez eman zituen
alde artara pausuak;
indarrarekin gelditu ditu
kanpeonaren besuak,
Donostia'tik sumatzen ziran
aien ukabilkazuak.

4

Batalla ori jokatu zuten
jende askoren aurrian,
uste deanez eun bat milla
izango ziran urrian;

bi ero iru golpe tiraagatik
tranpan idea txarrian,
lengo kanpeon famatu ori
an gelditu zan lurrian.

5

Alimentua komeni zaigu
piska bat ardo zarretik,
baño Paulinok ezto eraten
markaz fuerako zurrutik;
indar aundiko gorputza dauka,
korajetsua barrutik,
orren aurrian jarri diranak
pagatu dute larrutik.

6

Orren antzeko gizon asko zan
lengo gerrero zarretan,
errespetua ipiñi zuten
aiek erromatarretan;
desapiyua pagatzen zuten
gelditu gabe zorretan,
indar aundiko belarrak dira
Ernio-mendi orretan.

7

Gora Paulino, nere partetik
eskerrak eta graziyak,
zure golpiak izandu dira
garratzak edo guziyak;
Europa'tikan asko ziraden
lanteri (y) ontan asiyak,
zure txapelak tapatu ditu
oraindañoko guziyak.

8

Jende guziya arritu zuben
bozeuan zebiltzala,
etzuten uste Euskal-erriyan
orkakorikan bazala;

Ernio-mendik egiten diyo
Italiya'ri itzala,
orain Uzkudun dago kanpeon,
lenago Spalla bezela.

9

Ondra aundiyak irabazita
etorri da Donostia,
nere barrenak ezti laguntzen
aitortu gabe uzta;
len bi batalla galdu zituen
ta orain berriz bestia,
italitarrak euskaldunakin
ondo konpontzen ezta.

10

Kontrariyuak izanagatik
garratzak edo torpiak,
aiek guziyak bentzitu ditu,
Paulino, zure golpiak;
zazpi arrua ta erdi pisua,
ogei ta zazpi urtiak,
indar asko ta gerriyak bigun,
esku-muturrak fuertiak.

11

Maietz illaren emezortziya
oientzako zan garratza,
piska batian ezta aztuko
egun ura ta arratsa;
par-irudiyen bostekua eman
baño beiratu zorrotza,
oien batalla akabatutzen
ezta izandu erreza.

12

Etorri zinan bukaturikan
kanpeonaren karrera,
ikusgarriya izan zan zure
Donostiya'ko sarrera:

musika juaz automobillan
Justoren aldamera,
Kojuenea deitutzen zaien
lengo ostatu zarrera.

13

Aita illa du gizarajuak,
Jose Inazio izena,
paregabeko gorputza zuen,
altua eta gizona;
errespetua guardatzen zuen
indar aundiko gizona,
jendia frankok maite zuena,
erriyan juez izana.

14

Bisitatzeru jua zanian
etxeke parientiak,
kaburik ero neurrik ezta
aik zuten borondatiak;
amak negarrez esaten zion,
ain dira alkar maitiak:
«Nai dezunian, atoz, semia,
zabalik daude atiak!».

15

Agur, Paulino, gizon pinaren
kalidariak otia,
etxia asko biartu gabe
sobratu dezu dotia;
garai onetan neskatxa askok
izango zaitu maitia,
eder-eder bat eskojituta
txit ondo bizi zaitia.

16

Gora Paulino erreziltarra,
gu zure fabore gera,

orain artian bezela nai det
 segitutzia aurrera;
 kontrariyoric emen ez eta
 zuaz Amerik'aldera,
 kanpeon zaude Europa'n eta
 ekatzu ango bandera.

[1926]

Bertso berriyak

1

Bertso berriyak jartzera nua
 euskera eder batian:
 Altzibar ortan zer pasatu dan
 lau mutikoren artian;
 makillarekin preparatuta
 jarriya zegon atian,
 bañan apenas lurrera juan zan
 ark emandako golpian.

2

Anaiarekin elkar artuta,
 ateria zan etxetik,
 makillarekin golpia tira
 lendabiziko itzetik;
 dudarik gabe asiko ziran
 derrepentian iltzetik,
 bañan oraindik bizi omen da
 egun ortako gaitzetik.

3

Sesiyuaren asiyerako
 pasadizuak oik dia:
 tabernatikan atera eta
 makillarekin golpia;
 mesede-ustez asi zan eta
 etorri zaio kaltia,
 intentziyua badauka baña
 abillidade-paltia.

4

Erri guziyak famatutzen du:
 «Oso mutiko ona da!»
 Zoraturikan jarriya dago
 orrek dadukan sonara;

makilla artu eskuan eta
egin du zenbait jorrara,
intentziyuak eztu baliyo
abillidadeik ezpada.

5

Tabernatikan atera eta
makillarekin zan asi,
anaiak ere okabillakin
bazuen naiko pantasi;
Otarres ere baztarretikan
nola zabiltzan ikusi,
golpia tira muturrera ta
laster juan zan igesi.

6

Etxe batetik izan biar zun
kasikan famili dana,
gauzen guardiyan gelditu ziran
arreba gaztia ta ama;
Oiartzun ontan lengo denboran
arrikariyak izana,
lastima orain artu biar degu
makilkariyaren pama.

7

Etxi ortatik bai omen ziran
gutxinez sei kontrariyo,
graduak ola irabaziyaz
altura nai zuten iyo;
beren buruak azaldutzera
juanak ziran propiyo,
danak batera salduta ere
duro bat eztue baliyo.

8

Sudur aundi bat izan biar du
partitzen ibilli zana,

ipurdiz oso bajua da ta
bizkarra're eztu zuzena.
Erri batian buru jartzeko
ai zer nolako gizona!
Kargu artzeko beldur ezpanitz
esango nuke izena.

9

Kuarteletan ta Kontzejuetan
egon biaute soziyo,
negonek ez det ikusi baña
jendiak orrela diyo;
kapitanakin itz egitera
juanak ziran propiyo,
saiatu-faltik etzuten baña
kukuak oker jo diyo.

10

Aieka obetan sortutzen dira
olako gizon-klasiak,
oraindik ere aitatzen dute
apenas dauden asiak;
zortzin bat egun izan biaitu
kuartel-iskiñan pasiak,
oiek gezurak dirala neri
alperrik esango ziaik.

11

Preparatuta etorri ziran
izugarrizko kuadrilla,
bertan naikuak izaki ez ta
ausiliyuaren billa;
Otarres orren etxian dago
orren orduko makilla,
kargua artu nai duenik bada
nigana etorri dedilla.

12

Oiartzun ontan sortu dirade
 lau basa-gizon berriyak,
 berenak aski ez dituztela
 ze kalte duen erriyak!
 Makilletako moztu dituzte
 mendietako elorriyak,
 Aldura zarra kejatzen bada
 aientzat daude gorriyak.

13

Amalau bertso euskerazkuak
 nai dituenak kantatu,
 papera obetan ala ez danik
 iñork ez du apuntatu;
 sesiyorikan nai ez duenak
 gezurrikan ez kantatu,
 berak ordañak atera bear
 ezpadirade kontentu.

14

Aieka obetan nai badituzte
 gauza oriek ikasi,
 eskolarikan duenik bada
 papera oiek ikusi;
 bertso berriyak atera ditut
 nai dituztenak erosi,
 laster saldutzen asiko dira
 beren otarre ta guzi.

Bertso berriyak**1**

Gipuzkoa'ko Oiartzun deitzen
 diogun erri batian,
 aditzera bat eman nai nuke
 jende prestuen artian;
 ernaniar bik nastu gaituzte
 bizi giñanak pakian,
 gure ausentua bertsozik gabe
 disimula zitekian.

2

Zure okerrak tapatu nairik
 eman dituzu pausuak,
 ze engañiyo egin dirazun
 jakintsun daude auzuak;
 palta guziyak zuek izanda
 guretzat jarri bertsuak,
 zernai eginda libre dirala
 pentsatzen dute batzuak.

3

Milla urte ta bederatzi egun
 ogei ta seigarrenian
 bizikletaren karrera zan da
 ekin gendiyon lanian;
 ongi zekiyen an ziradenak
 nik nituela mendian,
 bentaja aundirik ez artutzeko
 zeorrek esan zendian.

4

Zure kupiraz izan zan mantso
 orduko nere sarrera,
 beti esanaz: «Zaude polliki,
 gero konponduko geral».

Iya arraira allegatuan
¿is pasa ziñan aurrera,
 modu orretan nastu zenduben
 bizikletaren karrera.

5

Sentimentu bat sartu zitzaidan,
 betia negon neurriyan,
 zergatikan zuk utzi ninduzun
 estadu penagarriyan;
 zitalkeriyan bi kolpe jota
 pasatu ziñan arrayan,
 zer pasatu zan berialaxe
 jakindu zuten erriyan.

6

Eskandaluak eragiten du
 munduan zenbait pekatu,
 jendiak franko itzegiten du,
 oraindik ez da bukatu;
 erriyak zerbait eman nai zigun,
 ezin gentzake ukatu,
 seireun errial jarri zituzten
 nai bagenduen jokatu.

7

Seireun errial ez dira gutxi
 ordu batetik bestera,
 pobre bat pozik balijuake
 ainbeste irabaztera;
 ernaniarra arro zan baño
 bajatu zaigu ostera:
 bakarrarentzat izatekotan
 etzijuala aстера.

8

Milla urteta bederatzireun
 ogei ta zazpiyan gera,

aurten Zapirain txikiyak dauka
 karrer'ortako bandera;
 juan dan urteko txikanerua
 oraiñ etzaigu atera,
 berriz alperrik etorririko da
 nere platetik jatera.

9

Aurten anaia ekarri digu,
 bere gisako arropa,
 arekiñ ere ibilli dute
 talentu ainbat arrunka;
 bire luzian ez du korritu,
 laster jo zuan arropa,
 ortan etzuan baliyo eta
 gero ekin dit borroka.

10

Oien lagun bat atzerrikua
 zebillen pizkor-antzian,
 baño Zapirain txikiyak
 lajatu zuan atzian;
 iyez bezela etzaizkit pasa
 arraira allegatzian,
 oiek aurretik sartu balira
 propinak ere bazian.

11

Oiartzun'dikan Panplona'ra juan,
 andikan bueltan etorri,
 ni bakarrikan aterako naiz,
 zuek bi anaiak jarri;
 ortan konforme ezpazerate
 barka zaigun alkarri,
 gerra luziak ondoren onik
 sekulan ez du ekarri.

12

Kanpora deitu, okabillaz jo,
ez al da gaizki egiña?
Ori etzuan iñork jakingo
isillik egon bagña;
gero nik zuri makillazo bat,
biyentzat jornal berdiña,
ontzako-urria eman bazendu
naiko zenduen ordaña.

13

Borrokariya arro zebillen
iñork eziñ geldituan,
odol guziyak berotu eta
asnaska iya ituan;
kintziak bana jarrita ere
etzan kontentu kituan,
tiro-soñu bat izan zan eta
ankak dantzatu zituan.

14

Otarrek ere despreziatu
nai luke gure kuadrilla,
kontari dabill nola etxian
dadukan nere makilla;
nola etzuan asko baliyo
enaiz etorriko billa,
ankak okerrak dituzu eta
zuretzat izan dedilla.

15

Bere auzoko lagun batekin
okasiyuan zan asi,
arriyarekin petxuan jota
alare etzuan jauzi;
gallentzen asi zitzaionian
larri juana da igesi,
kontentu dago ank'oker oiek
etzizkiyonian autsi.

16

Bertsolariya txit ondo dabill
juan dan aspaldi guziyan,
estranjeriyan ibilliya da
luzaro irabaziyan;
oraindik ere orren galdia
egiten dute Frantziya'n,
lengo jorranan izan biar du
zerbait propina utziyan.

[1927]

Bertso berriak Txirritak jarriak

1

Siglo berriyan gaude ogei ta
zazpigarrengo urtian,
estropara bat izandu degu
Kantabria'ko partian,
Gipuzkoa'ko Donosti deitzen
dan ziudade batian,
guziyak alkar istimatuz
bizi gaitezen pakian.

2

Estropara ortan San Pedrotarrak
etorri dira aurrena,
ogei eta bat segundoz gero
San Juanguak urrena;
amalau mutill sasoiekuak,
patroia zuten zarrena,
berrogei eta zazpi urtetan
bera ez dago txarrena.

3

Graziak eman biar diozkat
Manuel Arrillaga orri,
iru seme ta illobatxo bi
ditu triñerora ekarri;
ta bera patroï atzian tente
arraunarekin zan jarri,
txoriya beziñ alegre giñan
danen aurretik etorri.

4

Biba Manuel, patroï leiala,
San Pedrotarren burua,

aurten zurruta lasai egizu,
badadukazu morua;
zenbaitek aña sesiyo gabe
dijua zure mundua,
zere denboran amaika txanpon
itxasuari kendua.

5

Gero illaren emezortzian
banderan jokatu zian,
danak elkarri agur egiñez
gizon formalen klasian;
alkarrentzako gorroto txarrik
etzeukaten biyotzian,
ta berriz ere len bezelaxe
San Juandarrak atzian.

6

Donostiya'ri ematen dizkat
eskerrak eta graziyak,
amabi milla pezeta ditu
San Pedro'k irabaziyak,
zazpi milla ta bosteun berriz
San Juandarrentzat utzियak;
emen eztago miseriyarik,
kontentu gaude guzियak.

7

Irugarrengo zein etorri zan
oraiñ nua esatera,
baldin egiyaz egiña bada
nik letu dedan papera;
Pasai San Juan da Fuenterrabiya
zian kasikan batera,
segundo baten bi kinto ziyon
diferentziya atera.

8

Pasai San Juan da Fuenterrabiya
ziran alkargandik gertu,
beira jarrita aurrena zein zan
ezin gendituen neurtu;
nik adituak kontatzen ditut,
ez inork punturik artu,
deskuidoren bat izan zan eta
irugarren ziran sartu.

9

Bizkaia'tik bat Zierbana zan,
eta Santurze bestia,
juan daneko bi illabetian
ez noski gutxi kostia;
donostiarrek atzea xamar,
nola zan jende gaztia,
oraindik zerbait egingo dute,
mutill eskasak ezta.

10

Denbora asko ezta oraindik
neri esan diratela:
enbarkaziyoz aukera dauka
bapore eta batela;
bere kuadrilla gobernatzeko
ezta izandu motela,
iru bandera sartu dituzte
Manuel patroï dutela.

11

Amazazpi urte zitueneko
estroparetan asiya,
alperkeriya ez ta
aprobetxatu du sasoia;
indar aundiko gizon pizkorra
eta petxua lasaia,
zori onian patroï jarri zan,
diruz bete du Pasaia.

12

Urtian beingo dibersiyua,
ezta gauza alrebesa,
San Pedrotarrak aurretik ezetz
askok egin du trabesa;
irabaztunak kontentu dira,
galdu dutenak bajeza,
biba San Pedro, alkate jauna,
Andonegi ta Markesa!

[1927]

Bertso berriak

1

Frantzes euskaldun batek
 esan ziran atzo
 parako al dituan
 dozena bat bertso;
 ez du arrokeririk,
 umilla da oso;
 deliberatuko naiz
 ori dala kaso.

2

Leon Dongaitz daduka
 ark bere graziya,
 Frantziya'n jaiua da,
 an bertan aziya;
 trinketian jokatzan
 ez da itxusiya;
 errespetokua ta
 asko ikusiya.

3

Juan daneko ogei ta
 zortzi bat urtian,
 amazapitan jarri
 ta orañ artian,
 jokatu diratenak
 berentzat kaltian;
 ni izandu naiz buru
 Frantzi'ko partian.

4

Atano deitzen zaion
 azkoitiar orri
 proportziyo polit bat
 biar diyot jarri:

baldin Done Juanera (*sic*)
 nai badu etorri,
 gustora jokatuko
 nizuke zeorri.

5

Anbat gerta niteke
 partida galtzera,
 zergatik egin dedan
 pixka bat zartzera;
 nere pelotarekiñ
 konforme bazera,
 nai dezun garayian
 atoz jokatzera.

6

Begiyen bistan dago
 nere desgraziya:
 edadiak pixka bat
 bajatzen asiya;
 ogei ta lau urtetan
 banuen sasoia,
 errespetokua ta
 mutilla lasaia.

7

Berrogei ta bost urte,
 egin det zartzera;
 piska bat asi zaizkit
 indarrak atzera;
 esan dedan bezela
 konforme bazera,
 noiznai partidu ori
 atoz zerratzer.

8

Edadekorik bada
 nere kontra atera,
 trinkete ta pelotaz
 berari aukera;

lenbizi zer jokatu
 egiñik papera,
 ark nai duan tokiyan
 probatuko gera.

9

Klaro itzegingo det
 gertatu dan gisan,
 nere pasadizuak
 askok jakin ditzan:
 orañ ogei bat urte
 sasoyian nitzan,
 trinketista oberik
 etzan iñor izan.

10

Nere pasadizuak
 ari naiz esaten,
 ni gaztetan zer nitzan
 ikasi dezaten;
 ziran onenen kontra
 banekiyen juaten,
 besagaña kenduta
 jokatzan ziraten.

11

Petxu sanua eta
 bi besuak fuerte,
 lanak ematen nitun
 sasoi nuan arte;
 kanpeon pasa ditut
 oi ta zortzi urte,
 ontaz aurrera noski
 bentzutuko naute.

12

Ikasi nai badezu
 jar zaite begira,

Xardiaren indarrak
 onenbeste dira;
 amabi bertsorekiñ
 orra despedira,
 nai ez duenak utzi,
 onak ezpadira.

Bertso berriak Txirritak jarriak

1

Denbora, leku, zeru ta lurrak,
izar da illargi, eguzkiyak,
kristaba, aizia, animaliyak,
ur gezak eta gaziyak,
Aita Eternuak sei egunian
egin zituan guziyak;
merezi du ta eman zaizkagun
eskerrak eta graziyak.

2

Aita Eternuak Adan ta Eba
egin zituan aurrena,
lendabiziko gizasemia,
emakumia urrena;
baratza frutaz bete-betian
sartu zituan barrena,
bañan etzuten ondo kunplitu
eman ziyoten ordena.

3

Demonioak ziyon Ebari:
«Fruta artatik jan zazu,
Aita Eternuak dakien ainbat
orduan jakingo dezu;
Berak ori nai eztubelako
zuri debekatu dizu,
orra esan nik egiya eta
orain naizuna egizu».

4

Allegatu zan Adan ta Ebari
fruta ortatik jatia,

etzan posible mundu ontatik
iñor zerura juatia;
oiek kunplitu eztubelako
Jaunaren borondatia,
itxi ziguten guziyentzako
zabalik zegon atia.

5

Adan da Ebaren Kain da Abel
igualak izan eztia,
inbiriaren gorrotu gaiztoz
il zuen batek bestia,
arrazoiaren biderik gabe
anaia zarrak gaztia;
alakuari kostako zaio
zeruba irabazia.

6

Lau milla urtian egondu ziran
zeruko atiak itxita,
zenbait anima triste bazegon
linbo beltzera jetxita,
betiko ala biarko zala
beren artian etsita;
zori onian egin zioten
Salbadoriak bisita.

7

Al dan maizena erreza zagun
«Nere Jesukristo Jauna»,
jakiñik dala Jaungoiko eta
gizon egiazko ona,
gurutze pisu baten azpiyan
ain gogoz iltzera juana,
guri atiak zabaldu eta
orain zeruan dagona.

8

Kristau guziyak sinista zagun
 Eskriturak dakarrena;
 zeru ta lurren agintariya
 Jesukristo da aurrena;
 eskubiriak arrek emanda
 Aita Santua urrena,
 Vaticano'ko artzai umilla,
 Pio amaikagarrena.

9

Kristoren bidez Apostoluak
 zabaldu zuten klerua,
 aien autikan ateria da
 lendabiziko Kredua,
 mandamentu ta artikuluak
 dotrinan dauden modua;
 oiek sinisten eztituenik
 ezta sartuko zerua.

10

Aita Santua Erroma'n dago,
 oso gizon seriyua,
 abisatzen du gañian dala
 guziyentzat eriyua;
 gaiztuenari barkatutzeko
 badu erremeriyua,
 orrengatikan deitzen diyogu
 Kristoren Bikariyua.

11

Amaika bider letu izan det
 lengo dotriña zarretik:
 gezurra esanda ez gera libre
 pekatuaren zorretik;
 bi bidetara partitu biegu
 Jesukristoren aurretik,
 ezkerretatik juaten danak
 pagatuko du larrutik.

12

Kondenatuben azken fiñeko
 penagarrizko pausuak,
 bi itz bakarrak esango dizka
 gure Jaun amosuak:
 «Orain ez dago barkaziyorik,
 kunplitu dira plazuak,
 zere pagua emango dizu
 serbitu dezun maisuak».

Bertso berriak

..... 'k andregaiari jarriak

1

Bertso berriak jartzera nua,
gusto duenak aditu,
nere barrenan dauzkaten penak
ezin nezake kabitu;
demoniñuak ainbeste arte
hembra gaiztuak baditu,
parregarritzko kontuak dira
ondo esango banitu.

2

Dama batekin abiatu naiz
esposatzeko idian,
uste ez nuen estropozuak
izandu ditut bidian;
aski gustora ibiltzen giñan
biek alkarren parian,
itzak ederrak mingañan baño
beti buruak aidian.

3

Alkarrengana biltzen giñaden
al gendezaken maizena,
nere denboran etzait aztuko
bein batez orren esana:
«Zintzua zera irabazian,
gobernatzan dakizuna,
mundu onetan legerik balitz
zu nai zinduzket gizona!».

4

Erantzun nion: «Ni konforme nai
zerorri ala bazera,

bein asitako tratamenturik
ez uziâtik galtzera».
Beste gauza bat ikusi gabe
gertatu banintz artzera,
famiñyan zer okasiyuak
izango ziran zartzera!

5

Gorputz ederra, arpegi fiña,
errespetuko jantziya,
bañan orduko nastu zituen
Españi eta Frantziya;
zeukan fallorik agertu nai ez,
ortik zan diferentziya;
zartzera ezer sobratzen badu
badauka zeñi utziya.

6

Ni bezelako beste bat zuen
parrez zegona ondotik,
kulpa gabia despreziazten
saiatu zera gogotik;
neska gaizto bat lagun arturik
gaizki esaka nigatik,
beste majua zai zedukan da
despeira ematiâtik.

7

Nere amaren aldamenian
bizi nintzana pakian,
iya juduak Kristo bezela
lotu ninduten katian;
tranposagorik ez da beste bat
Españia'ko partian,
zenbait disgustu eman dirazu
juan diran iru urtian.

8

Majo batekin kalera eta
bestiarekin mendira,
parra ederrik egiten zuten
jendiak orri begira;
aizkenerako nazkatu eta
eman nion despedira,
tribunalerara deitu nazazu
oiek gezurrak badira.

9

Nere kontrako ixpi gaiztua,
pikara gaizki eziya,
..... 'n bataiatu ta
..... 'n aziya;
..... 'n dago esposatuta,
buru zuritzen asiya,
desio diot osasuna ta
urte askoko biziya.

10

Izena det.....
ori da nere graziya.
..... 'n bertan bataiatua,
..... ballean aziya;
napar batekin esposatzeko
pensamentuan asiya,
pena guztiyak lajatu ditut,
artu det orren etsiya.

11

Eskerrik asko, pareja ona,
egin dituzuten lanaz,
..... guztiya nastu dezute
gezur galantak esanaz;
laixter sorgintzan asiko dira
atzo aditu dedanaz,
ensaiatutzen omen dabilta
patar gorriya edanaz.

12

Biotz oneko nobiya nuben,
onrada eta noblia,
izandu du nork begiratua,
ez da izandu sobria;
orgullo puskat badauka baño
nere moduko pobria,
artzen duenak a zer fortuna,
utzi duenak obia!

Neskazar gaztia

1

Neskazar baten pasadizua
 iñork nai badu aditu,
 ni banegoke ixillik, baño
 barrenak ezin kabitu;
 berrogei eta amabost urte
 gutxieneko baditu,
 parragarritzko kontuak dira
 ondo esango banitu.

2

Edade ortan gona motzakin,
 ori da orren modua;
 zazpi errial kosta omen zaio
 afaitatzia burua,
 atze aldeko ille guziya
 bizar-labanaz kendua,
 orain bistara azaldu zaigu
 len gordian egondua,
 garai onian abiyatu da
 engañatzera mundua!

3

Dituan zimak urdindu zaizka
 eta gorbata gorriya,
 azeri-larru baten erdiya
 dauka lepuan jarriya,
 sudurra berriz oso luzia
 eta begiyaz larriya,
 auts-koloreko ubel batekin
 amarratuba gerriya...
 Poxpolo-kajan para liteke,
 ain dago parragarriya!

4

Topo eginda beira jarri naiz
 sorgiña zalako ustetan,
 igarri niyon kristaba zala
 asi zanian izketan;
 nik esan niyon: «Gaur orla eta
 zer ote ziñan gaztetan?».
 Erantzun ziran: «Esposatzia
 orain jarri zait kasketan,
 nobiyo on bat billatzen dedan
 or izandu naiz festetan».

5

«Beraz, neskatxa, gazte denboran
 gogorik ezta izandu?».
 «Ez komenentzi aundirik ere
 —erdi negarrez esan du—;
 okertu nitzan batekiñ eta
 geroztik ez naiz zuzendu».
 «Komenentzi bat jarriko dizut,
 ontzat artuko bazendu:
 ni ere oraindik soltero nago,
 nai'zu nerekiñ ezkondu?»

6

Nik edadia aitortuko det
 bautismuan dan bezela,
 jendiak esan ez dedan iñor
 engañatzen gabiltzala:
 irurogei ta beatzi urte
 alde xamar gabiltzala».
 Ark eman ziran errespuesta
 neretzat franko itzala:
 gero egongo giñala, baño
 bastante zarra nitzala.

Bertso berriyak Begi-Txikiyak esan da Txirritak jarriyak

1

Milla urte ta bederatzieun
ogei ta amargarrena,
eguna zein dan jakiteagatik
urriko illaren aurrena,
bertso berriyak jartzera nua
deskansatzeko barrena;
gorroto gabe bizi biagu
mundu ontan alkarrena.

2

Aditzera bat eman biar det
euskalduntarren tartian,
sega-apostu bat nola genduban
Gipuzkoa'ko partian,
Iturrioz'ko sorua deitzen
diogun toki batian;
deskansurikan ez degu izan
alkar probatu artian.

3

Prezisamente zu mendratzeko
ez ditut jartzen bertsuak,
aldamenetik izandu ziran
endredatzalle batzuak;
neska zar batek esaten zuen
zabaldurikan besuak:
«Allegatzea naikua egin du
aitona gixagaxuak».

4

Jendia pranko Astiasu'tik
juan zan Aia'ko partera,
Kortajarena kapitan zala
gizon erdiya jatera;
nere doblia ebaki baietz
egiña zeukan papera,
oraingo ortan ez dituzute
kontuak ongi atera.

5

Aitortzen dizut, Kortajarena,
gizon pizkorra zera zu,
gure Jainkuak eman zizun da
indarra pranko badezu;
au da lastima izugarriya:
governatzen ez dakizu;
Astiarrá'ko Begi-Txikiyak
ederki neurtu dizkizu.

6

Askok esan du neregatikan:
«Juiziorik bai al du?»;
ni trankil negon inork ez balu
desafiyorik bialdu;
indarrak ondo enpeñatuaz
pasa ditugu bi ordu,
nere doblia ebakitzeko
zu baña obia biar du.

7

Siñali ori ez balitz egon
biar bezela botia,
sekula ez nuan pensatuko nik
mendi ortara juatia;
gorputz aundiya ez daukat baño
bai zimela ta fuertia,
neonei asko gustatutzen zait
bestek egiña jatia.

8

Astiasu'ko bi mutill gazte
galdezka omen zebiltzan,
mixerikorditik ateratako
aitonen bat ote nitzan;
toki ederra omen da baño
ni ez naiz biartu izan,
denborarekiñ ikusiko da
aurrera nola gabiltzan.

9

Oitako batek neri esan ziran
Iturrioz'ko larrian:
«Zu bezelako gizon bat bazan
miserikordi zarrian».
Baju-bajutik erantzun niyon
pazientzi ederrian:
«Nungua naizen esango dizut,
atoz illunabarrian!»

10

Askok esan du apustu ori
ez dala izango piña,
ez giñan oinbeste enpeñatuko
tranpan ibilli bagiña;
bakoitzak bere aiegatikan
egiñ degu alegiña,
jokua eiten errezago da
gero irabazten baña.

11

Itxu-aurreko ona nuela
mundu guziak badaki,
esaten ziran: «Ibilli lasai,
ez kuidadurik eduki».
Lokate zarrak sega zorroztu,
Begi-Txikiyak ebaki,
bi aguriak alkar artuta
moldatu gera eroki.

12

Partiera ona egin genduen,
ez daukagu zer esanik,
okasiyuak ondorenian
ez du ekartzen gauz onik;
irabazi det jokua baño
klaro aitortzen dizut nik:
lan-klasi ortan ez det ikusi
zu bezelako gizonik.

13

Neronek ez det ikusi baña
bestek esanda det jakiñ,
nola diruba jokatu duten
bonbiyo aundiyaekiñ;
aitona batek kendu dizkate
berrogei duro birekiñ,
negu guziko ardotako ainbat
eraman zuben berekiñ.

14

Gusto dubenak letu dezala
zabalduko det gazeta,
oien kontuak jakiten ditut
aldian bizi naiz eta;
oraiñ aitona alegre dabill
ederki ardoz aseta,
zazpi illabeteko iristen zaio
egunik ainbat pezeta.

15

Oraingo ortan pasa zaiote
txiripa kuriyosua,
piska bateko onra badauka
Begi-Txikiyak jasua;
artzai tontuak dian mendian
ondo bizi da otsua,
gizon erdiyen billa jua zan da
neronek jan det osua.

16

Jaiotakuak pasa biar du
 munduan zenbat otz-bero,
 zeñek gerenak altxa ditugu,
 zor artzekorik ez dago;
 nik onenbeste lan egiterik
 oiek etzuten espero,
 aundi-txikiyak berdintzen dira
 bentaja eman ezkeru.

[1930]

Dantzariyaren premiyua

1

Lengo batian Sara'n izan naiz
 Santa Gurutza pasatzen,
 lau kaskaneta etorri ziran,
 etziran asko lotsatzen;
 arpegi beltzak zituzten, baño
 ondo zekiten dantzatzen,
 mundu onetan onen pizkorrik
 zanik ez nuan pentsatzen.

2

Titi gabeko mutur igar bat
 presentatu zan lenbizi,
 bi eskuaidi txistu emanda
 plazan saltoka zan asi;
 nere begiyen aurrian ez det
 pizkorragorik ikusi,
 on-ustekuak baziran baño
 ura zan ango nagusi.

3

Beste bi beltz-beltz ensaiatutzen
 ibillitubak jai ta aste,
 beren ordua bete danian
 aik ere deitu dituzte;
 duro erdi bana eman ziyoten,
 gelditu ziraden triste;
 batek esan du: «Ez dizkiñagu
 patarretako ainbeste!».

4

Laugarren orrek ere bazuben
 dantzatzeko jeniya,
 esanaz: «Biba erari ona,
 pakia ta uniyua!».

Erakutsi du zertarako zan
ark bere oponiyua;
titi gabeko mutur igarrak
eraman du premiyua.

Amerikako bizitza

1

Europa'tikan askok egin du
Amerikara bixita,
etxe onian jaioagatik
danak an ezin bizita;
lana egiñaz aberastuak
dabiltza ondo jantzita,
gaur ez liteke ezagutuko
beren amak ikusita.

2

Nik ezagutzen nituen zenbait
Amerikara juan zian,
gu emen asko gauden bezela,
poltsatik ariñ antzian;
ta orañ berriz pasiatuaz
lujo aundiko kotxian;
gaur gizon batek eztu jakiten
bestia nola bizi'an.

3

Andik onera ezin liteke
diru askorik bialdu,
bat bera nola gertatuko dan
segurantzirik bai al du?
Ameriketan aberastuko
eztira basta bi ordu,
an ere zerbait izango bada
berak saiatu biar du.

4

Ameriketan euskaldun askok
dauzka begiyak argiyak,
an daude beren aziendakin
mendi-ixkiñan jarriyak;

izanagatik eunka beiak
eta millaka ardiyak,
urte batetik bestera igual
galduko zaizka erdiyak.

5

Ameriketan asko dabilta,
nik kalkulatzan dedanez,
naiko okelak janagatikan
erari gutxi eranez,
«Gure sagardo maitagarriyak
aparte daude!» —eranez—,
Naiago nuke an banegoke
naiz diru asko izan ez!

6

Lagun prestuak aldamenetik
trankilidade onian,
okela jan da ura eranez
ari liteke lanian;
nere biyotza konsolatzen da
au pentsatzen dedanian:
pena guziyak aztuko dira
aberasten geranian!».

7

Mutill zintzuak Ameriketan
sobra lezake dirua,
ura daukanak seguratzan du
mundu ontako zerua;
andik aurrera nun-nai badago
dibertitzeko modua,
toki on asko badira baño
Donostiya da burua.

8

Amerikatik baldin baletor
gizon bat ona ta fiña,
bere lanaren sakrifiziyo
diru-puska bat egiña,

parientiak bisitatzera
ark dakarren atsegiña;
allegatzian eztu faltako
ondo zeñek itzegiña.

9

Naiagatikan oiek bezela
ez dago errez irauten,
denbora askuan bajatu gabe
mendiyan dira egoten;
ango langille jendiak eztu
ardo askorik eraten,
orren ederrak ez dakit nola
konserbatutzen zeraten.

10

Len esan degun indianua
allegatu da etxea,
ama gaxua laister altxa zan
ari lepotik eltzea,
esanaz: «Nere seme maitia,
sano ta ondo al zea?
Kristau biziya nekez berenik
nunbaitetik azaltze'ala!».

11

«Bai, amatxo, bai, aguantatu dit
osasuna ta biziya,
nerekiñ ara jua zira denak
ez daude onla guziyak;
baditut aski lagun maitiak
ill da lurpian utziyak,
nerau txit ondo ibilliya naiz
Jangoikuari grazikiak».

12

Gizon prestuba etorri zaigu
onradua ta lasaia,
lenago ere etzan izandu
famiaren etsaia;

diru-puska bat aurreratu du,
badauka naiko sasoia,
gure auzoko neskazar batek
laister artu du usaia:

13

«Mandaburu'ko indianua
etorri omen den, neska,
atzo nigatik ibilliya da
soltera nagon galdezka.
Laister emen den pretenditzera,
ai au demontrezko festa!
Ai ze trajia egingo nuken
aren dirubak baneuzka!

14

Ark berrogei ta bat urte dizkin,
nik ogei ta emezortzi;
urrezko erlojuba omen zaukan
bere kate eta guzi;
erretratorik ere ez diñat
juan zan ezkeru ikusi,
baña egingo diyodana den
biartzen banau ez utzi.

15

Nik emezortzi urte nituen
ura emendik juan zanian,
geroztik beti etxe batian
jardun omen da lanian,
Buenos Aires'tik urruti gabe
Plata'ko aldamenian,
amabi milloi Bankuan dauzkan
euskaldun baten mendian.

16

Gure izeba Frantziska Antonik
onla esan du lenguan,

Mandaburu'ko indianua
nola topo egin duan:
«Par-irri batek itzuli diyo,
zerbait bazeukan goguan;
buru-zuritzen asi da baño
ai zer mutilla dagan!»

17

«Izeba, neri ez dit inportik
naiz izan erdi zartua,
gazte txorua baño obe det
juiziyuan sartua;
diru-puska bat baldin badauka
egingo degu tratua!».
Ia, mutillak, ekarri lasai,
baziok zeñek artua!.

Alperraren suertia Txirritak jarriyak

1

Kalipurniyan euskaldun bati
gertatutako kasuak
danak eztitu merezi baña
esango ditut batzuak;
penagarriyak ziran orrek an
eman zituan pausuak,
azkenerako lagundu diyo
gure Jaun amorosuak.

2

Alperkeriyak bentzitu zuan,
aztu zitzaion lanian,
golfo guziyen kapitan zegon
Kaliforniya danian,
usandutako okelak janaz
beti ziar etzanean;
ango zakurrak kontentu ziran
ura etorri zanian.

3

Labak aldian juntatzen ziran
iturri-zoko batera
usandutako okelak eta
galleta-puskak jatera;
Gobiernuak bota zituen
Arjentina'ko partera;
parientiak orren sustraia
etzuten errex atera.

4

Bi naziyotan zeuden jendiak
aspertu zituan iya,

gure Jainkuak lagundu ziyon,
eta bazeukan premiya:
an zebilela izandu zuen
tokamentu bat aundiya,
lanian asko biartu gabe
izan da orren Indiya.

5

Al zan bezela billatu eta
ekarriya dute andik,
an partiera nola izan zan
goguan degu oraïndik:
golfo guziyak ujuka noski
eziñ arturikan txandik:
«Beti gu joka ari da eta
erama'zute emendik!».

Aita eta sui-gaia

1

Gizon bat etorri zait
 prestuaren gisan:
 biyak aita eta sui
 biagula izan,
 alabak ere naiko
 zuala zeritzan;
 nola kastu aundiyak
 baizeuden elizan,
 dotia sobratzera
 Bilbao'ra jua nitzan.

2

Bilbao'tik etorri ta
 lenengo galdera:
 «Aita, lengo itzetan
 konforme al gera?».
 «Mutil zintzo batekin
 izan du aukera;
 naiago nuen itzik
 ez banu atera,
 bazijuazke beste
 paraje batera».

3

Nai duena egin da
 or dago seriyo,
 onuzkero jua da ta
 zer erremediyo?
 Kristau suertosuak
 ez giñan gu jayo,
 zintzotuko nitzala
 nunbait etzan fiyo,
 astiasuar bati
 entregatu diyo.

4

Lenbizi egin diyot
 asarre-papera:
 «Estimatzekua da
 orlako aukera!
 Baño gorroto txarra
 danentzat kalte da,
 ia litro bat ardo
 lenbizi atera,
 ori eranaz bapo
 konponduko geral».

5

Biyak mayian giñan
 exerita jarri,
 pasadizuak esan
 dizkagu alkarri:
 «Huelga bat sortu ta
 ibilli naiz larri,
 iru duro besterik
 ez ditut ekarri,
 baietzkoa izan bazan
 nitzan parragarri!».

Nagusiya ta maiztarra

1

«Oraiñ artian ni izandu naiz,
aitona, zure nagusi,
errenta txintxo pagatu dezu
zere kapoi eta guzi;
zu baño gizon umillaguak
ez ditut asko ikusi;
oraiñ etxea saltzera guaz,
nai bazenduke erosi.

2

Larogei duro zuben errenta
etxiak oraiñ artian,
zedorrek ala pagatu dezu
berrogei ta amar urtian;
lenguan bertan gelditutzia
ezta neretzat kaltian,
bost milla duro baliyo ditu
ia konpondu gaitian».

3

«Zer familia izandu degun,
jauna, nai al du aditu?
Amabi aurren aita naiz ni ta
semiak amar baditu;
lan egiteko inor gutxi ta
mayian eziñ kabitu,
baneukake non enpleatua
bost milla duro banitu».

4

Au aditu ta beste aldera
buelatu zan nagusiya,
esanaz: «Nik zer kulpa dadukat
zuk ume asko aziya?»

Ez dezu asko ixtimatzen nik
egin dizuten graziya;
zuek artu nai ez badezute
bada zeñek erosiya».

5

«Eskerrik asko, nagusi jauna,
pakian biagu bizi,
baña izketan bukatu arte
ez bedi juan igesi;
klaro dabillen gizonak eztu
arrazoi txarrik merezi;
nai dubenari saldu bezaio,
guk ezkenezake erosi.

6

Aziendaz ta lan-erremintaz
bagenedukan indarra,
aiekiñ ere ez degu orain
oso alderdi ederra:
zazpi baliyo luteken gauzak
bostian eman biarra;
au pentsatzian etortzen zaigu
begietara negarra.

7

Amabi lagun mayian bueltan
juntatzen gera jateko,
geienaz ere aietatik bost
irabazira juateko;
pazientziya artuko banu
anbat ez nuke kalteko,
Jaungoikuari eska zaiogun
osasuna emateko.

8

Prezisamente martxatu biau
baserrira edo kalera,
norbaiti egin biarko zaio
bizi-lekuen galdera,

esplikatuaz nola izan dan
fameliyaren galera;
gure Jainkuak nai duen arte
nonbait mantenduko al gera!».

Bertso berriak Txiritak jarriak

1

Esplikatzera nua kontuak
ijito jende oienak,
nola diraden gure artian
gertatu izan diranak;
alperrak edo mozkorrak dira,
erdi lapurrak geienak,
okasiyua ta eskandalua
faltatutzen etzaienak.

2

Beren asto ta zakur eta ume
emen dabilta jai ta aste;
mikeletiak iñoiz aurrian
atera izandu dituzte,
berak baño len ostera etorri
ta persegitzen gaituzte;
beste olako naziyorik bat
iñon danik eztet uste.

3

Beren asto ta zakur eta ume
dabilta juan-etorriyan,
emakumiak lasto-pretesto
kasikan larru gerriyan;
gizonak berriz mozketa-aitzaki
beren aitzurrak gerriyan,
siñalien bat utziko dute
sartzen badira erriyan.

4

Emakumiak aurrak artuta
eskera dijoazenian:

«Etxeko andre, limosnatxo bat
Jainkuaren izenian!»
Ofrezimentu luzia baño
errezo motza azkenian,
gauza guziyak gero berentzat
iñor bistan eztanian.

5

Kojitutako aberiakin
nola nai duten jokatu,
emen ostu ta aruntz eraman,
an saldu edo trukatu;
anguak berriz onuntz ekarri,
jabiak ezin topatu;
kontu garbiya nai duenak ez
ijituakin tratatu.

6

Ijituetan gutxi izaten
dirade berriz antzuak,
naturalezaz kasta gogorak
ta gañera umetsuak;
bizkarrian bat, tripan bestia,
aldamenetan batzuak,
sall galantakin ikusten dira
dabiltzala geientsuak.

7

Usandutako okelak jaten
dira pare gabekuak,
anima salbo zakur gosiak
diraden bezelakuak;
naiz izan usteldu ta lurpian
luzaro egondakuak,
istimatutzat daramazkite
oriyek orrelakuak.

8

Sasiyetako oialak eta
ollo kojitzen atsuak,
ta kalietan poltsak miatzen
dabiltza mutill gaiztuak;
gizonak berriz mendiyetatik
biorrak eta astuak,
gauza gozorik senti badute
azkar erantxi eskuak.

9

Asolbiziyo biarrik ere
ezta izaten oiekin,
fakultadia Aita Santuak
ainbat badute berekin;
naiz aide izan ezkontzen dira
alkar nai dutenarekin,
orretarako gazterik pronto
naiz dotriñarik ez jakin.

10

Kontraturako ere eztute
eskribauaren biarrik,
kastuban zertan ibilli biar du
txorakeriyan alperrik?
Naiz aide igual ezkontzen dira,
igual oriyek bakarrik;
bodetarako ardua bada
ezta besteren biarrik.

11

Neska-mutillak tokatzen bada
berentzat elkar artzia,
zelebre diran kontuak ortan
ere badarabiltzia:
buruaz gora botako dute
autsi dedilla eltzia,
zenbat puska egiñ ainbeste urteko
ejituen ezkontzia.

12

Etxe, karrera, ola, telleri
 legorak dauden tokira,
 jeneralian gauetarako
 erretiatutzen dira;
 atentziyuan egon izan naiz
 nola dabiltzan begira,
 eztute onik asarretu ta
 purrukatzen ez badira.

Txirritaren lendabiziko bertso-lagunak

1

Milla zortzireun irurogei ta
 amalau urte urrian,
 lenengo plazan kantatu nuen
 nik Ernani'ko lurrian,
 San Antonio deitzen diyogun
 ermita baten aurrian,
 lagunak alkar ixtimatuaz
 lengo oitura zarrian.

2

Joxe Migelek atera zuan
 oso izketa leguna:
 «Au da, gaztiak, prezisamente
 guk egin biar deguna:
 altxa dezagun San Antoniyo,
 gaur da beraren eguna».
 Gaur Goiatz-txiki'n dago itxututa
 orduko nere laguna.

3

Orduko ango bertsolariyak
 lau lagun giñan guziyak,
 Ernani'n bertan bataiatuak,
 barriyu ortan aziyak:
 Joxe Migel da Erramun illak,
 ni ta Juan Mari biziyak,
 San Antoniok merezi du ta
 eman zaizkagun graziyak!

4

Irurogei ta amar bat urte
 badaduzkat bizkarrian,

kargamenturik txarrena au da,
eziñ utzi baztarran;
anka batetik kojoka nabill,
reuma daukat ixtarran,
baño baditut laguntzalliak,
ez nago modu txarrian.

5

Gazte-gazterik asi nitzan da
orañdaño bitartian
zenbait umore eder jarri det
Kantabria'ko partian;
pixka batian ez naiz aztuko
sartuagatik lur-pian,
nere aitamenak izango dira
beste larogei urtian.

Begi-Txikiyaren bei, gurdi, asto ta idiak

1

Bertso berriyak jartzera nua
euskera eder batian,
gizon batekin piatu nitzan
anbat neretzat kaltian;
etsai gaiztuak Kristo bezela
lotu niñuten kation,
ixtillu txarrak ikusi ditut
andik libratu artian.

2

Lanak artuta anparo billa
zan neregana etorriya,
lendabiziko prestatu nizkan
bei-paria ta gurdiya;
aitatik ere eztet kobratu
baliyo zuten erdiya,
asto bat ere il ziran eta
ara naiko pikardiya.

3

Astua il da gurdiya ausi,
egun tristiak orduan;
beiak lanian purrukatuak
urrikaltzeko moduan;
gaiztuak milla karkulaziyo
ibiltzen ditu buruan,
sujeto ori ezagutu det
denbora juan da onduan.

4

Oiek orrela ondatu eta
eskatu dizkit iriyak,

eder askuak prestatu nizkan
bastante tirakariyak,
espalda-ezurak eta kostillak
etzauzkitenak eriyak;
aiekiñ ere izan ginduzen
zelebrezko komeriyak.

5

Nere iriyak Frantziya'rako
gogo txikiya daukate,
bire erditik bueltatu ditut
nola baitagon aparte;
gobernaturko luke erriya
ori balego alkate,
zernai pikardi berak eginda
beti besterik kulpante.

6

Jose Maria Mujika daukat
apellidu ta izena,
pena gogorak sufritzen ditut,
ez nago oso gizona;
nere denboran etzat aztuko
lagun zar batek esana:
badago zeñek zurrupatua
deskuiratzen dan gizona.

7

Zerbait eskaka asi dan arte
prestua eta umilla,
bañan beria egiñ ezkeru
arrotutzen dan mutilla;
iñor iñondik etortzen bada
orren informian billa,
Santiyo-mendi'n bizi naiz eta
nigana etorri dedilla.

Bertso berriyak

1

Milla urte ta bederatzireun
ogei ta amaikagarrena,
bertso berriyak jartzera nua
deskansatzeko barrena;
egiyak garbi esplikatzia
ez da gauzarik txarrena,
orain iru urte okasiyo bat
izan genduen aurrena.

2

Gaztetan ill nai ez genduen da
bildurak gaude zartzeko,
ausuntu orrek obligatu nau
bertso berriyak jartzeko;
atenziyuan egon zaitezte
ongi goguan artzeko,
len oien berri ez dakiyena
eskarmentuan sartzeko.

3

Anai batekin okasiyua
izandu nuan lenbizi,
buruan neuzkan illiak tente
zizkidan jarri-erazi;
asi ta ere ongi zekiyen
etzala izango nagusi,
ni koleratu niñuanian
etxera juañ zan igesi.

4

Igesi juañ zan sujetu orrek
beste anai bat bazuan,
indartsuaren fama zeukana
etxian eta auzuan;

neri jipoia eman nayian
zebillen asmo osuan,
egun batian asi zan eta
kukuak oker jo zuan.

5

Ugaldetxo'ko zubi gañian
ura izketa torpia!
Uju ein ziran: «Ustel zerriya,
ator ni nagon tokia!»
Botillarekin tiratu ziran
izugarrizko kolpia,
ni izan nitzan lendabiziko
berak azpira botia.

6

Apartatutzen asi ziran da
arren lagunak uzteko,
bata bestia probatu arte
ez inork galerazteko;
berriz gañera bueltatuzerik
nonbait etzuten uzteko,
denbora gutxi asko izan det
arri muturrak austeko.

7

Odolak azkar berotzen zaizka,
ez dago mutill sotilla,
neri burura kolpe tira ta
puskatu zuan botilla;
bestiak lotan egon balira
ondo zebillen mutilla,
orrek merezi zuben moduan
bukatu degu batalla.

8

Medikuaren etxera juan da
juezari eman parte,
kulparik gabe jo nuela ta
kastigatzeko ni fuerte;

orrek guardiya bialdu ziran
bere arma eta kate,
kalabozuan egondu nitzan
urrengo amaikak arte.

9

Kalabozotik tribunalera,
ura zan larritasuna!
Au da lenengo arrazoi bat an
juezak neri esana:
«Bart arratsian purrukatuta
kolpatu dezu gizona,
jakiña dago zerbait kastigu
eman biarko zazuna».

10

«Errespetatzen zaitut, jueza,
zeren daukazun gradua,
orañ artian izandu zera
leiala ta onradua;
baño gizona kastigatzeko
au ezta gero modua,
botillarekin kolpe tira ta
iya autsi ziran burua».

11

Au adituta juez prestua
begira zitzaidan jarri,
esanaz: «Orañ ausuntu ori
bukatuko degu sarri;
lendabiziko kolpia zeñek
tiratu ziyon elkarri?
Orretarako zuk bi testigu
biar dituzu ekarri».

12

Amar testigu etorri ziran,
pareja bat zan deitua,
guri begira egondu zana
an bueltan ibillitua;

ausuntu ori erabaki zan,
ezta dudan gelditua;
kastuetatik libratu nitzan,
irabazi det pleitua.

13

Mundu guziyak jakiñ dezala
zabalduko det gazeta,
gezurrez eta testimonioz
ondo naukazu aseta;
kulparik gabe juezetara
deitutzen nazu maiz eta,
nik matsa nola ebakiko det
ardo-zalia naiz eta?

14

Oraindik lengo gorroto zarrak
etzaude oso aitua,
ezagutzen da nola zauden zu
arrokeriyan oitua;
ni naiz matsikan ebaki gabe
juztiziyara deitua,
alare oso kontentu nago,
irabazi det pleitua.

15

Bigarren txandan matsa moztuta
juezari eman parte,
pazientziya asko det baño
koleratu nitzan fuerte;
jeniyo fiña ibilliko da
orrengandikan aparte,
gríña gaxtuak tiratuko du
bizirik dagoen arte.

16

Gezurrarekin eman dituzu
ausuntu izugarriyak,

orrengatikan arrazoi gabe
utzi zinduen erriyak;
gusto duenak kanta ditzala
amasei bertso berriyak,
merezi duen sujeto bati
Batista Yartzak jarriyak.

[1931]

Bertso berriak

Antxo'ko euskal festari

Jose Migelek jarriak

1

Milla urte ta bederatzia eun
ogei ta amaikagarrena,
urriko illaren emeretzian
bildu giñan alkarrena;
desgrazi batek Antxo'n askori
bueltatu ziyon barrena,
dozenatxo bat bertso jartzeko
eman dirate ordena.

2

Nongua naizen aitortuko det,
Jose Migel det izena,
Altxa'n jaiio ta bataiatua,
bertan bizitzen naizena,
len ere zenbait olako festa
ikusitako gizona;
saiatuko naiz egiten dedan
nere lagunen esana.

3

Jose Juakiñek zituan beiak,
Txipres'ko Pedrok iriyak,
karro ta guzi preparatuta
presentatu dira biyak;
kantuz nai ditut adierazi
pasa diran komeriyak,
emen ez dia noiznai ikusten
olako erromeriyak.

4

Jose Juakiñen baserri orrek
Loretxo zuan izena,

egun orretan ara jua zan
len Matsikarren izana,
azienda ta karruen berri
ondo dakiyen gizona,
edozeiñ moduz engañatzeko
ez dago trapu zuzena.

5

Loretxo ori etxe polita
apainduriyaz jantziya,
buelta guziyan adornatua
dana arbolaz josiya;
Jose Juakiñek an bizitzeko
omen du komenentziya,
Otaegi'tarrak lagun baditu
aterako du biziya.

6

Iri-jabiak ango lanari
etzion ondo iritzi,
itzaiak «Aida» esaten zuen
eta gurdiyak irrintzi;
kurban bueltatzen asi zanian
ardatza zitzaion autsi,
adios gure karroza ederra
bere neskatxa ta guzi!

7

Zintzarri-soñu, gurdi-irrintzi,
aiek ango komeriyak!
Gazte txoruak poztutzen ditu
olako erromeriyak;
beste ainbeste jarrita ere
tirako zuten iriyak,
ardatza autsita bukatu ziran
oien zelebrekeriyak.

8

Emezortzi bat neska ta mutil
jarriagatik gañian,
iriyak aisa tiratzen zuten,
ondo zebiltzan lanian;
sinistamenik etzuten izan
mutua'ren esanian,
alkarri elduta gelditu ziran
ardatza autsi zanian.

9

Itzaiak ziyon bere koleran:
«Emen badago naiko lan!
Indarrrik gabe gelditu gera,
kargak zeuzkiyen arbolan».
Anjel Otaegi'k: «Sartu zazute
Inazioren txaoan,
fiesta aitzian konponduko da
da bitartian dagol'an».

10

Kalerik kale bazijuazten
irrintzi eta marrua,
karga geiegi bota ezker
bajatutzen da arrua;
arren gañian izango ziran
berreunen bat arrua,
ez ikaratu, Julimas'tarrak,
konponduko da karrua.

11

Jendia franko bazegon parrez
arri begira jarriya,
alde batera desgraziya zan,
bestera parragarriya;
iruritzen zait orren arlote
ez dagoela erriya,
fundiziyuan egingo dute
orrentzat ardatz berriya.

12

Antxo'tarrentzat zer esanikan
ez dadukagu batere,
ango karrozak eta txismiak
jarri zituzten dotore;
askoz oberik ezin liteke
ederrenera jota're,
arkitetuen biarrrik etzen,
mutua zan direktore.

[1931]

Bertso berriyak aurtengo estropadari Txirritak jarriyak

1

Bertso berriyak jartzera nua
estropadaren gañian,
itxas-gizonak alabatuaz
merezi duten añian;
aurtengu ontan enpeñatu da
jendia alegiñian,
bosti atsegiñ eman diyote
ospela zeukan oñian.

2

Biba Manuel Arrillaga ta
zeren dituzun lagunak,
gauz ori ontzat artuko degu
konprendituzten degunak;
umore onaz pasa ditugu
estroparako egunak,
danak konforme gelditu gera
bistan ikusi degunak.

3

San Pedrotarrak kontentu dira
zuek egindako lanaz,
patroia ere saiaturten zan
«Tira, mutillak!» esanaz,
indar guztiyak azaldu gabe
nik pentsatuzten dedanaz;
oraiñ deskantsun egon zaitezte
naikua jan da eranaz.

4

Patroiak uju egiten ziyen:
«Fuerte arraunari tiral»,
ori aditu duten garaian
mutillak saiatu dira;
barkua txuxen eraman zuen
desio zuen tokira,
berialaxen eman ziyoten
bere balizari jira.

5

San Pedro'kuak dute bandera,
Oriyo'kuak urrena,
oien ondoren San Juan eta
Donostiya laugarrena;
txit errespetoz sartu ziraden
beren arraian barrena;
au zan sekulan ikusi degun
estroparik ederrena.

6

Lenengo bueltan bi segundoren
bentajan zegon Oriyo,
Manuel etzan asko estutu
gauz ori zala meriyo;
arrauna fuerte dantzatzen dute
bera jetxi ta gora iyo,
aik berdindu ta beste amalauren
bentaja atera diyo.

7

Zer sentidutan itz egin dedan
konprendi zazute arren,
lenengo bueltan lau txalupa oiek
alde ziraden alkarren,
kolka-txituak ziruditela
bata bestiaren urren;
danak arraunak jaso zituzten
amaika segundo barren.

8

Getariarrak ziran bostgarren,
ala enteratu naute,
eztira ola kostunbratuak
orañ dala zenbat urte;
bakoitzak bere aiekatikan
enpeñatu dira fuerte,
zer esanikan ez da oientzat,
egiñala egin dute.

9

Ondarrabi'ko arraunlariyak
ziran gero seigarrenak,
gorputz tamaña ederrekuak,
franko altu ta gizenak,
soberbiyarik gabeko mutill
prestubak eta zuzenak;
despreziyorik ez du merezi
fiñ jokatzen dan gizonak.

10

Pasa bezela itz egingo det,
ordena ala nuan-da,
Agiñaga'ko barriyu ori
oriotarren muan da;
bandera billa saiatu ziran
Donostiya'ra juanda,
danen atzetik etorri ziran
norbaitek biar zuan-da.

11

Eskarrrik asko, Donostiya'ko
ziudade amantia,
aurten naikua egin dezute
orrenbeste ematia;
ikusirikan badaukatela
olako borondatia,
berriz biartzen baditu ere
mereziko du juatia.

12

Pasadizuak ikasi ditut
aldian bizi naiz eta,
gañera berriz neonek ere
iñoiz letzen det gazeta;
ongi kostata irabazten da
oinbeste milla pezeta,
oraiñ deskantsuz egon zaitezte
oloz ta ardoz aseta.

13

Agur, Manuel Arrillaga ta
konpañi maitagarriya,
zu zera urterik faltatu gabe
bost bandera ekarriya;
orantxe Kosta Kantabriyari
artu diozu neurriya,
biba alkatia Andonaegi ta
gora San Pedro'ko erriya!

14

Aita-semiak, osaba-illobak,
geienak parientiak,
maisú onaren akolituak,
jakinduriyaz betiak;
gañera berriz aldamenetik
olako aiudantiak,
atrebentziya barka zazute
Pasai'ko lagun maitiak.

Bertsolariya,
[1931-09-20]

Bertso berriyak Txirritak jarriyak

1

Gaude milla ta bederatzi eun
ogei ta amaika urtian,
Kristo zerura iyo zanetik
orañdaño bitartian;
arrigarrizko kaso bat dago
Gipuzkoa'ko partian,
au Ezkio'ko Andua deitzen
zaion barriyo batian.

2

Amabi urteko alaba eta
zortzi urteko mutilla
amak auzora bialdu ditu
gaberako esne billa;
imajiña bat azaldu zaio
añ ederra ta umilla,
etxera juan da amari oska
aikiñ etorri dedilla.

3

Alabak amai esaten ziyon:
«Au eziñ al du ikusi?
Oso ederki jantziya dago
bere korona ta guzi».
«Ama Birjiña izango da ta
etzuaztela igesi!».
Belaunikatu lurrian eta
errezuan zian asi.

4

Aitak Jesusi iju in ziyon:
«Nere Jaungoiko prestua,

argitasun bat bialdu dezu,
etzaude gutzaz aztua;
neronek ez det ikusi baño
biyotza daukat poztua,
zerorren Ama izango dala
nik egin dedan juzku».

5

Geoztik beste lagun batzuek
badirade ikusiyak,
aldi artara beiratzen dute
etortzen diran guziyak;
milagro aundiya izango dala
baditugu notiziyak,
izketan egon diradenari
adituta ikasiyak.

6

Sinistaturik nola dagoen
gureztat borondatian,
ejenplaria dator jendia
bire guziyak betian;
ataundar batek itz egiten du
egun bitatik batian,
iruritzen zait sartuko dala
zeruetako atian.

7

Imajiñ ori jantzi batekiñ
ikusi zuten lenago,
baño geroztik muatu ditu
beste bi-iru jenero;
ori beñ bistan jarri zaionak,
ni enteratua nago,
berriz ikusi lezakiela
juaten bada egunero.

8

Geok ere guk toki artara
 buelta bat egiñ genduan,
 ango jenderik geientxuena
 zegon sinismen senduan;
 toki ori da Ezkio-mendin,
 arbola biren onduan,
 ainbeste jende izaten zanik
 ez nuan uste munduan.

9

Mendi geiena betia zegon
 emakumez ta gizonez,
 negar-malkuak darizkiyela
 errosaiua esanez;
 arriturikan alkarri beira
 ango seriyotasunez,
 gaixto samarrak umildu ziran
 naiz fede asko izan ez.

10

Elur-malua bezela dator
 jendia arratsaldian,
 estaziyotik Ormaiztegi'ra
 Ezkiyo non dan galdian;
 Zumarraga'tik automobillak
 danak alkarren pelian,
 orko kontuak aditu eta
 zerbait ikusi zalian.

11

Ameriketatik abiyatuak
 bai omen dia birian,
 Ezkio'n dagon milagru ori
 ikusitzeko idian;
 ezkera noski surtan erreko
 edo itoko urian,
 zer izango dan iñork ez daki,
 danak beldurrak aidian.

12

Kanta-paper au biar bezela
 etzan erreza ditatzen,
 saiatu biat fabori ori
 ote genduken kitatzen,
 Ama Birjiñai agur egiñaz
 geren animak maitatzen;
 alde z aurretik abisatu du
 lenbailen presta gaitezen

Bertsolariya,
 [1931-10-04]

Bertso berriyak Txirritak jarriyak

1

Milla zortzireun irurogei ta
amaseigarren urtian,
ekaitz gaizto bat sartu zitzaigun
Kantabriya'ko partian;
lenago etzan kintik tiratzen
gure sor-leku maitian,
elementu au nondik sortu zan
ongi entera gaitian.

2

Kintak jarri ta ondorenian
beste ogei bat urtian
zenbait amaren seme onradu
Kuba'n sartu zan lurpian;
guraso askok negar egin du
ura saldu zan artian,
geienak lutuz jantzi giñaden
Kantabriya'ko partian.

3

Aberats askok pagatzen zuen,
soldadu jua zenbait pobre,
legi ori jarri ez bazan ere
arlotiarentzat obe;
atzenerako estranjerua
egin zan islaren jabe,
len ere Kuba saldu ziteken
oinbeste gizon ill gabe.

4

Orañ errege jua zaigulako
askok biyotzian min du,
ez antziñako oin portamena
ondo letuko bagendu;

aitak biyotza gogorra zuen,
orri etzaio bigundu;
orañ ederki bizi liteke,
naiko dirua egin du.

5

Urte batzuek pasa zituen
erreino ontan nagusi,
Donostiya'ra bueltak egiñaz
bere fameli ta guzi;
puska ederrak saldu zituen,
etzuen ezer erosi,
naikua bildu duen garaian
Frantzi'ra jua da igesi.

6

Zori gaiztuan sartu ziraden
oiek korteko atian,
lege berriyak jarri zituzten
euskaldunaren kaltian;
lenago libre bizi giñanak
lotu ginduzten katian,
oraingu ortan ere ez dakit
nola portatuak tian.

7

Milla zortzireun irurogei ta
zortzigarrengo urtian,
Urriko illak ogei ta zortzi
zituen egun batian,
garai orretan gure Fueruak
sartu zituzten lurpian;
errespetua guardatu zuten
amona zegoen artian.

8

Garai orretan aldegiñ eta
andikan zortzi urtera,
doña Isabelak bialdu zuen
karta zorrotz bat kortera:

letu zazute Bergara'n dagon
Konbeniyoko papera,
euskaldunak zer deretxo duen
ortik kontuak atera.

9

Zure amona zenbat egiya
munduan esandakua,
ogei ta bederatzi urtian
erregiñ izandakua;
orrek altuan zeukan konduta
jetxi nai zuten bajua,
emen fueruak ez galtziâtik
aldegiña da gajua.

10

Lengo gizonak kortian eta
lege berriyak non-nari,
esanaz: «Ara emen biria,
ortik barrena jon aril»
Amaika burla egiten diyo
jende gaiztuak onari,
jeniyu oiek ez dituzu zuk
ikasiryak amonari.

11

Gure errege izandu ori
portatu da oso noble,
gerrik onena baño pakia
badakit degula obe;
orañ Alcalá Zamora dago
Españi'ko jaun da jabe,
nolabait ere konpondu dira
odolik ixuri gabe.

12

Semiak lana akabatu du
beraren aitag asiya,

gizon justua nola atera
oien tartian asiya?
Gure fueruak kendu zituzten,
Habana orla utziya,
len Kantabriya ondatu zuten
t'orañ Españi guziya.

Bertsolariya,
[1931-09-27]

Mundu ontako bizi-modua Aste ontan Txirritak jarriyak

1

Gure munduko bizi-modua
guziyentzat da laburra,
grina gaiztuak tiratzen gaitu,
ortatik dator makurra;
leku askotan ikusi oi da
lapur guardiyan lapurra;
animaliya ere igual
katua eta zakurra:
berak asko nai t'ezin sufritu
bestek daraman apurra.

2

Armariyo zar batian nuen
esperientziya ikusi:
gure Pepita deskuidatuta
atia zabalik utzi,
katu Moñoña azkar sartu zan
bere bigote ta guzi,
sagua itota odolkiya artu,
goiko sapaira igesi...
Animaliyen artian ere
lapur aundiya nagusi.

3

Alper askori gustatzen zaio
bestek egiña jatia,
berentzat zernai komenentzi ta
pobriarentzat kaltia;
lapur txikiyak preso sartuta
gañera berriz katia,
aundiarentzat libertadia,
beti zabalik atia...
Kantabria'ko fueruak ere
olaxe kenduak tia.

4

Mundu onetan dijuan martxa
etzait askorik gustatzen,
biar bezela portatzen baña
errezago da juzgatzen;
pobriarentzat amenazua,
kopeta dute beztutzen,
sermoi ederrak aditu arren
ez dira asko estutzen,
lapur txikiyak preso sartuta
berak milloiak ostutzen.

5

Lapur txikiyak kastigatzeko
non-nai badago kartzela,
kupira gabe ematen zaio
denbora askoko itzala,
esanaz egindako okerrak
antxen pagatu ditzala;
aundiya libre iksuten dira
pasiuan dabiltzala,
ez projimua maite bagendu
gere burua bezela.

6

Zakurrak ere lapurren kontra
zaunkaz pasatzen du gaba,
nagusiari adierazten
fuerte zabalduaz aba;
mataderiya non dan badaki,
maiz asko juango da ara;
usai oneko sudurra dute,
belarriyak erne para,
puska galantak artuko ditu
iñor deskuidatzen bada.

7

Itsasuan zer gertatutzen dan
ez al dezute ikusi?
Txardiñ berriya eta antxua
izurdiaren igesi,
azpiyan ezin aguantatu ta
gañera irten-arazi,
an ere arrantzaliak pronto
beren sare eta guzi;
anima salbo jende pobria
gaur olaxe gera bizi.

8

Gure tartian gauza bat dago
izugarri itsusiya:
begiyetako bista ona ta
iñor ezin ikusiya;
juezak alde daukazkiyenak
irabazten du auziya,
eta orduan egingo diyo
berak nai duan guziya;
aundi gaxtuak nai duen arte
txiki onaren biziya.

9

Mazopak ere txikiya janaz
bokoia añako aliak,
banda osua tragatzen dute,
izugarrizko jaliak;
komentziya badaukate ta
mokadu onen zaliak,
mendekuari ematen dizka
kulparik gabe daliak,
uste gabian berak olaxe
tragatzen ditu baliak.

10

Balia dute aundixkuena
arrai guziyen tartian,
kostara bakan arrimatzen da,
naiago du apartian;
ale batzuek gelditu dira
Kantabria'ko partian:
iru edo lau inguru ori
juan dan berrogei urtian;
egun ederrak pasatzen ditu
arpoia sartu artian.

11

Maite zaituztet, presidentiak,
ministro, diputaduak,
biar bezela gauzak egiñaz
izan tzizute graduak;
garaí onetan zuek zerate
España'ko buruak,
despreziyoric ez du merezi
Elizak eta kleruak,
guk republika maiteko degu
bañan ekarri fueruak.

12

Arri-urdiñetako semia,
ai orañ bizi baziña,
ill da gero're maite zaitugu
munduan iñor ez aña;
orañ berroi ta amasei urte
sortu ziguten kuziña;
eskritura bat Ernani'n dago
egiyazkua ta ziña,
ori da Juan de Urbietaren
Pavia'ko azaña.

Bartolo ta Mari Iñaziren pasadizuak Aste ontan Txirritak jarriyak

1

«Jaungoikuak egun on
dizuela, Ma-Iñazi;
zer zabilta zu emen
makilla ta guzi?»
«Ardi-kontu, Bartolo,
nai banazu ikasi,
beste ofiziyorik
ez nuan ikasi».

2

«Ez al dezu artu biar,
Ma-Iñazi, gizonik?
Bizi-modu obia
jarriko dizut nik».
«Ez dadukat dirurik
eta ondasunik;
ez det uste, Bartolo,
zuk naiko nazunik».

3

«Zu egonagatikan
arrote ta pobre,
zenbait aberats baño
neretzako obe;
atoz, zauden bezela,
xentimorik gabe,
ta zu egingo zera
nere gauzen jabe».

4

«Ni izanagatikan
etxe pobrekua,
badakizu naizela
biyotz noblekua,

beste batzuek baño
konduta obekua,
zirri bat ere iñork
egin gabekua».

5

«Berrogei ta biña urte
zaizkigu kunplitu,
iya bada garaia
nai bada mugitu;
berel-berelakuan
etzera kupitu,
Jainkuak bestek eztu
nik ainbat sufritu.

6

Arreba monja juan zait,
au da desgraziya!
fameliyan dadukat
indar-eskasiya;
orañ ipintzen dizut
komentziya,
zuria izateko
nik dedan guziya.

7

Iru bei ta ogei ollo,
zakurra ta astua,
lau katu eta bi auntz,
zer bizi poztua!
Morroi bat artuko det
pulantuzkua,
ez dago saiatzeko
paraje gaxtua.

8

Etxia neria det,
baditut bi txerri,
baita mendiyen ere
berrogei bat ardi;

pobria izan arren
azaltzen naiz argi:
zor artzekuak kito,
kontuetan garbi».

9

«Bi aizpa bizi giñan
aita eta ama,
bestiak gobernatzen
nik bakarrik lana;
aientzat justu-justu
sortzen nuen dana,
irabazi orduko
aurretikan jana.

10

Aste batian illak
aita eta ama,
ta aizpa reumak artu,
ura gure lana!
Izeba batek artu
zuan beregana,
zerbait biar zanian
beti neregana.

11

Sokorritutzen nuen
onradamentian,
negar egiten zuen
begiyak betian;
orañ bi illabete
sartu zan lurpian,
galanki sufrituta
amar bat urtian.

12

Ez bagera saiatzen
ez dago gauz onik,
ez dezu adituko
alperra naizenik;

egiñala guziya
egingo dizut nik,
nere partetik ezta
galduko gizonik».

13

Bartolo arkitzen zan
estadu motxian,
iñor emakumerik
etzaukan etxian;
dudan ibilli gabe
denbora luzian,
illabete baño len
esposatu zian.

14

Orra pasadizuak
guk adierazi,
saiatzen danak eztu
burlarik merezi;
orañ egin biagu
lengo penak utzi,
alkar istimatuz
ondo-ondo bizi.

Bertsolariya,
[1931-10-18]

Oraingo neskatxen jazkera Aste ontan Txirritak jarriak

1

Ara, neskatx gaztiak,
zuentzat bertsuak,
bistan daukazkitenai
petxu ta besuak;
etziran ola bizi
zuen gurasuak,
esperantza ederra
daukate gaxuak
zartzera pasatzeko
egun erosuak!

2

Gona laburrak jantzi,
illiak moztuta,
nor azalduko zaien
dabiltza poztuta;
amaren arrazoiak
baliyo eztu-ta.
berenak aundiyago
kopeta beztuta,
gorputza adornatzen
animaz aztuta.

3

Katiak lepuan da
esku-muturretan
jazten dituzte zenbait
famelu pobretan;
aberatsa berdintzen
zalla da obretan;
alabak apainduak
estadu orretan,
ta amak famelira
ogiya zorretan.

4

Zapata koskor-dunak
anketan sartuta,
alpargata txuriyak
paperan artuta,
billeran dantzatzeko
aiek muatuta,
beren antzeko zenbat
enamoratuta,
or dabiltza saltoka
erdi txoratuta.

5

Dantzatik geldituta
illunabarrian,
bakoitzak mutill bana
badute urrian;
fallorik ote daukan
atzian t'aurrian,
alkar neurtuko dute
luze-laburrian;
erretiratzen dira
garai ederrian.

6

Zenbaitek esango dit
neronei akaso:
«Kantak jartzia gaizki
egin dezu oso;
gona motx, ille, kate,
petxua eta beso,
neskatxa gaztientzat
orrenbeste bertso...»
Konpadriyan ez danak
ez kandelik jaso!

7

Mutill sasoiekuak
badabiltza fuerte,
neskatx oiekiñ artu
nai dutenak parte;
arrosa ta krabeliñ,
releju ta kate,
gorputza dibertitzen
naiz animak kalte,
premiya zeñek daukan
ezagutzen dute.

8

Lenguan neskazar bi,
oriyen jazkera:
gona motxak jantzita
pasiatutzera,
otsuak soildutako
ardiyen antzera,
besuak agiriyen,
kolkuan petxera;
amarrak alde arte
ez datoz etxera.

9

Ni askotan bezela
tabernan neguan,
neskazar oiei esan
niyoten lenguan:
«Jantzi (y) ori ona da
denbora beruan,
baño ez Illbeltzian
eta Abenduan;
gaxuak, otzak illko
zaituzte neguan!».

10

Ustez ez niyen egiñ
abertitu baizik,
bat oso zapuztu zan
egiñ gabe itzik;
bestiak errespuesta
eman zian pozik:
«Ez dauka jantzi onek
iñorako lotsik,
sasoi daukanak eztu
sentitutzen otzik».

11

«Beraz, erare ontan
olako sasoya;
ogei ta bi urtetan
etzeunden lasaya,
adituko zenduen
mutillen usaya;
polita zera, baño
ajatzen asiya,
gona motz oiñ azpiyan
daukazu etsaya».

12

Garai batez majuak
bazituan sobran,
orañ zeñek nai duen
emen dabill proban;
afanosa bat dala
ezagun du obran;
iñork jakiñ nai badu
neskatx ori nor dan,
Ote-motxen jaiua
Ximelaren bordan.

Norteko tren-bideari Asteontan Txirritak jarriyak

1

Naparrua'tik ardo-karraio
itzai asko zan ikusi,
prankok bazauzkan iri koskorrak
beren kollare ta guzi;
zurezko ardatzak lumerarekin
al zan maizena iyurtzi;
denbora artan Pantorrill zuten
karreteruen nagusi.

2

Garai artako itzai koskorrak
ongi zebiltzan lanian,
Gipuzkua'n da Bizkai aldian
da Euskalerra danian,
gorputzak bapo gobernatuaz
eranian da janian;
akabo oien jornal-biria
trena etorri zanian.

3

Aditu zituztenian trenen
txistua eta marruak,
geientxuenak saldu zituzten
iriyak eta karruak,
esanaz: «Orrek jetxiko dizkik
goi oitan diran arduak».
Garai artako aien abarkak
ziran basurde-larruak.

4

Milla zortzireun irurogei ta
zazpigarrenge urtian,
lenengo trena ikusi nuen
España'ko partian,

bire pixka bat bistan pasa ta
iñoiz sartua lurpian;
perra berriyak erantxi dizte
andikan orañ artian.

5

Modu orretan jarri zuenak
Norteko ferrokarrilla,
jakinduriya aundiya zuen,
entendimentu abilla;
gizonik eziñ asi liteke
zaldi obiaren billa:
goizian irten Irun'dik eta
illuntzerako Madrilla.

6

Danak alkarri lagun zaiogun
illundu gabe kopetik,
indar aundiyan dijuala're
gelditutzen da kolpetik;
iñor ezertaz biartzen bada
Donostiya'ra Madritik,
izugarrizko adelantua
jarriya dago Nortetik.

7

Linea orrek badauka zenbait
tunel, zubi ta erriyo,
bi birerekin ipiñi dute
sekulan baño berriyô,
eletrikako indarra eta
oinbeste guardarrayo;
gau eta egun gelditu gabe
beti zerbaiten karrayo.

8

Trenera lasai balijuake
egiñagatik zartzera,
iyo-biriak ederrak dauzka,
kotxian aixa sartze'a;

amar legua bire pasa ta
 ordu beteko etxera,
 lengo segunda beziñ ederra
 dago oraingo terzera.

9

Eseri-alki ederrak eta
 beste gauza bat on-ona:
 ezertarako biartzen bada
 kotxe bakoitzak komona;
 lenguan antxen ikusi nuen
 larogei urteko amona,
 frantzes euskaldun buru-zuri bat,
 Bentaberri'ko Moñoña.

10

Karbonerarik ez dute biar,
 fogonerorik ain gutxi;
 or biar dana: begiyak ernai
 eta llabiari eutsi;
 abiyatzian iriki eta
 allegatutzian itxi,
 gau eta egun gelditu gabe
 dabill txistu ta irrintzi.

11

Gizon abilla zan eletrika
 sortu zuben maisu ori,
 piska-piska bat arrek graduak
 bajatu zizkan subari;
 orañ indarra leku askotan
 kendutzen zaio urari,
 garai batian merke zan baño
 gaur baliyo du ugari.

12

Onla esanaz ur irakiñak
 egiten zuen negarra:
 «Prezisua al da beti kalderan
 kiskaltzen egon biarra?»

Ez daukat beste alimenturik:
 suba, kia ta txingarra;
 ongi miatzen baldin banazu
 otzian badet indarra».

13

Berari beira jarri zitzaion
 zabaldurikan besuak,
 arrazoi ori ontzat artu du
 eletrikako maisuak:
 «Badakit zure gau ta egunak
 dirala lastimosuak,
 ori egiya esan badezu
 itzaliko dia suak».

14

Nere munduko jakinduriya
 izan da oso azala,
 Jangoikuari eskatzen diyot
 arren argitu nazala;
 garai batian ez genekiyen
 eletrikarik bazala,
 orañ ur otzak dabillki tren
 len irakiñak bezela.

Bertsolariya,
 [1931-11-01]

Ezkioga'ko agermenari Txirritak jarriyak

1

Arrantzale bat niganatu da
gizon prestuaren gisa,
Ezki'o'n dagon ausuntu ortaz
kantak jarri al banitza;
itxas gañian omen darama
bere munduko bizitza,
biyotzetikan maitatzen ditu
Jaungoikua ta Eliza,
arren negarrak urrikalduta
baietz eman diyot itza.

2

Izugarrizko pasadizuak
jaun orrek dizkit kontatu,
orañ pena det ez nituela
paperian apuntatu;
eziñ kontala jende nola zan
Ezkiyo-mendiñ juntatu,
pobre ta aberats danak nastuan
errezatu ta kantatu...
Aurten bizirik gelditzen dana
izan liteke kontentu.

3

Ama Birjiña datorrenian
ikusten dute batzuak,
berari beira gelditzen dira
zabaldurikan besuak;
gezurra dala kontari daude
gaxto soberbiosuak,
badirudite ardi leiala
jaten dabiltzan otsuak,
eskarmentua sartu deiela
gure Jaun amorosuak!

4

Askotan ara juaten zerate
sinismenikan gabiak,
desanparatu nai dituzute
Jesukristoren legiak;
zuek desio dituzutenak
ez dira askoz obiak,
modu orretan bajatutzia
ez du merezi fediak,
milagro on bat egingo digu
zeru lurraren jabiak.

5

Nik sinisten det Jesus dagoela
altueneko graduan,
ta Ezki'o'ko kontuak ere
kasik alako moduan;
ori txantxetan etorri danik
ez iñork artu buruan;
Ama Birjiña ikusi arren
jende asko inguruan,
oiek ez dute apuratutzen,
geiago dago zeruan.

6

Ama Birjiña askok ikusi
Ezkioa'ko larrian,
jendea franko juntatzen zaio
iñoiz iñulabarrian;
ankak jartzeko tokirik iñork
eziñ billatu lurrian,
Zumarraga'tik beraxiago,
Ormaiztegi'tik urrian,
Andua deitzen zaion tokiyan,
Santa Luzi'ko aurrian.

7

Oraindik ere enpeñatzen da
gu salbatzeko lanakiñ,
sinistamen bat egiazkua
jarri nai luke danakiñ,
bire txarretan gabiltzalako
sentimentu ta penakiñ,
gaxto guziyak gonbertitzera
bere ejemplo onakiñ,
gaurko eguneko batzuek baño
luziagoko gonakiñ.

8

Orren semiak ez balu egiñ
amoriyozko bixita,
gaur oraindikan egongo ziran
zeruko atiak itsita;
zenbaitek gogor egiten digu
ori esaten asita:
«Guk ez dizugu sinistatuko,
ez genduan ikusi ta!».
Orrelakuak egon litezke
beren animaz etsita.

9

Amak badaki zerengatik zan
Jesukristoren bixita,
nola jakintsun ez da egongo
berak egin ta azita?
Kulparik gabe eman ziyoten
zenbait kolpe itxusi ta,
biyotz erdibi egin liteke
arren planta ikusita;
Kalbariyoko mendiyon ill zan
gurutz batian josita!.

10

Jesusen Ama maitagarriya,
aingeruen erregiña,
zeruan sartu obe genduke
inpernuan erre baña;
gauz ori guri adierazten
bazabiltza alegiña,
bera jetxita, negar egiñaz,
ain dezu jeniyo fiña;
guziyak ongi konbertitutzen
badaukazu zer egiña!

11

Españi ontan bizi izan naiz,
iñoizka juanaz Frantzia,
ni neonire zabarkeriyan
urtia franko pasia;
gorputza ala dabillenan
animak daukan trantzia!
Gazte denborak aldegiñ ziran,
allegatu zait zartzia,
ondu nitzan da esperatzen det
zeruetara sartzia.

12

Urtian beingo konpesiyuan
zabartuxia neguan,
Donostiya'ko jesuitetan
izandu nitzan lenguan;
beldur-beldurrak arrimatu naiz
Padre zar baten onduan,
galdetu ziran zer estadutan
ibilli nitzan munduan...
Bi aguriak ordu erdi bat
gustora pasa genduan.

Bertsolariya,
[1931-11-08]

Gure txakurrari Asteontan Txirritak jarriyak

1

Txakurrarentzat jarri
biaitut bertsuak;
etzeuzkiyen nagiyak
anka ta besuak;
gaxua etzuten egiñ
bere gurasuak
munduan pasatzeko
egun erosuak.

2

Txakur bat galdu zaigu,
izena du Xaxpi,
aren gañian esan
biar ditut itz-pi:
luzaruan kabiyan
egon gabe gaizki
bateonbateg tiroz
illko zuen noski.

3

Petxua ta bizkarra
zauzkiyen legunak,
oraindikan bagera
aitatzen degunak;
bukatu dira aren
munduko egunak,
ura zitala zan baño
baditu lagunak.

4

Pena daukagu bera
etxetik juana,
fameliya guziyak
maitatzen zuana;

iñork billatzen badu
ekarri gugana,
pagatuko diyogu
merezi duana.

5

Eizetikan etzuen
janikan igualtzen,
baño bai baratzatik
olluak bialtzen;
orañ lasai dabilta
landariak galtzen,
oiek daukate poza
ez bada azaltzen.

6

Guretzat etzan bera
txarra izanduba,
ongi gobernatuta
zefon gizenduba;
zartu baño lenago
utzi du munduba,
amaika sator beltzi
bizitza kenduba.

7

Perro samarra zala
aitortzen det egiz,
ezin ikusi zuten
jende askok begiz;
bi bider egondu da
kolpatuta arriz;
biri ortan etzaie
aterako berriz.

8

Bi edo iru aldiz
kojo egondua,
bi belarriyak eta
isatsa kendua;

gorriyak ikusita
utzi du mundua,
gaxtua bazan ere
ederki ondua.

9

Gaxua diru-truka
ez genduen saldu,
aiñ gutxi astinduta
kanpora bialdu;
patenta pagatu zan
egunian galdu;
orantxe etsi degu,
etzaigu azaldu.

10

Kalte ederra degu
zakur ura illa,
laxter bagjuazke
beste baten billa;
eztu preziso biar
eizian abilla,
ura bezelakua
atera dedilla.

11

Bera garrantza zan da
anka-puntak beltzak,
agiña fuerte eta
letagiñ zorrotzak,
isatsa kendua ta
belarriyak motzak,
larruzko trajia ta
ezurrezko ortzak.

12

Orra amabi bertso
zakurrari para,

amaika eskale xarri
eman diyo ikara;
asarretzen zanian
beltza zuen kara,
aiek daukate poza
illa baldiñ bada.

Bertsolariya,
[1931-11-15]

Nere andreari

Aste ontan txirritak jarriyak

1

Frantzes euskaldun bat etorri zait
 ipiñitzeko bertsuak,
 deklaratuaz aren etxian
 gertatu diran kasuak;
 danak ez dira errexak baño
 esango ditut batzuek,
 argitasuna ematen badit
 gure Juan amorosuak.

2

Nere barrengo sentimentuak
 nai ditut adierazi,
 zer estadutan gelditu naizen
 iñork nai badu ikasi;
 izarra baño ederragoko
 andria jua zait igasi,
 orain bi urte aldegiñ ziran,
 geoztik ez det ikusi.

3

Ogei ta amar urte daukazkit,
 oraindik franko gaztia,
 eta andriak bi gutxiago,
 au bizi-modu tristial!
 Ark neri egiñ dizkidan gauzak
 esatekuak ezta,
 txurrero batek engañatuta
 eraman dit emaztia.

4

Biar bezela funzionatzen
 ez dago errex fabrika,

lau urte pasa alkarrekiñ da
 ez degu izan aurrika;
 alegiñ egiñ-faltan ez daukat
 kontzientziyan zorrika,
 orañ Paris'en txurruak saltzen
 an omen dabill korrika?.

5

Bi gona motz ta kamisa zar bat
 besterik ez det ikusi,
 ziran diruak arrapatuta
 aldegiñ ziran igesi;
 baita toxa bat ederra ere
 bere tabako ta guzi,
 jayian aita gonbidatzeko
 ez ninduen gaizki utzi!

6

Alaxen ere desio dizut:
 izan zazu osasuna;
 non ote dago garai bateko
 gure aiskiretasuna?
 Etsai gaxtuak au da burura
 zuri bialdu dizuna,
 orañ andriak bi toxa eta
 bat ere gabe gizona.

7

Txurrerua're lan senzillua
 da asko irabazteko,
 orrek biñipiñ ez du egiten
 mantendu eta jazteko;
 andriarekiñ alkar artuta
 ni modu ontan uzteko,
 bi kristau gaxto naikuak dira
 baztar guztiyak nasteko.

8

Andria iges jua zanian
 arren anaiak esana:
 «Nere arreba dek, Patxi, baña
 etziak trapu zuzena».
 Ni naiz orduan ajustadore
 Baiona'n ari nitzana,
 zuk orañ dezun txurreru ori
 ez bezelako gizona.

9

Ni emaztiak utzi ninduan
 estadu triste batian,
 beste batekiñ aldegiñ ziran
 anbat beretzat kaltian;
 txurruak janaz ederki dabill
 diruak aitu artian,
 zer esan biar ote dit neri
 Josafatara juatian?

10

Gauzik onenak eta diruak
 arrapatuta jua zian,
 nuen trajerik onena ere
 ostu ta eraman zian;
 gosiak zeon txurreru ori
 jarri da taju-antzian,
 orañ Paris'en bizi omen da
 trapero baten etxian.

11

Ez det milagro edukitzia
 malkoz beteta muxuak,
 kabi ta guzi iges egiñ dit
 tamañ ortako uxuak;
 nik berriz iñon ikusten badet
 adituko du goxuak:
 Non ote dira garai bateko
 gure izketa goxuak?

12

Txurreru ori zer gizona dan
 sinistu entzun deguna:
 lana egiteko gogua falta
 eta mingaña leguna;
 bedeinkatua izan dedilla
 aldegiñ zuten eguna,
 gizarajuak arrapatu du
 bere moduko laguna.

Bertsolariya,
 [1931-11-29]

Galai on bat

Aste ontan Txirritak jarriyak

1

Kaso bat nai det adierazi
nere intentziyo fiñez,
arantza batek zulatutzen nau,
nago sufritu eziñez;
biyotzetikan maitatzen nuen
nobiya jarri zait miñez,
esperatzen det sendatutzia,
saiatuko gera ziñez.

2

«Agur, etxeko-andre leiala,
nola dago Manuela?
Bart-arratsian enteratu naiz
oso gaizki daguela;
danak dakigu miñez dagonak
asko sufritzen duela,
sinista beza au adituta
pena artuko nuela».

3

«Lengo batian galdetu ziran
biyok izketan asita:
Ama maitia, nobiyuak noiz
egingo ote du bisita?
Berriz ez dala arrimatuko
kasi jarri naiz etsita,
edo bestela etorriko zan
orren aldian bizi-ta.

4

Juan dan berrogei egun obetan
gaxua or dago oyian,

atzo negonek lagundu eta
atera zan doi-doyian».
«Ez al niteke aurrera pasa?
Nago itz egin nayian».
«Orain lo dago, zuaz etxera
t'atoz urrengo jayian».

5

Jayian juanda galdetu niyon:
«Sendatu al da alaba?».
Erantzun ziran: «Txit ongi dago,
pasa zaitia salara».
«Alimentua ekarri diyot,
artzeko moduan bada:
tori ogi bat, botill bat ardo
eta lakari bat baba».

6

«Gobernatuko degu alaba
ez bizi arren aberets,
zuk ere zerbait egingo dezu,
ala pentsatzen det nerez;
salda ona ta pastel goxuak
emango dizkagu berez,
ekaitzu oiek guretzat eta
orri botilla bat Jerez».

7

«Beron alabak gusto ederra
artzen badiyo Jerez'i,
eman bezaio, eran dezala,
ez nuen txarra berezi;
onek gaxuak despreziyorik
ez du nigandik merezi,
nai al du biyar ekarritzia
beste pardel bat gerezi?».

8

«Borondatia badiyozula
orrek artzen duan poza,
baño gaxua fruta jateko
oraindikan ez da gauza;
zuk berriz ezer ekarri biar
baldiñ badezu onuntza:
ollanda pare eder bat eta
dozenatxo bat arraultza».

9

Bere ollanda eta arraultza
allegatu da galaia,
neskatxa ere jeikita zegon
txoriya beziñ alaia.
«Iruditzen zait badadukala
zuri zerbait esan naia,
itzalditxo bat nai badezu egiñ
orantxen dezu garaia».

10

«Nekez etorri ziñadelako
egondu nitzan etsita,
ez da milagro, miñez negonik
etzenduen ikasi-ta;
biyotzetikan istimatzen det
egin dirazun bisita;
al dan maizena etorri zaite,
ez daude atiak itxita».

11

«Al dan geiena ebita zangun
projimuaren pobreza,
amoriyuak ekarri izan dit
zureganako nobleza;
nai al zenduke egin dezagun
Urkiola'ra promesa,
nik pagatuta San Antoniyo'n
biyok entzuteko meza?».

12

«Segi dezagun biar bezela
asi genduan lanian,
gure gorputzak poztuko dira
ura bukatzen danian;
zertan kastatu birian edo
janian da eraman?
Meza ederra entzungo degu
esposatzen geranian».

Bertsolariya,
[1931-12-06]

Lopetegi'tar On Jose Maria'ri Aste ontan Txirritak jarriyak

1

Jose Maria Lopetegi du
euskaldun batek graziya,
igeltseruen kontratista da,
Irun'en jaio ta aziya;
omenaje bat oso ederra
degu orrentzat asiya,
nik bertsuakiñ goratuko det
al nezakien guziya.

2

Alde ortatik izandu diran
diskursolari guziyak,
esan dirate nola dituen
arriturikan utziyak:
orrek kantari bukatzen ditu
aiek izketan asiya,
merezitubak izango dira
ematen zaizkan graziyak.

3

Biyotz oneko gizona zera
eta asko dakizuna,
nork du olako borondatia
izan arren jakintsuna?
Zuk dezu grazi partikular bat
Jainkuak eman zizuna,
Euskal-erriko jende geienak
maite zaituen gizona.

4

Miserabliak sokorritzeko
orrek baditu moduak,

noizbait ederki ikasiya da
bienabenturaduak;
leku gutxitan billatzen dira
orren gizon onraduak,
ez dakit inork emango dizkan
merezi ditun graduak.

5

Nola Irun'go personajia,
ala Pauso aldekoa,
jendiak pozaz akuditzen du
ori dijuan lekua;
bere legiak ukatu baño
naio luke autsi lepua,
erri bakoitzak biar genuke
gizon bat orrelakua.

6

Zenbait bezela alperkeriyan
ez da egoten oyan,
mantendu ona kastatuzen da
oien etxeke mayian;
aste guziya lanian pasa,
diskurtsuetan jayian,
bere barrengo sentimentuak
adierazi nayian.

7

Euskal-erriko anai maitiak,
aditu nere esanak:
Lopetegi'ri gustatzen zaizka
lege ona ta zuzenak;
erri bakoitzak iru balitu
zu bezelako gizonak,
oraindik ere argi litezke
illunpian dabiltzanak.

8

Bertsuakiñ ez asarrretzeko
egiten dizut suplika,
nola dan gazte inozentia
Txirritak ez du kulpika;
norbaiten mende bizi biagu,
ortan ez dago dudika,
biar bezela ipiñtzen bada
ona da errepublika.

9

Irun'go gizon onradu onek
au da itz egin duana,
pulamentuzko arrazoa ta
pozaz aditu nuana;
ez dakitenak enteratzeko
ez da denbora juana,
dudan dagona ikasitzera
etorri bedi gugana.

10

Aspalditxoko laguna det nik
len esan degun jaun ori,
gizon gaixtua izan danikan
ez diyot entzun iñori;
martxa ederra jarri du eta
segitzen diyo lanari,
fameli ederra azi du bañan
mutill gazte bat diruri.

11

Leku askotan korrituba da
Españiya'n da Frantziya'n,
gizon onaren itxura dauka
gorputzian ta jantziyan;
izketan ere oso soseguz
Jaungoikuaren graziyan;

alkar maitiak izandu gera
geren denbora guziyan.

12

Leku askotan ikusi zaitut
umildadez ta pakian,
itz bat bakarrik atera gabe
projimuaren kaltian;
grazi eder au egiten zaitzu
aurten Irun'go partian,
zure izena aitaturko da
beste larogei urtian.

Bertsolariya,
[1931-12-13]

Santo Tomaseko feriya Aste ontan Txirritak jarriyak

1

Ahenduaren ogei ta bata
Santo Tomasen eguna,
Donostiya'ko ziudadian
jai zelebratzen deguna,
pobre ta aberats jende askori
maiz akordatzen zaiguna;
Azpeitiya'n du beste santu bat
bere antzeko laguna.

2

Egun orretan pentsatzen bada
Donostiya'ra juatia,
kuidado gabe etorri lasai,
zabalik dago atia;
goizian plaza ikusiko da
gauza ederrez betia,
falta duena serbitutzeko
badago borondatia.

3

Ezkonberriyak, etorri onuntz,
gure aixkire prestuak,
zuek etxian noiz ikusiko
aurrak an daude poztuak;
«Ama, guretzat zer ekarri du?»
luzaturikan eskuak;
«Ara aizezko pelotak eta
karamelozko txistuak».

4

Bestiak diyo: «Etorri onuntz,
guk baditugu ontziyak,

marmitak eta txokolaterak,
kafetera ta paziyak,
dozena t'erdí poto zurezko
aitona zanak utziyak;
zazpigarrena eraman dute,
salduko dira guziyak».

5

«Atoz onera, Juan Inazio,
zertako zuaz igesi?
Nik badakit zu bizi zerala
etxe oneko nagusi;
sega ederrak ogeina pezta,
nai badituzu erosi».
«Aiba bost duro, bi arrirekiñ
onen-onera berezi.

6

Len iru duro kastatu ditut
ta orainguak bost tia,
berrogei pezta kosta zait aurten
Santo Tomas ikustia;
neri dirua gustatutzen zait
gauzaren truka uztia,
egin dan konpraz kontentu nua,
ikusí arte, gaztia.

7

Ogei urteko semia det bat,
amaseikua bestia,
biyen tartian alabatxo bat,
ez dago oso tristia;
aita ta ama anparatzeko
txarrak izandu ezta,
oieiri beira gozatzen gera
ni ta nere emaztia».

8

«Bost duroko bat kastatutzeko
dudan egondu etzera,
zuk orañ ere puska ederrak
daramazkitzu etxera;
ondorengiak maite dituzu
egiñagatik zartzera,
istimatuko zaitu semiak
ola portatzen bazera».

9

San Tomasetan guazentian
teatrua ikustera,
ezin pasarik ibiltzen gera
kale batetik bestera;
arratsaldeko festa bukatu,
gabian berriz ostera,
an jakiten da nolakua dan
lege zarreko euskera.

10

Juan dan urteko San Tomasetan
izandu nitzan perira,
bi ordu t'erdí pasa nituen
ango festari begira;
gauza zaukanak enpleatzeko
ipintzen zuen segira,
aurten etortzen diranak ere
ortan saiatuko dira.

11

Donostiarrak ez dira egongo
Santo Tomasez antziyak;
teatru ortan ikusten dira
pareja ondo jantziyak:
oial fiñezko traje ederrak
lujo aundiyan josiyak;

festa aundiya izango dira,
etorri danak guziyak.

12

Toki (y) orretan bezin kontentuz
ez naiz bestetan egondu,
baña gabeko funtziyu ori
akabatzen da berandu;
bakoitzak bere andregaiari
etxera ondo lagundu,
zer esanikan ez da gureztat
ori egingo bagendu.

Bertsolariya,
[1931-12-20]

Bi gauzik onenak zer ote diran Aste ontan Txirritak jarriyak

1

San Tomasetan Donostiya'ra
juan naiz betiko moduan,
ni bezelako baserritarrak
asko ziran inguruan;
nere lagun bat an billatu det
meza nagusi onduan,
tabernan sartu eta zurrut bi
eran ditugun orduan,
sekula aitzen eztan seta bat
onlaxe artu genduan.

2

«Beste lan gabe etorriya nak
juntatziatik irekiñ,
oraïndik lengo jeniyo zarrak
emen zauzkiyat nerekiñ;
iñondik ere legerik balitz
kontu bat nai nikek jakiñ:
mundu ontan bi gauzik onenak
zer ote diran, Serafiñ».
«Nik osasuna eta dirua
artuko nizkikek, Juakiñ».

3

«Jesus! Serafiñ, ori dek ire
itz egiteko modua!
Onez onian esaten diyat,
aiñ aiz gizon onradua:
urtiak ere juan zaizkik eta
nastuba daukak burua,
konfiantza dek gauzik onena,
fiña eta segurua,
artatik asko daukan gizonak
zertarako dik dirua?».

4

«Konfiantzakiñ gauza-karraio
baldin baziña asiko,
buruko miña igual jarri
zeure denbora guziko;
saltzen daudenak ez luke asko
zurekiñ irabaziko;
ori da gauza baliyosua
baña denbora gutxiko,
urte askuan ala ibiltzen
ez lizuteke utziko».

5

«Baña, Serafin, xinista zazu
profeta zarren esana:
jakintsunaren arrazoietan
izan zaitia etzana;
beraz diruba berezi dezu
asko gustatzen zaitzuna;
bata-bestia istimatzia
munduan zeñen gauz ona!
Lapurrak ere ez dute iltzen
konpiantzako gizona».

6

«Nekatu gabe jan biar badu
diru gabeko gizonak,
laxter akabo konfiantza ta
aren amigotasunak;
xinistatuta bizi gaitezen
guraso zarren esanak,
orañ bajuban asko dabilta
lenago altu izanak,
konfiantzaren faltarik ez du
diru askoko gizonak».

7

«Konfiantza da gizonarentzat
oso gauza egokiya,
diruba baño obiagotzat
jakintsunak edukiya;
daukan guziyak emango diyo
erariya edo jakiya,
kuidado gabe ari liteke
kendu artian plakiya,
baita're beste zernai gauza ta
lo egiteko tokiya».

8

«Gazte denborak aldegin ziran,
allegatu zait zartzia,
argatik nai det ez dakitenak
abertentziyan zartzia:
pobriak lan du nekatu gabe
bizi-modua sortzia,
edo bestela prezisua du
etxe askotan sartzia,
beñ eman eta lotsa biar du
berriz ara etortzia».

9

«Anaia batek bere arrebari:
Baso bat sagardo ekatzu.
Erantzun ziyon: An daukak giltza,
juanda zedorrek ar zazu;
baita iru ta lau ta bost ere
komeni baldiñ bazazu,
zu zaitutzeraz guazela gu
iruritutzen al zazu?
Ortik naikua berdindutzian
gora iyo ta jan zazu».

10

«Amaika biar jua gera, Juakiñ,
periya ikusitzera,
ta berriz ere desio nuke
lagun maitien antzera;
anaia baten puestora zuaz
bei esnedun bat artzera,
konfiantzak zer esan nai duen
ongi fijatzen bazera,
emango dizu gustora baño
zorretan zuaz etxera».

11

«Atzo jua nitzan dirurik gabe
zekor erdi bat artzera,
arakiñ zarrak eta andriak
etzuten egiñ atzera;
izketan ere tratatu naute
obispo baten antzera:
Gure morroiak eramango du
zu bizi zeran etxera,
kuidado gabe jan zazu lasai,
gizon gaiztua etzera».

12

«Konfiantzaren alde izketan
jarduten dira batzua,
artzen duenak berak askotan
ipiñtzen ditu plazua;
eta denbora datorrenian
estutzen dira lazua,
berriz bertara etorri biar
luzaturikan besua;
dirubak eta errezibuak
bukutzen ditu bertsuak».

«Proporziyo bat izandu nuen...»

1

Mixiolari baten moduan
 juan dan lau illabetian
 nabil ejemplo onak ematen
 inozentien tartian;
 txorakeriyan ibilli giñan
 sasoi genduen artian,
 allegatu naiz irurogei ta
 amabigarren urtian,
 zer lastima dan ezkondu gabe
 sartu biarra lurpian!

2

Proporziyo bat izandu nuen
 erdi zartu ta gero're,
 neskatxa batek: «Txirrita, biyok
 esposatuko gerade;
 dituan gauzak eta diruak
 zutzat izango dirade,
 edo bestela azken fiñian
 penetan illko zerade
 gurasu zarren mobimentua
 nola dan ikasi gabe».

3

Esan bezela neskatxa orrek
 eman ziran albistia,
 errespuesta aditu arte
 larri egon zan tristia:
 «Alde batera pena artzen det
 zu modu ortan uztia,
 baña zartu naiz, ezta posible
 lan oriyetan astia;
 borondatia istimatzen det,
 eskerrik asko, gaztia».

4

Serio xamar letu omen du
 bautismoko liburuan
 ogei ta zortzi urte dauzkala
 San Migelak inguruan.
 «Zartu baño len asi zaizkizu
 ille txuriyak buruan,
 nerekiñ ere etzera asi
 oso leku seguruan,
 gax'orrek egon biarko dezu
 beste askoren moduan».

5

«Bi oi ta bost milla errial dauzkat
 amona zarrak utziyak,
 milla pezeta arraia saltzen
 neronek irabaziyak;
 anak listo ta eztarri ona,
 mobimentuak bizi yak;
 nik dedan ditxa ez dadukate
 munduan diran guziyak,
 mixeriyarik ez dadukagu
 Jaungoikuari graziaz».

6

Mutill zar eta neska zar asko
 gelditu giñaden, baña
 gure partiak eta gei go
 badago zeñek egiña,
 sortzen ditugun labore-puskak
 aisa kastatzeko diña;
 ogei pezeta anea artua,
 lau duro t'erdí iriña,
 berrogeitaño iritxiko zan
 danak ezkondu bagiña.

7

«Ama-alabak bakarrik bizi,
mantenu ona mayian,
esposatzeko egon banitzan
ipiñi nazu gayian;
oinbeste diru sobratuba ta
senarra artu nayian;
eziñ billatu baldin badezu
Donostiya'n ta kayian,
Txomiñenian billera da ta
zuaz urrengo jayian».

8

Aiskide batek esan dit neri
Donostiya'ko partian:
«Iya lazuan sartu ziñuzten,
etzabiltza apartian;
neskatx orri ez kasorik egin,
utzi zaiozu pakian,
goizero an da botillarekiñ
Amueneko atian,
litro erdi bat patar biaute
ama-alaben artian».

9

«Diru ta oiak baziñuela
amona zarrak utziyay;
ni engañatzen ibilli ziñan,
gezurrak dira guziyay;
zuek bi aizpa omen ziñaten
ama gaxuak aziyay,
zurrut geiago egitiatik
arraia saltzen aziyay,
zuk ez baño arrek merezi ditu
eskerrak eta graziyay».

10

Ardua ere kastatzen dute,
ez aguardinta bakarrik,
bazkalduta're kaferik gabe
ez da artutzen patarrik;
ez Donostiya'n jaiotakorik,
aiñ gutxi goiarritarrik,
bere buruba ola ofrezitzen
ez dabil neskatz jatorrik;
baño gaxuak nere kontura
etzuen busti muturrik.

11

Leio-zulotik beiratzen zuen
gu ari giñan lekua,
anima salbo antzarran gisa
luzaturikan lepua;
berak pentsatu zuen bezela
egiñ bazuen jokua,
ni izandu naiz alako batek
merezi bezelakua:
lenago iru baldin badira
ai zer nolako laukua!

12

Eziñ sinistu izandu nuen
neskatxa orren esanik,
ta berak ere etzekiyen ni
zurruterua nitzanik;
alkarregana bildu bagiña
etzan gurekin gauz onik;
jende geiegik jakiñ ez dezan
ez det esango izenik,
oraindik ere soltera dago,
etzuen artu gizonik.

Bertso berriyak Txirritak jarriyak

1

Galai bat etorri zait
prestubaren gisa,
bertso berri batzuek
para al banitza,
arrazoiaren bidez
nai duela mintza;
saiatuko nitzala
eman niyon itza.

2

Aita bati bezela
esan dizkit itz bi;
oien despreziyuak
goguan daukazki,
kontrariyua pranko
izandu du noski,
tontua izan balitz
etzeguen gaizki.

3

Dama gazte eder bat
ain gustagarriya,
berez naparra zan da
ununtz etorriya,
benta polit batian
serbitzen jarriya,
eta Astiarraga
deitzen da erriya.

4

Diz-diz egiten zuen
izar baten gisa,

biartu nuan eta
eman zian itza,
esanaz: «Beste danak
alperrik dabiltza,
zuk dadukazu nere
zarrallaren giltza».

5

Etxian da kanpuan
tabernan t'elizan,
bi urtez zaitu zaitut
zu nola zabiltzan;
beste aitzakiyarik
ez dezu deus izan:
piska bat mudakorra
gaur askoren gisan.

6

Lenengo erromeriya
Astigarraga'n zan,
beste mutill batekin
auntzian juan zan;
alkar billatu degu
beriala plazan,
beste sobranti ori
an zebillen saltsan.

7

Bentako tabernatik
lenengo auzua,
an eztu mutill batek
jeniyo gozua;
biyotz gogorrekuia
t'eskandalosua,
arretxek tira ziyon
neskari basua.

8

Ze pikardi izan zan
nua esatera:
autsi ziran basua
ta iru platera;
neskatxa erne zegon,
makurtu zan bera;
gaxua, justutikan
eskapatu zera!

9

Ori da izatia
jeniyo torpia!
Mostradorian tira
zeniyon kolpia;
arrek deitu baziñu
biar dan tokia,
seguru zan luzaro
preso egotia.

10

Beste bat auzokua,
sujeto zuzena,
ni ill biar nauela
askotan esana,
neskatx orren nobiyo
lenago izata,
arrua ta koraje
gutxiko gizona.

11

Bentako iturriyan
illunabar batez,
neskatx ori ikusi det
aspaldiko partez;
izketan egon giñan
biyak borondatez,

ez degu ezer esan
iñorentzat kaltez.

12

Bire-baztar batian
an zegon gordia
makilla motz batekiñ,
aiñ zan kobardia;
buruan jota kendu
nai zian kordia,
neoni ere lotan
ez negon ordia.

13

Itza eman bazizun
orri egin kaso,
ez neri kulpa gabe
makillarik jaso;
nola izandu geran
lagun eta auzo,
barkatzen dizut baño
gaizki dago oso.

14

Beti guri segika
baserri ta kale,
beste lagun batzuek
bazituen alde;
bi kolpe eman dizkat
ukabillaz dale,
andik aurrera etzan
okasiyo-zale.

15

Ni baño larryago
ezkontzeko bera,
zorrotz galdetu ziran:
«Noiz egiñgo gera?»

«Oraindik lazu ortan
ez nua sartzera,
nai dezun martxa artu
presaka bazera».

16

Orra k'
aunditxua lertu,
ojala izar ori
ez balitz agertu!
Ba-ezpada ez nitzan
aurreregi sartu,
oraindik libre dago,
nai dubenak artu.

Bertsolariya,
[1932-02-14]

Bertso berriak Txirritak jarriak (Amets bat)

1

Bart ametsetan amona xar bat
inguratu da nigana,
esanaz: «Emen bada gizon bat
nik ezagutzen dedana?
Anbat etzaio akordatuko
ama-semiak gerana,
nere petxuko bularretatik
amaika trago erana,
gaur ere pozik egingo diyot
nere al dezakedana».

2

Baju-bajutik galdetu niyon:
«Ama Euskera al zera?».
Erantzun ziran: «Bai, alaxe naiz,
baño egin det zartzera;
aspaldietan kanpuan nitzan,
oraintxe nator etxera,
nere izkuntza maitatzen duten
semiak bixitatzeraz,
ia zu ere salta zaitia
oien anaia bazera».

3

«Ezagutzen det, Ama maitia,
dolorez egin du jira;
oraiñ semiak lagundutzia
oso gauza egoki da;
bakoitzak geren fameliyari
izan zaiogun kupira,

gure anaiak jakin dezaten
biyar guazen batzokira,
gero beorri etxeko-andre
gu bizi geran tokira.

4

Beorri ara dijuanian,
nere anaia gaztiak,
aien orduko begiratuak
eztira izango tristiak;
seme geienak poztutzen gaitu
beren Ama ikustiak,
esanaz: «Orain berexi dira
gure tarteko nastiak,
nik bezelaxe igual-igual
maiteko dute bestiak».

5

Galdetu niyon: «Ama, zer dabill
ola kopeta beztuta?»
«Esango nuke, baño zertako,
berdin baliyo ezta-ta?
Aidian ezta errez ibiltzen
ego-muturrak moztuta,
pena aundiya daukan gorputza
ezin liteke poztu-ta,
nola enitzan asarretuko
oinbeste seme ostuta?»

6

Ama gaxuak erantzun ziran
añ doñu triste batian:
«Miñez egon naiz juañ dan berrogei
eta amabost urtian;
nere malkorik ezta legortu
ordutik orañ artian,
gure izkuntza maitagarriya
sartu nai dute lurpian,
baño gurekiñ ibilliko da
Kantabria'ko partian.

7

Andikan laister jarri zituzten
eskola erderazkuak,
maisu geienak kastillanuak,
kolorez berde askuak;
gure semiak amenazatzen
luzeturikan eskuak,
itz bat euskeraz aditzen bada
autsi biarrik kaskuak,
non ote dira garai bateko
emengo maiorazkuak?».

8

Milla zortzireun irurogei ta
zortzigarrengo urtian,
gure izarrik maitatuena
gorde zan lañu tartian;
euskerarikan ezta biar
Kantabria'ko partian...
Uju aundiya egingo ditut
emen eta apartian,
mututze'ezpanaiz ezta galduko
ni bizi naizen artian.

9

Saia gaitian semien billa
galdu ziran tokiyetan,
gau eta egun zuri ujuka
or gaude batzokiyetan;
astian iñoiz juntatzen gera
faltatu gabe jayetan,
Ama gaxua gora altxatzen
sartu ez dedin loyetan,
zeiñ biretatik juañ biar degun
galde dezagun oyetan.

10

Nik dadukadan jakinduriya
alde batera da-utsa,
baño maite det biyotzetikan
euskaldunaren izkuntza;
bajatu ziñan pixka bat baño
gora nai zaitugu bultza,
orra semiak non dauden esan,
juan zaitia aruntza;
kuidado gabe sartu aurrera,
egingo zaizu laguntza.

11

Ama, guazen gauz oien billa
ostu zituzten tokira,
seme guziyak korajez gaude,
ez izan gutzaz kupira;
euskera baju egon da baño
gora egin du mugira,
Euskal-erriko belar gaixtuak
geienak igartu dira,
oiek aldatu dituzten larrak
arrosa biyurtu dira.

12

Biyotz biguñā daukagu emen
anparatzeko pobriak,
gudarako're non izan dia
lur ontan baña obiak?
Odol beroko kasta gerala
ezagun du koloriak,
mundu guziya ikarutzen du
euskaldunen baloriak,
Tubal zarraren arbolatikan
zabaldutako loriak.

Bertsolariya,
[1931-04-17]

Senarra ta emaztia Txirritak jarriyak

1

Esposatuta taberna jarri
zuten senar-emaztiak,
bi milla pezta zituen batek,
sei milla errial bestiak;
gizonari maiz agertzen zaizka
bere moduko trastiak,
andre gaxuak pasatzen ditu
gau eta egun tristiak.

2

Nagusiya ta etxeko andria
asarre diran tokiyan,
bizi-modua ezta ikusten
oso planta egokiyan;
gizona zurrut lasai eginda
kantari dago alkiyan,
andriak lanak egiñik dabil
negarrez eta plakiyan.

3

Gorputza oso bikaña dauka,
larrua ere leguna,
zurrut egiñaz alperkeriyan
pasatutzen du eguna,
esanaz: «Au da mundu ontatik
guk eramango deguna».
Etxian ez da prenda ederra
olako bizi-laguna!

4

«Esposatuta sei bat urtian
onla izanak ezkea,

orañ kolpian muatu zaigu
egun batetik bestea;
zurrutarena asko eztala
jokua berriz ostea,
danak ez ditu bakarrik jango,
neoni nua asteal».

5

Orren atebra zelebria zan
sagardoteira juanda're:
«Non dia angulak? Benga txuletak!»
markesak aña bondade;
etxian dauzka eder askuak
andria ta bost landare,
gizona gaizki dabillelako
naiko ogiya jan gabe.

6

Biyotzeraño sartu zitzaion
nik egin nuen marrua;
berialaxe lajatu zuen
bere jeniyo arrua,
utzi zituan mozkorkeriyak,
kartak eta zigarrua;
len eun kilo pisatzen zuen
orain ezta sei arrua.

7

Bi-iru urte da pasatuxia
zintzotu zala gizona,
nekez bada're sinistu zuen
emaztearen esana;
lan-toki ona arrapatu du,
entregatzen du kintzena;
garai batian ori bezela
orañ ni nago gizona.

8

«Biyotzetikan maitatzen zaitut,
nere senar ondradua,
kupira gabe emango dizut
merezi dezun gradua;
nere suplika aditu eta
bajatu dezu burua,
orañ ez dago mixeriyarik,
badator naiko dirua.

9

Gosaldutzeko litro bat ardo,
etzan bestela eskerrik,
juan daneko lau urte t'erdiyan
etzaio pasa mozkorrik;
gure lan eta neke tristiak
izaten ziran alperrik,
danak guziyak zurrupatzeko
asko zan bera bakarrik.

10

Aitortzen dizut, senar leiala,
gaizki portatzen etzera,
eguneroko zortzi pezeta
sartzen dituzu etxera;
orañ sasoia daukazun arte
onla ibiltzen bazera,
bizi bagera egun ederrak
guretzat dira zartzera.

11

Nere ondora kuido gabe
etorri zaite jatera,
maia konpleto jarriko zaitzu
kubierto ta platera;
jokuak eta zurrutak utzi
ziñuen alde batera,
bizi-modua nondik datorren
orañ kontubak atera.

12

Orañ esaten aritzen dira
 auzoko jende guziyak:
 «Zure senarra txit ondo dabill,
 poztu du irabaziyak;
 egun batian utzi zituen
 kostunbre gaixto guziyak».
 «Bai, egiya da, txit ongi gera
 Jaungoikuari graziyak».

Bertsolariya,
 [1932-07-31]

Aurtengo estropadari Txirritak jarriyak

1

Milla beatzireun irurogei ta
 amabigarren urtian,
 estropada bat izandu degu
 Donostiya'ko partian;
 irabaztunak mesede zuten,
 galtzallientzat kaltian,
 ausuntu ortaz oroituko naiz
 bizirik naizen artian.

2

Nere lagun bat inguratu zait
 gizon prestuaren gisa,
 denbora pasa dibertitzeko
 kantak jarri al banitza;
 triste daudenak konsolatzeko
 pensamentuan dabilta,
 aren gustua egitiâtik
 baietz eman diot itza.

3

Agur Pasai'ko San Pedrotarrak,
 gora Manuel Arrillâ,
 aita ta seme eta illoba
 osatzen dira kuadrilla;
 indar aundiko arraunlariyak,
 patroia ere abilla,
 Donostiya'ra lasai jua ziran
 diru ta bandera billa.

4

Orain sei bandera errenkaran
 eta len bi ekarriyak,

San Juandarrakin soziyokua
an du Miserikordiyak;
beste txiki bat Tolosa'tika
ongi arturik neurriyak,
orrekiñ ere onra ederra
dauka Pasaiko erriyak.

5

Lenbizikuan bere lanari
eman diyote segira,
jendia pozez egondua da
aldamenetik begira;
gero txalupak trukatu eta
mansotu zaie mugira,
dirua pranko galdutakuak
azkenekuan badira.

6

Ondarrabiya'k Pasaia'ri ta
Donosti'kuak elkarri,
lauak txalupak trukatu eta
korajez ziraden jarri;
asteko seña egin zanian
mugitu ziraden sarri,
irugarren zan San Pedro baña
bandera berak ekarri.

7

Biraje onian Donostiarrak
etorri ziran aurrena,
Ondarrabiya bigarren eta
San Pedro irugarrena;
nola oientzat tokatu baizan
txaluparikan txarrena,
uste zan baño nekexiago
sartu ziraden barrena.

8

Pasai San Pedro'n egun orretan
gertatuko kasua
pixka batian etzait aztuko,
ementxen daukat jasua;
«Biba Manuel!» esanaz dantzan
larogei urteko atsua,
gazte denboran etzan izango
fandangolari mantsua.

9

Lendabiziko lau txalupetan
etzagon jende narratsa;
bi bizkaitarrak egin digute
oso joera garratza:
biyak batian balizan buelta,
arraun-kolpia zorrotza,
lendabiziko zein etorri zan
etzan juzgatzen erreza.

10

Aginaga ta Zumaya'k ere
egin dute alegiña,
ziran indarrak enpeñatuaz,
ori da apustu fiña;
guziyak ezin iritxi degu
altueneko tamaña,
atzetik neurtzen errezago da
aurretik etortzen baña.

Bertsolariya,
[1932-08?-25]

Igandetako euskal orriarako

1

Ontzat artu det *Pueblo Vasco*'an
 irakurri detan itza,
 saiatuko naiz orren esanak
 egin al baldin banitza;
 denak alkarri lagun zaiogun
 kristau fedetsuen gisa,
 gora euskera eta klerua,
 Jaungoikoa ta Eliza!

2

Aita Eternua zeru ta lurren
 jabia ta gurasua,
 gauza guziak egin zituen
 Jaungoiko amorosua;
 asko pentsatzen ez dan garaian
 emango digu mazua:
 ez dakigu noiz bajatuko dan,
 or dago gora jasua!

3

Kristau onentzat dago zerua,
 gaixtuak ez du parterik,
 giltzarik gabe ez da zabaltzen
 itxita dagon aterik;
 beñ ill ezker ez dauka inork
 mokadurikan jaterik,
 ara ez dago kapoiakin ta
 arkumiakin joaterik.

4

Gau eta egun nere buruan
 bueltaka dabilt euskera,
 jaio ta iru urte baño len
 ikasi nuen izkera;

altxa gogotik, kuido gabe,
 gu zure kontra ez gera,
 lenago maite izan zaitugu
 ta oraiñ ez guaz uztera.

Bertso berriyak

1

Milla urte ta bederatzi eun
ogei ta amabostian
bertsuak jarri dituzte zerbait
aurreratzeko ustian;
Agustiña ta «Potoko» nola
oikiñ kontentu eztian,
oraiñ jendiak miñ izango du
bueltak kantatzen astian.

2

Zazpi mutill da lau neskatx dira
guri bertsuak jarriyak,
arrazoiaren biderik gabe
gezur ikaragarriyak;
berak merezi duten moduan
artuko zaizte neurriyak,
oiek dirade orgullosoak
eta talentuz urriyak.

3

Etxe batian pasatu nuen
serbitzen zerbait denbora,
lendabiziko sortu ziraten
gezurra au izango da:
despatxatuta an negoela
juan nai ezik iñora,
nere kopria bota zutela
gero leiotik kanpora.

4

Filarmonika kokkor batekin
Mariano munduz-mundu,
boda aberats askotatikan
ez dezu deyik izandu;

ankak garbitzen ez dakidala
neregatikan esan du,
obe zenduen soñua jotzen
onla ikasi bazendu.

5

Zakur guziyak zaunkaz jarriyaz
or dabill jai-arratsian,
bañan obiak azaltzen zaizku
kalera etorritzian;
orrek soñua jotzekoz iñork
konprenditzeko klasian,
iru bat urte pasa biaitu
maisú on baten etxian.

6

Kuadrilla ortako iru mutillak
lengo jai-arrats batian
pentsamentu bat atera dute
anbat beretzat kaltian:
«Bakarrik zioke neska zarra ta
bordara juan gaitian,
gezur batekiñ engañatu ta
sartuko gaituk atian».

7

Bi Inazio ta Juakin ziran
asaltoko soldaduak,
patar da guzi neskatxagana,
oso mutill onraruak;
orduko zurrut asko egiñak
berotutxiak buruak,
bañan apenas egiñak diran
berak nai zuten moruak.

8

Modu txarrian tratatu zuten,
errira eman du parte;
kartzela, multa ta amenazo
kastigatu dira fuerte;

kristau gaiztuak geitxo eranda
badu makiña bat arte,
orrelakuak izango dira
mundua mundu dan arte.

9

Ai, Mariano, jakintsun nago
zer estadutan zabiltzan:
paotxa janaz anima salbo
ari konkorraren gisan;
osaba zarra bere denboran
ez da orlakua izan,
biar badezu nik bezelaxe
juan da artzazu elizan.

10

Pasadizua itz egingo det
auzuak jakiñ dezaten,
aziyo txarrik ez dizut egiñ
ez iyez eta ez aurten;
osabagatik ari zerade
zernai pikardi esaten,
zere denboran kostako zaizu
ni aña gizon izaten.

11

Portunatu da oien etxetik
dama gazte bat juatia,
Billabona'ra bialdu dute
bera jaio zan tokia;
beretzat ezer gelditu gabe
entregatu du dotia:
alabaren bat eder askua
izan biar du botia.

12

Neskatxa orri jarri zitzaion
bastante gorputz torpia,
orañ atzera tajatu dute,
eman diyote kortia;

errikumia izanagatik
opa diyote dotia,
soldatarekiñ bialdu dute
ekarri zuten tokia.

13

Ori orrela gertatu arren
ez ikaratu, gaztia,
zugatik norbait oroituko da,
lasai ibilli zaitia;
nekez bada're azalduko du
len zuen borondatia,
jaiotetxian deskargatu da
ez dakit zeñek betia.

14

Orañ artian gaitz aundirikan
ez ditut egiñ izandu,
zuretik zerbait arrapatuta
ez naiz onela gizendu;
xentimo baten kulparik gabe
osaba autan artzen du,
obe zenduen zere etxera
erreparatu bazendu.

15

Gabeko amarrak inguru ortan
tabernatikan atera,
ta juaten dira Aularre deitzen
diyoten toki batera,
etxe artako fameliyari
alabantzak ematera,
eta jabiak uzten badiye
paotxa lasai jatera.

16

Billera dago Aularre deitzen
diyoten etxe batian,
asi gabeko amarretan da
ordu bata bitartian;

zazpi mutil da lau neskatx gazte
danak dirade partian,
itz-bire ederrak jarri dituzte
aurten da juan dan urtian.

17

Etxe ortako etxeoandretza
ama zarraren gradua,
urtiak pranko baditu eta
urdindu zaio burua;
zigarrua nai al zuen eta
erantzuteko modua:
paperezkorik etzuela nai
izatekotan purua.

18

Etxe orretan mutillarekin
gertatu diran kasuak,
danak guziyak ez noski baño
ikasi ditut batzuak;
garai txarreko dibersiyuak
dirade peligrusuak,
alare oiek ipiñi biar
besterengatik bertsuak.

19

Andres ta Jose eta Batista,
Alejandro zan bestia,
inozentiak leziyatzeko
maisu gaiztuak ezta;
larru gorriyan gertatu da maiz
oitako bat ikustia,
jeniyo txarrak artuba dago,
kostako zaio uzta.

20

Jaun oiek baldiñ gertatzen bada
gure etxera juatia,
denbora labur azalduko da
daukagun borondatia:

alper-alperrik joko dituzte
leiuak eta atia,
kostako zaie Agustiñaren
paotxetikan jatia.

21

Etxian morroi eduki degu
mutill bat formal askiya,
oitara juan da kontatzen zuen
aditzen zuen guziya;
gure kontuak ikasitzeko
Luertza zuten ispiya;
orra pagatu ordañarekin
egin dezuten gaizkiya.

[1935]

Bertso berriyak («Arbola izugarri bat»)

1

Siglo berriyan oi ta
amabost bat urte,
ez gera iritxi baño
ez dira aparte;
bertsuak paratzeko
enkargatu naute,
arbola izugarri bat
dala mediante.

2

Oiartzun'go itzaiak
kontentu dabilta,
kunplitu dutenian
emandako itza;
kostata jetxi degu
Karrika'ra aitza,
txoferra're ez da juan
uste bezin aixa.

3

Bost pare iyo giñan
karro eta guzi,
probarik egin gabe
ez genduan utzi;
pertika puskatu ta
bi uztarri autsi,
eltzen geniyon baño
mogimentu gutxi.

4

Txoferrak esan zuan
aditutakuan:
«Oien iriyak daude
gobernu flakuan;
gaxuak indar gutxi
daukate lepuan,
ez dute ekarriko
berialakuan».

5

Zazpi pare juan giñan
ondoko egunian,
asko beldurtu gabe
koraje onian;
Eute arren gogotsu
ikusi zanian,
gustora ekin ziyon
jendiak lanian.

6

Eute asi zaio
arbolari oska:
aundiya dala baño
komeriyak dauzka;
gaur ikusi biar du
nai ez duan festa,
lengo txandan bezela
libratuko ezta.

7

Geren puska orrekin
giñaden atera,
beldur asko gatozen
Urmendi'tik bera;

noizbait ere Karrika'n
allegatu gera,
jendia pozik juan zan
zurrut egitera.

8

Puska bazan luzian
emezortzi metro,
eun da berrogei ta
zortziren bat beso;
geiena giyar utsa
pisua zan oso,
ura karro gañera
etzan errez jaso.

9

Martiñi abisua,
orla gabiltzala,
nai zuenian puska
eraman zezala;
bildur aundirik gabe
etorririko zala;
ura're utsik juan zan
itzaiak bezela.

10

Sei pare puntan jarri
ta bat ondotikan,
jaun oiek egin zuten
lana gogotikan;
Eute zuten ango
itzaien kapitan,
eta aiudantia
Egieder'tikan.

11

Martiñ etorri zaigu
biyaramunian,
bere motor da karro
koraje onian,

puska automobilian
sartu degunian,
esanaz: «Eramango
det bi egunian».

12

Eutek esan ziyon:
«Zu, Martiñ maitia,
al dan polikiyena
abiya zaitia;
itzaiak ere ala
etorriyak tia,
onekin kostako da
aguro juatia».

13

Abiyatu zanian
ura aren seta,
mendiko bizi-moduz
etzegon aseta;
zernai egingo zuen
izan balu beta,
aidian eraman du
Xerrai'en meta.

14

Ondarrabiya'n puska
ikaragarriya,
Anjelen tallarrian
an dago jarriya;
itzaiak egin dute
naiko pikardiya,
ardotan kastatua
omen da erdiya.

15

Kastilla'n mats-arbol bat
ez det uste danik,
aurten orri aña ardo
kendu diyotenik;

trago ederra pranko
badute eranik,
baño ez det aditu
mozkortu diranik.

16

Puska ezin altxarik
giñadela ari,
zeñek lagun egiña
izandu zan guri;
kate polearekin
zitzaigun etorri,
eskerrak Karrika'ko
errotariyari.

[1935]

Zarraren agurra

1

Ontzat artzen det zenbait
bromako esate,
eta bestiak ere
oi egiñ bezate.
Aita banitz bezela
maitatu nazute,
ta nola nagon zarra
ikusten dezute,
ontaz aurrera zuek
segi zaiozute.

2

Gaztiak jardun dira
bertsuetan bapo,
ixildu gabetandik
zipla eta tako;
oriyek ez daukate
memoriya flako,
bakoitzak biar ditu
bi ni bezelako,
errespetatu naute
zarra naizelako.

3

Talentu asko ditu
zenbaiten buruak,
oietatikan datoz
gauza seguruak;
guretzat izan dira
gizon onraduak,
zar-gaztiak dotatu
ginduzen Murua'k,
ixtimatutzen ditut
zure bost duruak.

4

Zubimendi ta Ariztimuño
ez dira izdun itsusiyak,
eskolaz ondo jantziyak daude,
gauza asko ikusiyak;
juradu eta sekretariyo
gizon abillak guziyak;
Basarri zuten laguntzallia,
merezi ditu graziyak,
nola maiteko ez du euskera
Zarautz'en jaio ta aziyak?

5

Arrokeriyan ez naiz asiko
irrintzi eta algara,
umildadian itzegitia
gustatutzen zait, al bada,
danak alkarri lagunduta're
bizitzen naiko lan bada;
salan ez daukat ezer askorik,
iya ustu zait ganbara,
nere bertsuak aituxe dira,
orain gaztien txanda da.

[1936]